

Hankasalmi
Hyvän arjen kunta.

KH 31.3.2016

**ja konsernin osalta
KH 18.4.2016**

KV 13.6.2016

HANKASALMEN KUNTA

Tilinpäätös

2015

Sisällysluettelo

1 TOIMINTAKERTOMUS	4
1.1 Toimintakertomusta koskevat säännökset	4
1.2 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	4
1.2.1 Kunnanjohtajan katsaus	4
1.2.2 Hankasalmen kunnan strategia 2010-2014.....	6
1.2.3 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	7
1.2.4 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	10
1.2.5 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	14
1.2.6 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	17
1.2.7 Kunnan henkilöstö.....	19
1.2.8 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	19
1.3 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä	20
1.4 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	22
1.4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	22
1.4.2 Tilikauden rahoitus.....	24
1.5 Rahoitusasema ja sen muutokset	26
1.6 Kokonaistulot ja -menot	29
1.7 Kuntakonsernin toiminta ja talous	30
1.7.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätöksen sisältyvistä yhteisöistä	30
1.7.2 Konsernin toiminnan ohjaus	30
1.7.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	30
1.7.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	31
1.7.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	31
1.7.6 Konsernin tilinpäätös ja sen tunnusluvut	33
1.8 Keskeiset liitetiedot	37
1.9 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	37
1.9.1 Kunnanhallituksen esittely tuloksen käsittelystä	37
1.9.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet	37
2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	38
2.1 Seurantaa koskeva sääntely	38
2.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	38
2.2.1 KESKUSVAALILAUTAKUNTA	38
2.2.2 TARKASTUSLAUTAKUNTA	39
2.2.3 KUNNANHALLITUS	39
2.2.4 PERUSTURVALAUTAKUNTA	49
2.2.5 SIVISTYSLAUTAKUNTA	67
2.2.6 YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA.....	80
2.3 Määrärahojen ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	98
2.3.1 Käyttötalouden toteutuminen	98
2.3.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	99
2.3.3 Investointien toteutuminen.....	101
2.3.4 Rahoitusosan toteutuminen.....	106
2.3.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	107

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	109
3.1 Kunnan tuloslaskelma	109
3.2 Kunnan rahoituslaskelma.....	110
3.3. Kunnan tase	111
3.4 Konsernin tuloslaskelma	113
3.5 Konsernin rahoituslaskelma	114
3.6 Konsernin tase	115
4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	116
4.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	116
4.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	118
4.4 Tasetta koskevat liitetiedot.....	121
4.5. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	125
4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot.....	126
5 ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET	128
5.1 Laskennallisesti eriytetyn Vesihuoltolaitoksen tilinpäätös	128
6 KONSERNIN TYTÄRYHTIÖIDEN TILINPÄÄTÖSTIEDOT	130
6.1 Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka.....	130
6.2 Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	132
6.3 Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	132
6.3 Kiinteistö Oy Vuokrahanka	133
6.3 Hankasalmen Lämpö Oy	133
7 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS	134
8 KUVAUS KIRJANPITOJÄRJESTELMÄSTÄ JA KIRJANPIDOSSA KÄYTETYISTÄ KIRJOISTA	135

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Toimintakertomusta koskevat säännökset

Kunnan tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus. Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. (KuntaL 113 §). Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitiilinpäätös. (KuntaL 114 §)

Toimintakertomuksen antamisesta vastaa kunnanhallitus (KuntaL 113 ja 115 §). Toimintakertomuksessa esitetään selvitys valtuuston talousarviossa asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa (KuntaL 115 §).

Toimintakertomuksessa annetaan tietoja myös sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, josta ei ole tehtävä selkoa kunnan tai kuntakonsernin taseessa, tuloslaskelmassa tai rahoituslaskelmassa. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. (KuntaL 115 §)

Kunnan taseessa olevasta kattamattomasta alijäämästä johtuen, on kunnan toimintakertomuksessa esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteuttamisesta tilikaudella sekä voimassa olevan talous-suunnitelman ja toimenpideohjelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi (KuntaL 115 §).

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. (KuntaL 115 §)

1.2 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.2.1 Kunnanjohtajan katsaus

Hankasalmen kunnan talous on kehittynyt 2010-luvulla kriittiseen suuntaan, mihin suurin yksittäinen tekijä on ollut kuntien valtionosuuksien leikkaaminen. Ennen tilinpäätös vuotta 2015 kunnan tilinpäätökset olivat neljä edellistä vuotta peräkkäin alijäämäisiä. Toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi kunnassa on kuitenkin päämäärätietoisesti tehty. Niistä yksi keskeisimmistä on hoito- ja hoivapalvelujen rakennemuutos, jonka viimeiset keskeiset toimenpiteet saatettiin loppuun vuoden 2015 kuluessa.

Mutta myös muita seikeitä muutoksia toimintatavoissa kunnassa tarvitaan ja siksi valtuusto hyväksyi vuoden 2016 talousarvion käsittelyn yhteydessä talouden tasapainottamista tukemaan Hankasalmi-ohjelman, jota säännöllisesti tullaan tarpeen vaatiessa myös päivittämään. Verotuksen tasoa kunnassa on jo aiemmin jouduttu tarkastamaan ylöspäin ja veronkorotukset eivät enää siksi voi olla ensisijainen keino palvelujen rahoituksen turvaamiseen.

Vuosi 2015 luo uskoa kunnan talouden tervehtyttämiseen. Tilinpäätös on selkeästi ylijäämäinen, mikä aiheutuu siitä, että toimintakatteen kasvu on negatiivinen edellisen vuoden tilinpäätökseen nähden. Toimintakatteen kasvu oli vuonna 2014 enää vain 1,4 %, eli suhteessa edelliseen vuoteen menojen kasvua oli saatu jo hillittyä. Nyt vuonna 2015 toimintakate pienenee vuoteen 2014 nähden 3,1 %. Talousarvioon 2015 nähden toimintakate alittuu noin 1 %.

Suurimmat selittävät tekijät toimintakatteen laskulle ovat jo talousarviossa vuodelle 2015 huomioidut seikat, kuten testamenttivarojen käyttö vanhuspalvelujen rakennemuutoksen rahoittamiseen 400 000 euron edestä sekä metsämaaomaisuuden myynti, jota kuitenkin talousarviosta poiketen toteutettiin vain noin 150 000 euron edestä, kun asetettu tavoite oli 250 000 euroa. Näiden ohella toimintakatteen hyvää kehitystä selittävät muun muassa perusterveydenhoidon kulukehitys, jossa ennen kaikkea terveystieteiden sairaaloiden laskutusta

saatiin tiputettua huomattavasti edellisestä vuodesta, sekä kaikkien vastuualueiden erittäin tehokas ja taloudellinen toiminta.

Ainoa yllättävämpi menojen kasvukohde aiempiin vuosiin nähden oli kunnan osuus työmarkkinatukikulujen rahoituksessa. Noiden menojen kasvu oli jopa noin 40 % edelliseen vuoteen nähden. Niidenkin kohdalla kunnassa onnistuttiin reagoimaan jo toimintavuoden kuluessa ja niin koko maahan kuin Keski-Suomeen verraten sekä työmarkkinatukikulujen kasvu että niiden taso ovat Hankasalmella keskimääräistä maltillisemmat. Muutos kyseisten menojen kohdalla aiheutui lakimuutoksista ja työllistämismäärärahojen laskusta, jotka osin olivat ennakoitavissa, mutta joiden vaikutus oli lopulta yllättävä suuri. Hankasalmella siis omien toimiemme ansiosta keskimääräistä pienemmät.

Rahoituspohjassa vaikuttavat kaiken aikaa siis valtiovallan vuonna 2012 aloittamat leikkaukset valtionosuuksiin. Kyseisten leikkausten vaikutus kasvoi vuonna 2015 vielä 35 eurolla kuntalaista kohden ja vuodesta 2012 laskien leikkausten kumulatiivinen kokonaisvaikutus oli jo yli 1,3 miljoonaa euroa valtionosuuksia vähentävä (vuoden 2012 tasosta). Käytännössä vuonna 2015 valtionosuuksien kokonaismäärä kääntyi kuitenkin Hankasalmella pieneen nousuun, koska vuodelle 2015 voimaantullut valtionosuuksien uudistus huomioi aiempaa valtionosuuksijärjestelmää paremmin palvelutarpeen ja sairastavuuden. Kunnalle kertyi valtionosuuksia 2015 yli 600 000 euroa edellisvuotta enemmän ja yli 200 000 euroa talousarviossa arvioitua enemmän.

Verotulojen kehitys on huolestuttava. Huolimatta tuloveroprosentin korotuksesta 0,5 %-yksiköllä kertyi tulo-verotuottoja jopa hieman vähemmän vuonna 2015 kuin edellisenä vuonna. Kiinteistöverotuotot kasvoivat, mutta vain kiinteistöveroihin tehdyn korotuksen verran. Yhteisöverot kehittivät positiivisimmin, mutta niiden kasvukin aiheutui kertaluonteisesta tulojaon valtakunnallisesta korjauksesta. Verotuloja kertyi lopulta melkein 300 000 euroa vähemmän, kuin talousarvioon oli arvioitu – ja se oli eräs negatiivisista yllättävimmistä seikoista vuoden 2015 osalta. Ja verotulojen kehitysnäkymät ovat huolestuttava seikka tulevaisuudenkin osalta niin kunnan talouden kuin kuntalaisten toimeentulon kannalta.

Kulukehitystä sosiaali- ja terveyspalveluissa on kyetty tavoitteiden mukaisesti loiventamaan hyvistä palveluista kuitenkin kiinni pitäen ja se on tilinpäätöksen keskeisin seikka. Muilla toiminnallisilla muutoksilla kunnan talous ei olisi ollut tasapainotettavissa, jos perusturvan menojen kehitys olisi jatkunut 2010-luvun alkuvuosien tapaan. Meidän on muistettava se, että mikäli talouttamme emme saa terveeksi, niin emme jatkossa kykene itsenäisenä kuntana mitään palveluja järjestämään.

Vuonna 2015 kunnan taloutta käännettiin positiiviseen suuntaan. Vuonna 2016 talouden tasapainottamista jatketaan kertaluonteisten henkilöstösäästöjen, omaisuuden hallitun myynnin ja testamenttivarallisuuden avulla. Kyseisillä normaalitoiminnasta aiheutuvan toimintakatteen ulkopuolisilla keinoilla katetaan nimenomaan taseessa olevaa kattamatonta kumulatiivista alijäämää. Miten onnistumme tuon alijäämän kattamisessa ylijäämäisten tilinpäätösten ohella, ratkaisee Hankasalmen kunnan tulevaisuuden.

Vuonna 2014 saimme käytännössä negatiivista suuntaa kehityksessä oikeneamaan, vuonna 2015 käänsimme tilinpäätöksen jo ylijäämäiseksi – nyt talouden toteumakäyrät on saatava jatkossa pysymään positiivisina, vaikkei se olekaan helppoa. Se on huomioitava, että vuosina 2014- 2018 olemme käyttäneet ja jatkossakin käytämme talouden tasapainotuksessa myös kertaluonteisia toimia, joten tulevaisuutta ajatellen tehostamista ja rakennemuutoksia palveluissamme tarvitaan yhä – vähintään talousarvion 2016 yhteyteen laaditun Hankasalmi-ohjelman kuvaamalla tavalla. Mutta oikealla tiellä nyt ollaan!

1.2.2 Hankasalmen kunnan strategia 2010-2014

Hankasalmen kunnan strategia uudistetaan 2015 voimaan tulleen uuden kuntalain mukaiseksi vuoden 2016 aikana. Strategiatyössä käytännössä päivitetään vuosille 2010 – 2014 laadittua strategiaa, joka uuden strategian voimaan tuloon saakka ohjaa kunnan toimintoja.

Hankasalmen kunnan tehtävä

MISSIO

Hankasalmi on hyvä kunta asua, kasvaa, kasvattaa, ikääntyä, tehdä työtä, yrittää ja harrastaa

VISIO

Hankasalmi on hyvän arjen kunta

Tehtävä toteutetaan ja tavoitteeseen pyritään seuraavilla arvoilla

Yhteisöllisyys

Yhteistyökykyisyys

Vastuullisuus

Osallisuus

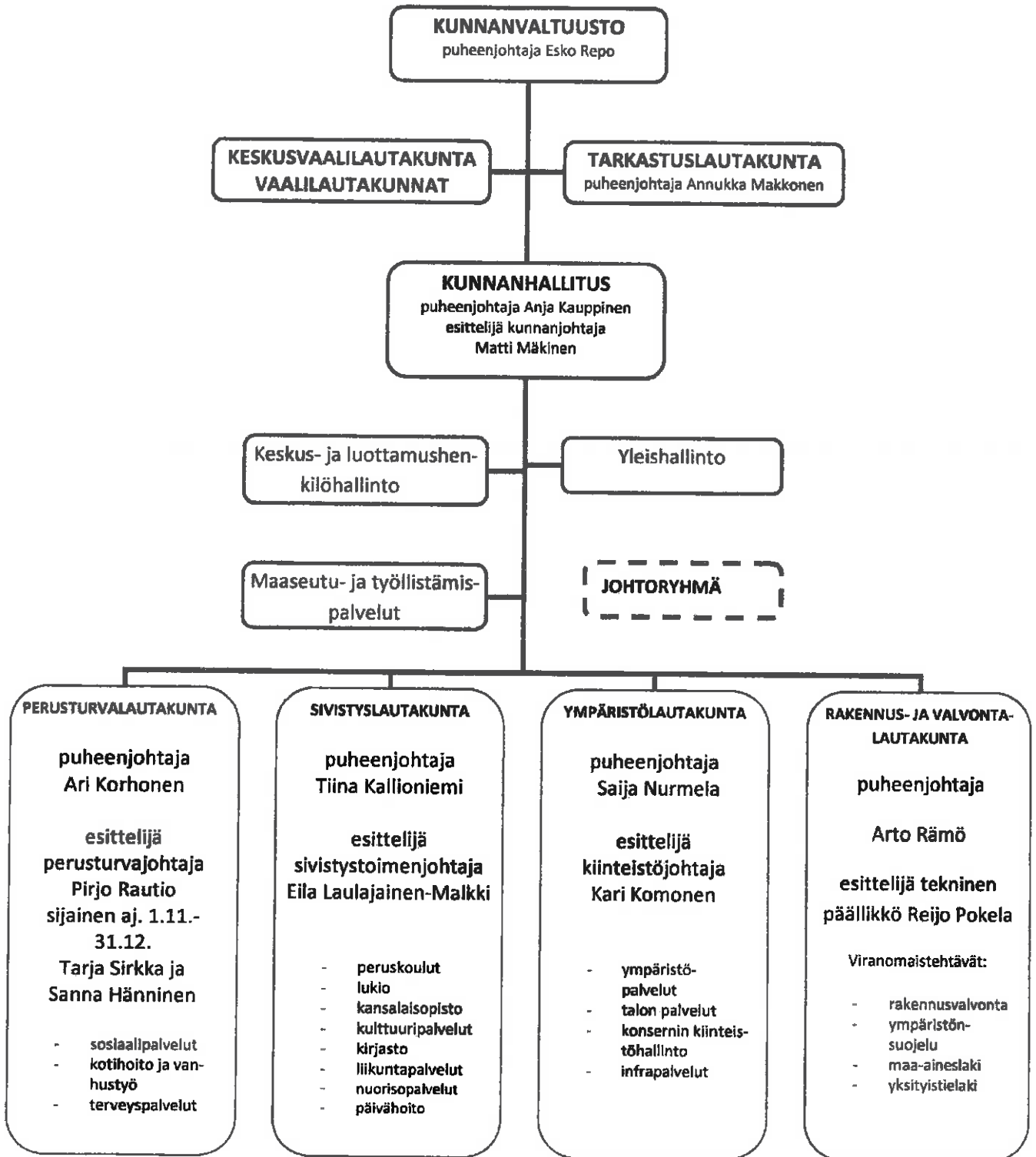
Yrittäjyys

Päämäärät, joiden kautta arvot ja tavoitteet vuosina 2010-2014 toteutuvat:

1. Kunnan päätöksentekijät ja työntekijät ovat kiinnostuneita kuntalaisten ja kunnan sidosryhmien mielipiteistä ja ottavat ne huomioon.
2. Tehokkaasti ja taloudellisesti järjestetyillä palveluilla on turvattu kuntalaisten hyvinvointi.
3. Maaseutumaisen Hankasalmen päätöksillä on edistetty kestävää kehitystä kuntalaisten tarpeista lähtien.
4. Hankasalmella päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja yrityksiin on arvioitu valmistelussa.
5. Hyvinvoivat ja osaavat työntekijät turvaavat palvelujen vaikuttavuuden ja mahdollisuuden kunnan kehittämiseen.

1.2.3 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kunnan hallinto

Luottamushenkilöt

Kunnanvaltuusto

Puheenjohtaja	Esko Repo	SDP
1. varapuheenjohtaja	Antero Manninen	KESK
2. varapuheenjohtaja	Tapio Hult	VAS
jäsenet	Mervi Hyvönen	KESK
	Sanna Hänninen	KESK
	Matti Janhonen	VAS
	Tiina Kallioniemi	KESK
	Lasse Karjalainen	PS
	Anja Kauppinen	KESK
	Ari Korhonen	KESK
	Annukka Makkonen	KESK
	Markku Manninen	PS
	Lasse Nortunen	PS
	Saija Nurmela	KESK
	Matti Okker	PS
	Tuomas Pietiläinen	KESK
	Jarno Pirkkalainen	SDP
	Hanna Puputti	SDP
	Minna Pynnönen	SDP
	Esko Pöyhönen	KESK
	Pekka Rossi	KESK
	Arto Rämö	KESK
	Veli-Matti Saarinen	KOK
	Jouko Siitari	VAS
	Tuomo Silvast	KESK
	Jaana Suhonen	SDP
	Marjatta Tynkkynen	KD

Kunnanhallitus

Puheenjohtaja	Anja Kauppinen	KESK
1. varapuheenjohtaja	Tuomo Silvast	KESK
2. varapuheenjohtaja	Markku Manninen	PS
jäsenet	Mervi Hyvönen	KESK
	Kari Häkkinen	VAS
	Minna Pynnönen	SDP
	Esko Pöyhönen	KESK
	Jaana Suhonen	SDP
	Reijo Keinänen	KESK

Keskusvaalilautakunta

Puheenjohtaja	Reijo Keinänen
varapuheenjohtaja	Veikko Minkkinen
jäsenet	Anne Järvinen 14.9. saakka
	Tanja Sysmäläinen 14.9. →
	Seija Makkonen
	Anne Mellin

Tarkastuslautakunta

Puheenjohtaja
varapuheenjohtaja
jäsenet

Annukka Makkonen
Marjatta Tynkkynen
Erkki Flink
Hellevi Halttunen
Veli-Matti Saarinen
Veli-Pekka Suominen

Perusturvalautakunta

Puheenjohtaja
varapuheenjohtaja
jäsenet

Ari Korhonen
Riikka Korhonen
Terttu Honkonen
Pekka Häkkinen
Maiju Kauppinen
Lasse Nortunen
Olli Puttonen
Pekka Rossi
Marita Turunen

Sivistyslautakunta

Puheenjohtaja
varapuheenjohtaja
jäsenet

Tiina Kallioniemi
Jarno Pirkkalainen
Erkki Jormakka
Leena Jäntti
Lasse Karjalainen
Jorma Kärkkäinen
Johanna Liimatainen
Hanna Puputti
Irma Vuorimaa
Konneveden kunnan edustajat:
Merja Kakko
Matti Ritvanen
Sara Huhtanen

Ympäristölautakunta

Puheenjohtaja
varapuheenjohtaja
jäsenet

Saija Nurmela
Matti Okker
Sari Hämäläinen
Tauno Hämäläinen
Sanna Hänninen
Markku Kovanen
Ari Leinonen
Mervi Poikolainen
Arto Rämö

Rakennus- ja valvontalautakunta

Puheenjohtaja	Arto Rämö
varapuheenjohtaja	Hannu Hyyryläinen
jäsenet	Lea Aitto-oja
	Jarno Haapanen
	Sanna Hänninen
	Arto Karjalainen 14.9. saakka
	Väinö Häkkinen 14.9. →
	Tuomas Pietiläinen
	Miriam Saavedra Ramirez
	Pirkko Ruuska

1.2.4 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Tilinpäätökseen on vuoden 2015 osalta koottu vuoden 2014 tilinpäätöksen tapaan lyhyesti tietoja julkisen talouden tilasta ylipäätään ja sen vaikutuksista valtionosuuksiin, työllisyydestä, väestökehityksestä sekä verotuksesta tämän otsikon alle. Nämä on katsottu keskeisiksi esimerkeiksi merkittävistä yleisesti Hankasalmen talouteen vaikuttavista asioista käyttötalous- ja investointimenojen ohella. Lyhyessä esityksessä on pitäydytty pääsääntöisesti samoissa vertailutiedoissa kuin vuosien 2013 - 2014 tilinpäätöksissä.

Julkisesta taloudesta:

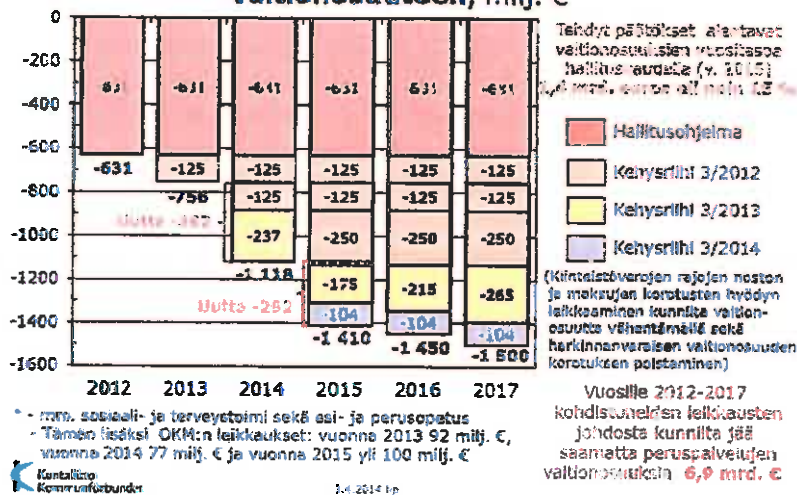
Valtiovarainministeriön kansantalousosaston suhdannekatsauksessa vuoden 2015 lopussa todetaan, että vuonna 2015 BKT kasvaa vain noin 0,2 %, kun VM oli ennustanut viime vuodelle maltillista 0,9 prosentin kasvua. Kuluvan vuoden 2016 BKT:n kasvuksi ennustetaan muodostuvan 1,2 prosenttia. Kasvu on ollut historiaan nähden vaimeaa ja toteutunut viime vuodet vielä ennustettuakin pienempänä.

Näin ollen talouskasvu on liian vaimeaa kattaakseen julkisen talouden epätasapainoa. Julkisen talouden velka suhteessa kokonaistuotantoon on nousemassa korkeammaksi kuin vuosikymmeniin. Siksi vaihtoehtoja julkisen talouden säästöille ja muutoksille palvelurakenteissa ei käytännössä ole.

Kotimaisesta kysynnästä ei ole ollut talouskasvun vauhdittajaksi, mutta yritysten investointien ennustetaan lähtevän nousuun. Kotitalouksilla näkymät ovat vaikeat. Työllisyys on supistunut koko kuluvan vuoden ajan. Työllisyys heikkenee edelleen ja työttömyysaste koko maan tasolla kohosi vuonna 2015 yli 9 %:iin ja sen taso säilyy ennusteen mukaan yhtä korkeana vuonna 2016.

Yleisestä talouskasvusta ei voida siis odottaa esimerkiksi verotulojen kasvun kautta Hankasalmen kunnan talouteen tasapainotusta helpottavaa tekijää – pikemmin päinvastoin verotulojen vaatimaton kehitys vaikeuttaa sitä. Valtionosuuksien leikkaukset ovat viime vuodet taas heikentäneet puolestaan entisestään kuntien talouden tulopohjaa. Tätä kuvaa seuraavassa esitettävä kuntaliiton laatima taulukko. Valtionosuuksien kohdalla on kuitenkin Hankasalmen kunnan kohdalla todettava, että valtionosuusjärjestelmän uudistus, joka astui voimaan vuodelle 2015, kohdentaa Hankasalmen kunnan palvelutarpeeseen ja esimerkiksi väestön sairastavuuteen nähden oikeudenmukaisemmin valtionosuuksia. Järjestelmä uudistus kasvatti näin ollen Hankasalmen tulopohjaa vuodelle 2015 ja kasvattaa sitä tulevinä vuosina. Lisäksi on todettava, että Sipilän hallitus ei ole hallitusohjelmassaan tai budjettiriihissään kohdentanut lisäleikkauksia valtionosuuksiin.

Hallitusohjelman sekä vuosien 2012-2014 kehysriihiin päätösten vaikutus kunnan peruspalvelujen* valtionosuuteen, milj. €

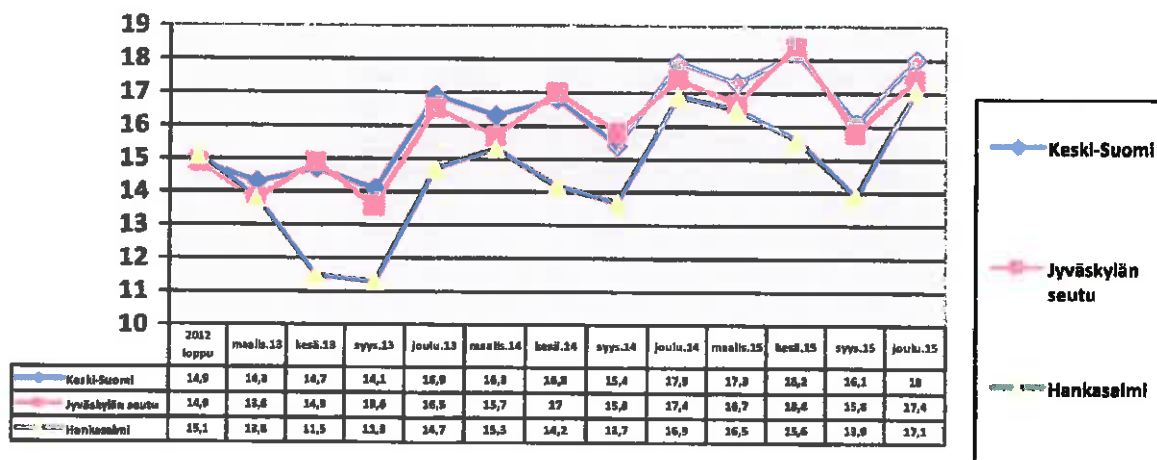

Työllisyydestä:

Esimerkiksi verotulojen kertymään on merkittävä vaikutus työllisyysasteella. Työllisyyden näkymät koko Keski-Suomessa ovat olleet ja ovat yhä erittäin huolestuttavat. Maakunnassa työllisyysnäkömät ovat muuhun Suomeen verrattuna erittäin heikot, eli kun muistetaan maan keskiarvojen kuitenkin olevan vielä selkeästi alle 10 % tasolla – niin Keski-Suomessa lähestytään pahimpina kuukausina 20 %:a ja joissain kunnissa ylitetäänkin tuo taso. Hankasalmen oma kehitys on työllisyyden kohdalla ollut hivenen muuta maakuntaa parempi, mutta taso on koko vuoden 2015 ollut liian korkea ja myös tulevaisuus näyttää huolestuttavalta.

Työttömyyden kohdalla on muistettava, että kunnan vastuuta työmarkkinamenoista on kasvatettu ja tukityöllistämisen ehtoja kiristetty vuodelle 2015 ja siitä eteenpäin. Ja kun Hankasalmellakin työttömyysprosentti on todella korkea, niin suorat kustannuksetkin työttömyydestä ovat kunnalle kasvaneet – välillisistä kustannuksista puhumattakaan.

Työttömyyden kehitys Keski-Suomessa

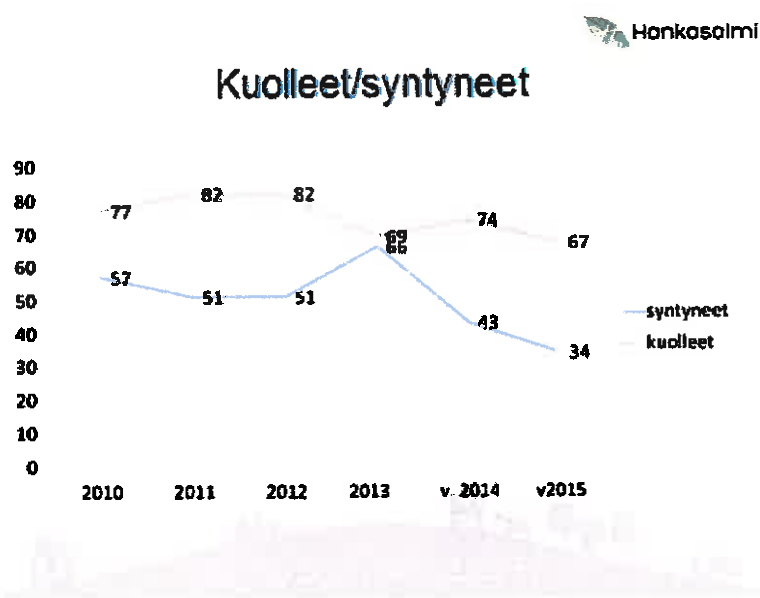

Väestöstä:

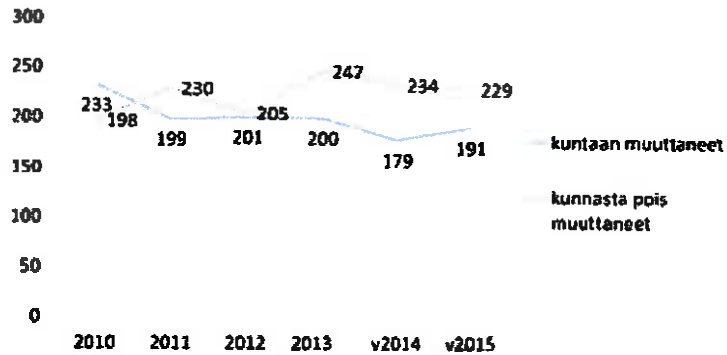
Vuosina 2000-2011 Keski-Suomen väestömäärä lisääntyi noin 8 700 henkilöllä (noin 3 %). Mutta kun tarkaste- luun otetaan vuodet 2005-2013, niin kasvu on ollut 5700 henkilöä (2,1%), eli hivenen hiipumaan päin. Väestö on käytännössä kasvanut vain Jyväskylän seudulla, jossa kasvu vuosina 2005-2013 on ollut 13 600 henkilöä. Jyväskylän keskusta-alueen lisäksi väestö on kasvanut merkittävästi Laukaan ja Muuramen keskuksissa.

Jyväskylän seudun ulkopuolella Äänekoskella väestömäärä oli laskussa 2000-luvun alkupuolella, mutta viime vuosina lasku on lähes pysähtynyt. Keuruun, Saarijärven ja Jämsän kaupunkialueet ovat sen sijaan menettä- neet väestöään. Ennusteiden mukaan väestön kasvu keskittyy jatkossakin Jyväskylän seudulle. Äänekosken seudulla väestön määrä ei merkittävästi muutu, kun taas muilla seuduilla väestön ennustetaan vähenevän, mikäli kehityksen suuntaa ei onnistuta kääntämään.

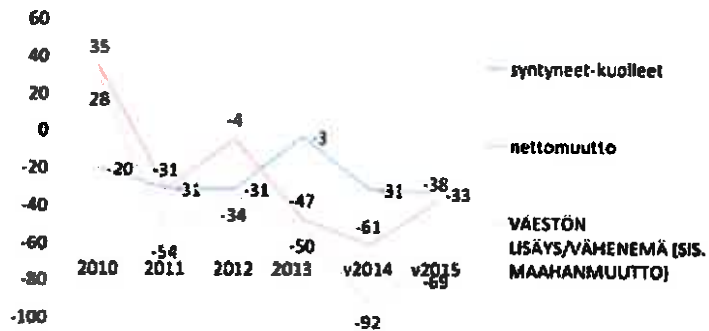
Hankasalmen osalta voidaan todeta, että kunta oli muuttovoittoinen lähes koko 2000-luvun aina viime vuosiin saakka. Nyt on selkeästi nähtävissä se, että keskuskaupungin läheisyyden tuoma vetovoima ei enää heijastu Hankasalmelle saakka taantuman vallitessa, vaan väestön määrä vähenee huolimatta aiemman muuttovoiton aiheuttamasta väestön nuorenmisesta ja syntyvyyden kasvusta 2010-luvun alkuvuosina. Alla kuvattavaan kehitykseen ns. nettomuuton suhteen olisi kunnassa saatava omilla toimilla aikaan muutosta. Analysoitava kunnassa on sitäkin, mikä vaikutus kunnan verotuksen tasolla on muuttoliikkeeseen. Vuoden 2013 syntynei- den suuri määrä on vaikuttanut selkeästi vuosiin 2014 – 2015, joina syntyvyys on sitten ollut poikkeuksellisen matalaa. Tätä kehitystä on syytä huolella seurata jatkossa.

tulo-/lähtömuutto

Syntyneiden enemmitys/nettomuutto

Verotuksesta:

Hankasalmen kunnan veroprosentti oli vuonna 2013 jo 20,5 ja sitä jouduttiin syksyllä 2013 nostamaan yhdellä prosenttiyksiköllä. Vuodelle 2015 tehtiin kunnallisveroon vielä 0,5 %-yksikön korotus, jonka jälkeen veroprosenttimme on nyt 22. Verotulojen määrä ei tällä verotuksen tasollakaan kuitenkaan Hankasalmella kasvata verotuloa asukasta kohden merkittävästi, sillä erilaisten verotukseen kohdistuvien vähennysten jälkeen Hankasalmen todellinen ns. efektiivinen veroaste, joka on maksuunpannun kunnallisveron suhde ansiotuloihin, jää sängen matalalle tasolle. Tätä kuvaa seuraava taulukko varsin hyvin.

Kun hankasalmelaisten ansiotaso on keskimäärin pienempi kuin maassa yleensä ja efektiivinen veroaste muuta maata pienempi, jopa tuloveron 22 %:n tasolla, niin verotulojen kasvun varaan ei talouden tasapainottamista voida jättää. Toisaalta verotuksen tason korottamiselle ei juurikaan ole ollut vaihtoehtoja viime vuosina, mutta korotusten tiellä ei voida loputtomiin jatkaa.

1.2.5 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Tähän osioon on koottu kaksi keskeisintä olennaista muutosta talouden ja toiminnan suhteen. Ensimmäinen on valtionosuusleikkausten vaikutus Hankasalmen kunnan osalta, johon kunta itse ei ole voinut vaikuttaa, mutta johon sen on toimintojen järjestämisessä sopeuduttava.

Vanhus- ja hoivapalvelujen järjestämistä käsitellään erikseen niiden keskeisen merkityksen vuoksi talouden tasapainottamisessa. Ennakoimattomat talouteen vaikuttavat muutokset tuodaan esille omassa luvussaan lähinnä edellisen tilinpäätöksen vuoksi – vuonna 2015 niitä ei samassa mitassa ollut.

Valtionosuusleikkausten ja toisaalta valtionosuusjärjestelmäuudistuksen vaikutus Hankasalmella:

Edellä otsikossa 1.2.4 Yleinen talouden kehitys kuvattiin valtionosuusleikkausten määrää koko maan tasolla. Hankasalmen kohdalla niiden vaikutus on kuvattavissa euromääräisesti seuraavasti:

Vaihtus Hankasalmella tulopohjaan	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Uusi leikkaus €/asukas	-118	-23	-67	-35	-7	-9
Kokonaisvaikutus kumulatiivisesti	640 000	765 000	1 130 000	1 320 000	1 355 000	1 400 000
Lisäksi koko ajan vaikuttaa tuloihin kiinteistöveron poisto verotulotasauksesta	n. 300 000	n. 300 000	300 000	300 000	300 000	300 000

Edellisessä taulukossa on huomioitava, että tästä vertailusta puuttuu vielä kehysriihen 3/2014 leikkaus, joka ei kohtaannu kaikkiin kuntiin samalla suuruudella ja jota ei voida esittää muodossa euroa/kuntalainen, kuten aiemmat leikkaukset voidaan (tosin niistä verotulotasauksen muutos on taulukossa karkealla arviotasolla). Kyseinen 2014 kehysriihen päätös leikkaa Hankasalmenkin valtionosuutta arviolta lähes noin 20 euroa/kuntalainen - siis yllä kuvattuna olevien leikkausten päälle vuonna 2015.

Toisaalta Hankasalmen kunta, joka jo pitkään oli kärsinyt siitä, ettei valtionosuusjärjestelmä käytännössä lainkaan huomionnut kuntien todellista palvelutarvetta, on kunta joka hyötyy valtionosuusuudistuksesta, mikä vuoden 2015 alusta astui voimaan. Kokonaisuudessaan Hankasalmen valtionosuuksien kasvu uudistuksen myötä toteutuu vasta vuoden 2016 puolella, koska siirtymäaikatasauksen tähden 50 euroa/kuntalainen tuli lisää uudistuksen myötä vuoden 2015 valtionosuuksiin ja kokonaisuudessaan kasvu tulee vuonna 2016 valtionosuuksiin.

Valtionosuusjärjestelmäuudistuksen ansiosta Hankasalmen valtionosuudet kasvavat jatkossa yli 400 000 euroa. Keski-Suomessa uudistus kasvatti vain neljän muun kunnan (Joutsa, Jyväskylä, Jämsä ja Äänekoski) valtionosuuksia. Pääsääntöisesti myös valtaosa alle 20 000 asukkaan kunnista menetti valtionosuuksia uudistuksen myötä. Hankasalmen kohdalla kuitenkin odotetustikin muutos oli positiivinen. Valtionosuuksien lisäys kuvaakin käytännössä määrärahaa, joka meille jo aiemmin lakisääteisten palvelujen turvaamisen vuoksi olisi pitänyt vähintään tulla palvelujen rahoittamiseen.

Vanhus- ja hoivapalvelut

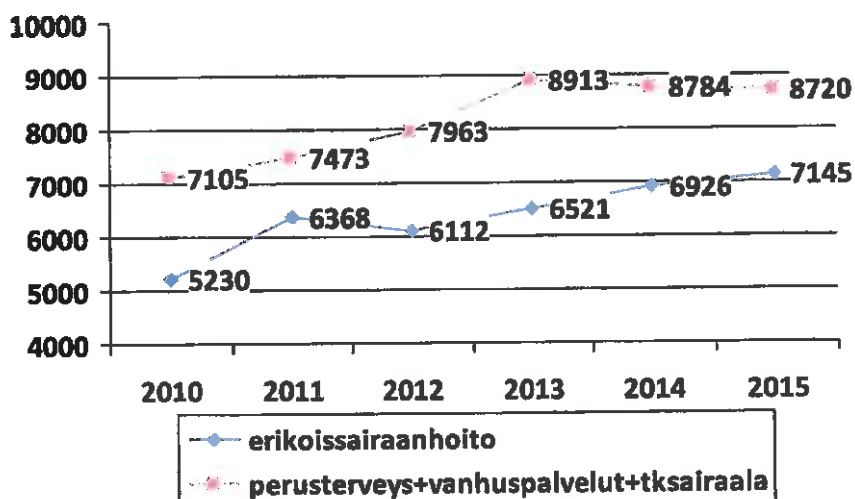
Vanhusten asumiseen ja hoivaan liittyvien palvelujen määrärahaylitykset talousarvioon nähden ovat viime vuosina aiheuttaneet suurelta osin kunnan tilinpäätöksen alijäämän. Osaltaan kysymys on ollut riittämättömästä määrärahavarauksesta, mutta ennen kaikkea ylitysten aiheuttajana on ollut vanhuspalvelujen rakentamiseen suunniteltujen uudistusten lykkääntyminen mm. kirkonkylän uuden palveluasumisyksikön rakentamisen aikataulumuutosten vuoksi.

Palvelurakenteen toimimattomuus on aiheuttanut suurta kasvua JYTeN terveyskeskussairaala-palvelujen käytössä. Omaa liian laitospainotteista palvelurakennettamme on vielä vahvistanut laitospaikkojen osto. Vuonna 2015 edettiin päämäärätietoisesti kodinomaisen hoidon ja hoivan suuntaan. Ja ennen kaikkea saatiin muutettua toimintakulttuuriamme kunnassa niin, että terveyskeskussairaalaapaikkojen osto oli poikkeuksellisen vähäistä.

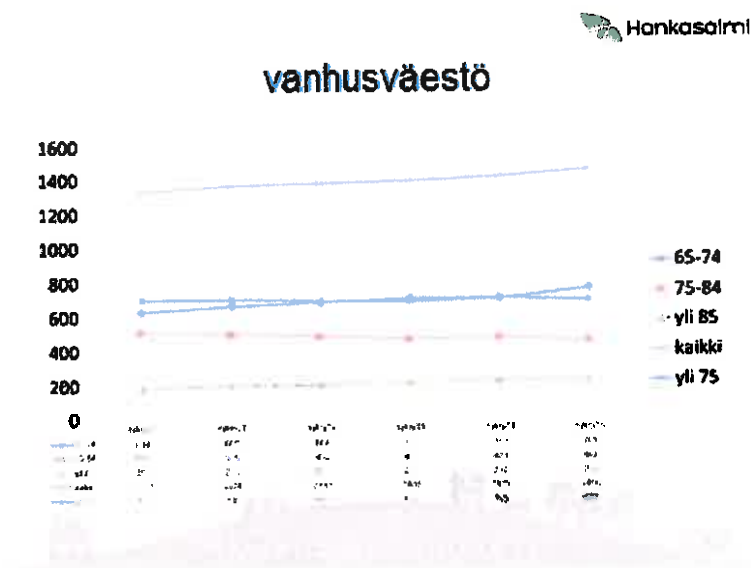
Uusi loppukesästä 2014 valmistunut palvelutalokohde Kotiranta sai seurakseen Metsätähden laajennuksen ja sairaalan muutostöiden kautta palvelutalo Tammelan ja sosiaalihuollon laitoksen Tammirannan vuoden 2015 kuluessa. Henkilöstövoimavarojen sijoittaminen ja uudet toimintatavat hiottiin toteuttamista vaille valmiiksi hoiva-alan yt-neuvottelujen toisen vaiheen kautta keväällä 2015 .

Keskeinen tavoite on estää tarpeetonta laitoistumista ja turvata mahdollisuudet kotona asumiseen ikääntyneelle väestölle tai sitten kodinomainen asumisympäristö laitoksen sijaan.

Miksi sitten huomio talouden tasapainottamisessakin on pitänyt kohdentaa vanhus- ja terveyspalveluihin, niin sitä kuvaa hyvin sekin, että Jyväskylän kaupunkiseudulle tehty kuntajakoselvitys ja sen talouden ja toiminnan tehokkuuden vertailu osoitti säästöpotentiaalia Hankasalmella olevan juuri näissä palveluissa. Ja kun tuo vertailu oli tehty vuosien 2011 – 2012 osalta ja sen jälkeen kulukehitys on ollut vain kasvavaa, niin selkeille toiminnallisille muutoksille on ollut tarvetta. Ja niiden luomisessa ollaan päästy myös nyt liikkeelle taloudellisestikin mitaten.

Kulujen kasvu hoivapalveluissa oli siis kestämätöntä, kun jo vuosina 2011 – 2012 käytimme vanhus- ja terveyspalveluihin enemmän taloudellisia voimavaroja, kuin kuntajakoselvityksen perusteella olisi ollut mielekästä. Vuodelle 2013 kasvuvauhti vain kiihtyi, vaikkei vanhusväestön määrä juurikaan kasvanut, kuin alle 75-vuotiaiden eläkeläisten osalta (kuvio siitä esitetään jatkossa). Siksi rakenteiden tarkasteluun ryhdyttiin nimenomaan näissä palveluissa ja työssä on myös onnistuttu – vuodet 2014-2015 kuvaavat sitä yllä.

Ennakoimattomat muutokset talouden suhteen:

Keskeisiä ennakoimattomia muutoksia talousarvioon nähden, jos tässä yhteydessä ei huomioida perusturvalautakunnan lisämäärärahaa hoivapalveluihin, joka sekään ei ollut nyt tilinpäätöstietojen valossa kokonaisuudessaan tarpeellinen, ei vuoden 2015 kuluessa juurikaan ollut. Tämä otsikko on kuitenkin syytä säilyttää osana tilinpäätöstä.

Vuoden 2015 osalta voidaan nostaa esille työmarkkinatukikulujen kuntamaksuosuuden jopa ennakoitua suurempi kehitys vuoden 2015 alkupuoliskolla. Asiakokonaisuuteen kuitenkin reagoitiin kunnassa muun muassa

kuntouttavan työtoiminnan työpajan perustamisella ja niin leikattiin merkittävästi kulujen kasvua työmarkkinatuen osalta.

1.2.6 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

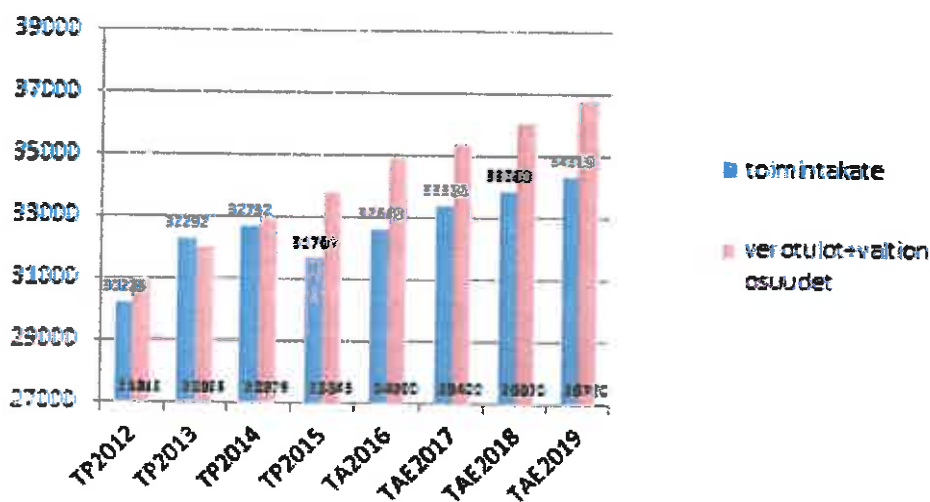
Hankasalmen kunnan talous olisi kriisiytymässä ilman selkeitä toiminnallisia ja rakenteellisia muutoksia. Ennen kaikkea vanhuspalvelujen ja niihin liittyvien terveystalouden hallitsematon kulukehitys on ollut katkaistava – kuitenkin hyvät ja laadukkaat vanhuspalvelut turvaten. Tämä työ on johtamassa tavoitteisiin vaiheittain.

Verotulojen kehitys arvioitavissa olevina vuosina ei ole merkittävän suurta. Ilman verokorotuksia kunnan verotulo ei viime vuosina kasvanut käytännössä juuri lainkaan ja jatkossakin niiden kasvu on vaatimatonta. Valtionosuusjärjestelmän uudistus sen sijaan kasvatti Hankasalmen kunnan valtionosuustuottoja, mikä on oikeudenmukaista suhteessa kunnan tosiasialliseen palvelutarpeeseen. Kyseinen muutos on luonut osaltaan mahdollisuuksia talouden tervehdyttämiseen.

Hankasalmen verotulot on alla olevaan taulukkoon suunnitelmavuosien osalta arvioitu kuntaliiton vuoden 2015 viimeisen veroennustekehikon kautta. Valtionosuudet on arvioitu suunnitelmavuosien osalta korottaen niiden määrää vuosittain peruspalvelujen hintaindeksimuutoksen arvion mukaisessa suhteessa (2 %). Lisäksi niissä on huomioitu peruspalvelujen valtionosuuksiin jo budjettiriihissä päätetyt leikkaukset sekä verotulotasauksen seuraaville vuosille ennakoitu määrä.

Alla olevassa taulukossa luvut ovat muodossa 1000€ ja taulukko konkretisoi selkeästi talouden tasapainotustarpeemme. Toimintamenojen nettokasvu/vähennemä on määritelty talousarvion 2016 mukaisesti. Taloussuunnitelmavuosina 2016 - 2018 todellinen toimintakateen kasvu voisi olla vuosittain noin 1,5 – 2 % (laskelmissa on huomioitava, että testamenttivarallisuutta on tarkoitus käyttää perusturvan muutosprosessin rahoittamiseen vielä 2016 ja sitä käytettiin jo samainen 400 000 euroa vuonna 2015.)

Taloussuunnitelman toteutuessa

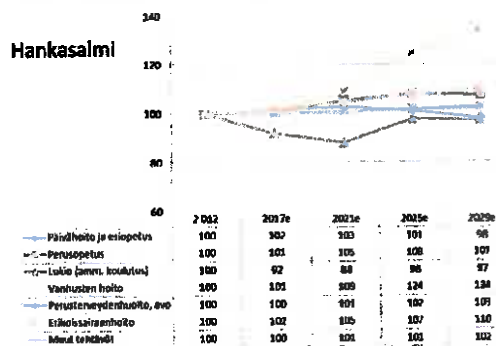
Hankasalmen kunnalla on taseessa jo nyt kattamatonta alijäämää merkittävästi, mutta edellä esitetyllä taloussuunnitelmalla alijäämä tulisi katetuksi. Poistojen määrä on vuosittain seuraavina vuosina noin 1,6 – 1,7 miljoonaa euroa. Omaisuuden myyntituloja voidaan kasvattaa, esimerkiksi metsä- ja sähköomaisuuden myynnin

kautta, mutta kyseinen seikka on jo taloussuunnitelmassa huomioitu valtuuston hyväksymän Hankasalmi-ohjelman pohjalta. Myyntituotoilla on siis tarkoitus kattaa kumulatiivista alijäämää.

Toimintakatetavoite on kunnianhimoinen, mutta taloussuunnitelma on laadittu siten, että ylijäämätavoitteet ovat melko suuria ja pieniin epäonnistumisiin talouden tasapainotuksessa on varaa. Talouslukujen ohella on tietysti otettava koko ajan huomioon esimerkiksi kuntajakoselvityksen kautta tilastollisesti selvitetty tulevaisuuden palvelutarpeet ja ennakoitu väestökehitys kunnassa. Väestökehitystä ja väestön ikäjakaumaa voidaan taas seurata kaiken aikaa muun muassa tilastokeskuksen tietojen kautta.

Suuria paineita palvelutarpeiden kasvuun ei ilman kunnan omia päätöksiä tai valtiovallan mahdollisesti kunnalle säätämiä lisätehtäviä ihan seuraavina vuosina ole. Se sinällään helpottaa kulujen leikkaamista. Toisaalta on huomioitava, että aiempia väestöennusteita huonompaan suuntaan on viime vuodet kunnan väkimäärä kehitynyt ja sillä on vaikutusta kunnan tulopohjaan. Kyseisellä seikalla tulee siten olla vaikutusta myös palvelujen määrään sekä tarpeeseen. Mikäli syntyneiden määrä pienenee kahden viime vuoden tapaan, on sillä esimerkiksi sitten vaikutusta päivähoito- ja koulupalveluihin. Toisaalta 2010-luvun alun lasten määrän voimakas kasvu on aiheuttanut toisentyppistä kehitystä.

Palvelutarpeiden kehitys, 2012=100

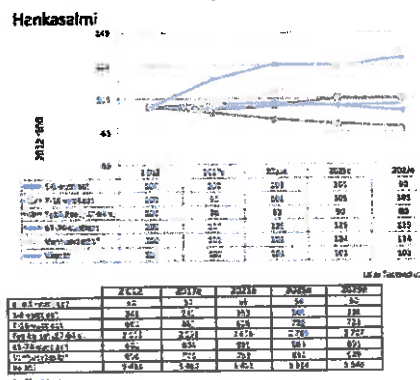
Palvelutarpeet on laadittu väestökehityksen muuttoluvun perusteella.
 "Muuttoluvut" on otettu laskelmasta kuin nimelyksistä, osan ylläpidon ja koulutuspalvelu. Muut tehtävät on otettu palvelutarpeet muuttoluvun väestökehityksen perusteella.

Vanhusten hoitoon tulee +1075-vuotiaat

Vanhusten hoitoon on mukana myös perusterveydenhuollon apuhoitoa

Hankasalmi

Ennustettu väestökehitys ikäluokittain

Ikäluokkien osuudet muuttuvat merkittävästi

- Pohjana Tilastokeskuksen väestöennuste 2012
- väestö 2011
- muutokset 2007-2011
- frekvenssien 2007-2011
- kuolleisuus 2005-2011

1.2.7 Kunnan henkilöstö

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina 31.12.2015 esitetään talousarvon toteutumista käsittelevässä luvussa 2 ja kunnan henkilöstön lukumäärä tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Kunnan henkilöstöä koskevat muut tiedot esitetään erillisenä asiakirjana, henkilöstökertomuksena.

Henkilöstökulut esitetään kunnan tuloslaskelmassa eritellysti tilikauden palkat, palkkiot, eläkekulut ja muut henkilösivukulut. Tilinpäätöksen liitetietona esitetään taseeseen aktivoituneet henkilöstömenot.

1.2.8 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Talouden tasapainotuksen ongelmiin ja julkisen talouden yleisiin ongelmiin liittyvät kunnan keskeisimmät riskit. Kunnan lainakanta on muuhun kuntakenttään verrattuna vielä pieni ja esimerkiksi korkojen nousu ei sinällään aiheuttaisi kunnalle suuria ongelmia. Se on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että kunnan lainakanta on nyt painottunut lyhytaikaisiin lainoihin ja taloussuunnitelmakaudella on pohdittava huolella sitä, olisiko syytä lainojen jakaumassa kasvattaa riskittömimpien pitkäaikaisten lainojen osuutta huolimatta niiden korkeammasta korkotasosta.

Kunta on antanut takauksia vain omille konserniyhtiöilleen ja vesiosuuskunnille. Näiden toiminnan ja talouden toteumaa on seurattava huolellisesti, mutta tällä hetkellä ei ole tiedossa ongelmia takausvastuiden suhteen. Ristimäen vesiosuuskunnan toiminta-alueen käsittelyssä esille vesiosuuskunnan toiminnasta nostetut riskit on kunnassa otettava tarkkaan seurantaan ja tarvittaessa ohjattava vesiosuuskuntaa talouden hallinnassa. Hankasalmen kunta ei lähtenyt takamaan Verkko-osuuskunta Kuuskaistaa, joten sillä ei ole vastuita ja riskejä Laajakaista kaikille -hankkeen kohdalta, kuten monella muulla Keski-Suomen kunnalla.

Toiminnallisten riskien kohdalla tällä hetkellä toteutuu lähinnä terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kautta lääkäreiden rekrytointiin liittyvät ongelmat. Samoin taloushallinnon sijaisjärjestelyjen ja rekrytointitarpeiden kohdalla on törmätty haasteisiin osaavan henkilöstön löytämisessä. Muilta osin henkilöstön saatavuus kunnan työ- ja virkasuhteisiin on ollut hyvä.

Rahoitusriskien kohdalla suurin huoli liittyy kunnan käyttötalouden ongelmien vuoksi maksuvalmiuteen. Se on vuoden 2012 tilinpäätöksestä, jolloin se oli 22 päivää, tippunut nyt vuoden 2015 tilinpäätöksessä keskimääräiseen 5 päivän maksuvalmiuteen, jota on parannettu nyt alkuvuodesta 2016 lyhytaikaista lainaa kasvattamalla. Maksuvalmiuden tunnusluvun heikkenemiseen vaikuttaa siis sekin, ettei investointimenoihin – palvelukoti Kotirannan rakentamista lukuunottamatta – ole nostettu erillisiä pitkäaikaislainoja, vaan ne on rahoitettu lyhytaikaisilla matalakorkoisilla kuntatodistuslainoilla.

Vahinkoriskien kohdalla kunnan vakuutusturva kilpailutettiin vuoden 2015 aikana ja vakuutusten hallinta siirtyi meklaritoimisto Novumille. Uudet vakuutukset astuvat voimaan pääsääntöisesti LähiTapiolassa vuoden 2016 kuluessa. Samalla parannetaan kunnan vastuuvakuutusten korvaavuutta.

Hyvän tilinpäätöstävän edellyttämien oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi on syytä antaa tieto myös keskeisistä oikeudenkäynneistä.

Vuoden 2014 kuluessa hallinto-oikeus antoi ratkaisunsa kahdesta eri kunnallisvalituksesta. Toinen niistä koski vuoden 2011 lopun YT-menettelyn pohjalta valtuuston tekemää ratkaisua lopettaa hallintojohtajan virka ja toinen kunnanhallituksen päätöstä vuoden 2012 alusta irtisanoa hallintojohtajan virkasuhde. Hallinto-oikeus katsoi kunnan toimineen oikein kyseisissä asioissa. Hallinto-oikeuden ratkaisusta on kuitenkin valitettu Korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jolle on valittajan toimesta esitetty asian suullista käsittelyä. Asian ratkaisua

odotettiin jo vuoden 2015 kuluessa. Päätöksenteko asiassa on Korkeimmassa hallinto-oikeudessa siirtynyt kuitenkin vuodelle 2016.

Valtuuston päätöksestä muuttaa Ristimäen vesiosuuskunnan toiminta-aluetta vuonna 2014 tehtiin kolme eri valitusta hallinto-oikeuteen, joissa yhdessä oli esitetty kunnalle kuluvaatimuksia. Hallinto-oikeus kumosi valtuuston päätöksen, joten toiminta-alue säilyi ennallaan ja kunta joutui korvaamaan osuuskunnalle hieman oikeudenkäyntikuluja. Nyt samassa asiakokonaisuudessa on haettu Korkeimmalta hallinto-oikeudelta valtuuston vuonna 2011 tekemän toiminta-alueen hyväksymispäätöksen purkua. Kunnalle mahdollisesti aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia merkittävämpää tässä asiassa on se, että itse toiminta-aluekysymys jakaa niin voimakkaasti näkemyksiä Ristimäen asukkaiden piirissä.

1.3 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Lisäksi sisäisellä valvonnalla varmistetaan, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja lain säännöksiä, viranomaisten ohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kunnan hallintosäännössä määrätään kunnan päätöksenteko- ja kokousmenettelystä. Sisäisen valvonnan ohjeissa määritetään sisäisen valvonnan vastuut ja talouden hoitoon kuuluva valvonta. Konserniohje ohjaa konsernihallinnon hoitamista. Ohjeiden mukaan toimimista on vielä terävöitettävä.

Toimielinten päätösten oikeellisuutta valvotaan siten, että toimielimen pöytäkirja on toimitettava kunnanhallitukselle ja viranhaltijan päätöspöytäkirja asianomaiselle toimielimelle. Delegoidun päätösvallan osalta toimielin voi käyttää tarvittaessa otto-oikeutta ja päättää asiasta uudelleen. Pääasiassa käytäntö toimii moitteettomasti. Delegoinneista lautakunnat ja kunnanhallitus päättävät vuodeksi kerrallaan, jolloin päätösvallan siirron aiheellisuus tulee säännöllisesti tarkasteltavaksi.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

Sisäisen valvonnan ohjausjärjestelmä perustuu kunnanhallituksen ohjeeseen sisäisen valvonnan hoitamisesta kunnan organisaatiossa. Ohjausjärjestelmässä keskeisiä toimintoja ovat strateginen- ja taloussuunnittelu, lautakuntien käyttösuunnitelmat sekä laskentajärjestelmä, pääkirjanpito, osto- ja myyntireskontra sekä palkkakirjanpito.

Vastuualueet toimittavat talouden seurantaraportit kunnanhallitukselle neljännesvuosittain. Valtuustoa informoidaan talouden kehittymisestä kunnanvaltuuston kokousten yhteydessä iltakoululuissa ja seminaareissa. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista käsitellään kunnanvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Kunnanhallitukselle viedään kuukausittain tiedoksi talousarvion toteutuminen vastuualueittain sekä tuloslaskelma ja raportti maksuvalmiudesta. Vuoden 2016 alussa tämä tavoite ei toteudu taloushallinnon henkilöstötilanteen johdosta, mutta jatkossa menettelyyn palataan.

Talousarvion seurantaraporttien poikkeamien sanallinen arviointi on ollut suppeaa ja ei kaikilta osin ole ollut riittävää. Se osaltaan kuvaa sitä, että riittävällä huolellisuudella ei eri vastuualueilla ole vielä analysoitu osavuositulosta, vaan on tyydytty esittämään toteutmana talouden seurantaraportit sellaisenaan. Talouden seuranta on jatkossa monipuolistettava esimerkiksi ympäristötoimen vastuualueella.

Riskienhallinnan järjestäminen

Vahinkojen varalta kunnalla on tapaturma- ja vahinkovakuutus, joka kattaa esinevahingot ja henkilöstön vastuuvakuutuksen. Vakuutus sopimusten uusimisen yhteydessä on kartoitettu riskiympäristö vakuutusalan asian-

tuntijoiden kanssa ja prosessi on uusittu vuoden 2015 kuluessa, jolloin vakuutusturvan valvonta on siirretty meklaritoimiston hoidettavaksi. Riskienhallinta on osa päivittäistä toimintaa työpaikoilla. Kunkin vastualueen on kartoitettava omat rahoitus-, henkilöstö-, omaisuus- ja toimintariskit.

Vuoden 2011 kuluessa kuntaan luotiin riskienhallintaan riskienarvioinnin ja -hallinnan työvälineet osana Johtamisen käsikirjan aineistoa. Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden toimintatavan perusteet kokouksessaan 29.10.2012 ja niitä alettiin osin toteuttaa kunnassa vuoden 2013 kuluessa. Johtamisen käsikirjaa on alettava jatkossa jalkauttaa voimakkaammin osaksi kunnan toimintaa.

Työsuojelupäällikkö yhdessä työsuojelutoimikunnan kanssa valvoo työoloja kunnassa.

Sisäilmatyöryhmä puolestaan tarkastelee työtilojen – olojen turvallisuutta. Tarvittaessa sen johdolla teetetään sisäilmatutkimuksia, jotka ohjaavat tarvittaviin kunnostustoimenpiteisiin. Sisäilmaohje tuotiin päätöksentekoon vuonna 2014.

Omaisuiden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Omaisuiden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta perustuu mm. sisäisen valvonnan ohjeeseen ja hallintosääntöön. Toimielimet nimeävät vuosittain vastuualueellaan henkilöt, jotka ovat oikeutettuja hyväksymään laskuja sekä päättävät hankintavaltuuksien euromääräiset rajat viranhaltijoittain. Valtionosuutta saavissa hankkeissa noudatetaan avustuspäätöksissä määrättyjä ehtoja.

Sopimustoiminta

Sopimusriskejä pyritään arvioimaan mahdollisimman kattavasti sopimusta valmisteltaessa. Erillistä sopimuksen hallintajärjestelmää kunnassa ei ole käytössä. Tilivelvollisilla viran- ja toimenhaltijoilla on velvollisuus seurata sopimusehtojen noudattamista ja vanhentumisaikoja.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Sisäisen valvonnan toimivuudesta koko kunnan tasolla vastaa kunnanhallitus. Vastuualueiden esimiehet vastaavat siitä, että sisäisen valvonnan menetelmät ovat käytössä ja sisältyvät päivittäisiin toimintaruteeneihin.

Toimielinten tehtävä on seurata alaistensa viran-/toimenhaltijoiden päätöksiä ja tarvittaessa käyttää otto-oikeutta. Viranhaltijoiden on pidettävä päätöksistään pöytäkirjaa. Toimielinten tulee valvoa, että päätökset on tehty viran-/toimenhaltijan toimivallan puitteissa. Lautakuntien samoin kuin viranhaltijoiden päätökset on pidettävä asianmukaisesti nähtävillä, ne on annettava tiedoksi ja pantava täytäntöön.

Sisäisen valvonnan ohje kuntaan on valmistunut vuonna 2009. Johtamisen käsikirja ohjaamaan kunnan tavoiteasetantaa ja riskienhallintaa on hyväksytty syksyllä 2012. Vuoden 2013 kuluessa riskienarviointi toteutettiin kunnassa kaikissa toimipisteissä näiden asiakirjojen ohjaamana. Ohjaavan riskienarviointijärjestelmän puute nähtiin vuosina 2011 ja 2012 keskeisimmäksi seikaksi korjata sisäisessä tarkastuksessa. Arviointijärjestelmän jalkauttaminen osaksi toimintaa on kuitenkin vasta alkumetreillä ja seuraavien vuosien työkenttää kunnassa.

1.4 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Toimintakertomuksessa kuvataan niitä olosuhteita ja tapahtumia, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi tilikauden tulos ja taloudellinen asema muodostuvat. Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa.

Molempien laskelmien ja niistä laskettavien tunnuslukujen tehtävänä on osoittaa kunnan rahoituksen riittävyyttä. Rahoituslaskelmassa osoitetaan edelleen, miten investoinnit, sijoitukset ja lainanlyhennykset tulorahoituksen lisäksi muutoin rahoitetaan. Esitystasona toimintakertomuksessa käytetään tuhansia euroja. Laskelmiin otetaan vain ulkoiset tulot ja menot.

1.4.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla.

KUNNAN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

Ulkoiset tulot ja menot, 1000 euroa	2015	2014	Muutos
Toimintatuotot	9 340	9 404	-64
Toimintakulut	-41 109	-42 137	1 028
Toimintakate	-31 769	-32 732	964
Verotulot	15 329	15 093	236
Valtionosuudet	18 516	17 886	630
Rahoitustuotot ja -kulut	43	54	-11
Korkotuotot	1	4	-3
Muut rahoitustuotot	148	176	-28
Korkokulut	-104	-126	22
Muut rahoituskulut	-1	0	-1
Vuosikate	2 120	301	1 820
Poistot ja arvonalentumiset	-1 634	-1 470	-164
Tilikauden tulos	485	-1 169	-1 655
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	22	22	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	507	-1 147	1 655

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut%	22,7	22,3	0,4
Toimintakate, euroa/asukas	-6 070	-6 164	95
Vuosikate/Poistot %	-129,7	-20,4	-109,3
Vuosikate, euroa/asukas	405	56	348
asukasluku 31.12.	5 234	5 310	-76

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUKUJEN SELITTEET

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin.

Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siltä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun vuosikatteen ja poistojen vertailussa tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Tilinpäätöksen liitetiedossa 5 on annettu selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja keskimääräisten poistonalaisten investointien vastaavuudesta.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot, ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot.

Tulorahoituksen voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonalaiset investoinnit.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa käytetty tunnusluku.

Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kuntien välisissä vertailuissa on otettava huomioon erot veroprosenteissa sekä eroja toimintojen organisointi ja palvelutoiminnan laajuus.

Asukasmääränä käytetään tilastokeskuksen ilmoittamaa asukaslukua tilikauden lopussa.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä.

Ylijäämäinen tilikauden tulos liitetään seuraavassa tilinpäätöksessä taseen oman pääoman erään edellisten vuosien ali/ylijäämä. Tilikauden tuloksen käsittelystä on tässä toimintakertomuksessa oma varsinainen lukunsa.

1.4.2 Tilikauden rahoitus

KUNNAN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2015	2014
Toiminnan rahavirta	1 892	135
Vuosikate	2 120	301
Tulorahoituksen korjaukset	-228	-165
Investointien rahavirta	-3 151	-2 426
Investointimenot	-3 518	-3 323
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30	656
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>337</u>	<u>240</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 259	-2 291
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	82	7
Antolainasaamisten lisäykset	0	-20
Antolainasaamisten vähennykset	82	27
Lainakannan muutokset	854	1 959
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	1 219
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-649	-760
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 503	1 500
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	89	-14
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	588	103
Vaihto-omaisuuden muutos	3	-7
Saamisten muutos	-662	-239
Korottomien velkojen muutos	<u>160</u>	<u>-349</u>
Rahoituksen rahavirta	1025	1 952
Rahavarojen muutos	-233	-339
Rahavarojen muutos	-233	-339
Rahavarat 31.12.	556	790
Rahavarat 1.1.	-790	-1 128

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, euroa	-7 597	-6 338
Investointien tulorahoitus, %	60,8	11,3
Lainanhoitokate	3	0,4
Kassan riittävyys, pv	5	6
Asukasmäärä 31.12.	5 234	5 310

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUKUJEN SELITTEET

INVESTOINNIT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien positiivinen (ylijäämäinen) rahavirta määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) rahavirta määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

$$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

LAINANHOITO

Lainanhoitokate

$$= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Jos kunnan lainakannasta enemmän kuin 20 % on kertalyhenteisiä lainoja, otetaan lyhennyksen määräksi tunnuslukua laskettaessa laskennallinen vuosilyhennys, joka saadaan jakamalla edellä mainittu lainakanta 31.12. kahdeksalla.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

MAKSUVALMIUS

Kassan riittävyys (pv)

$$= 365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

1.5 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Kunnan tarkempi, sentin tarkkuudella laadittu tase esitetään kohdassa 3 Tilinpäätöslaskelmat.

Rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, pääoman lisäykset ja palautukset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta.

KUNNAN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2 015	2 014
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	28 741	26 997
Aineettomat hyödykkeet	369	157
Aineettomat oikeudet	369	157
Aineelliset hyödykkeet	25 245	23 622
Maa- ja vesialueet	1 798	1 816
Rakennukset	17 611	17 590
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 401	3 232
Koneet ja kalusto	633	727
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 802	257
Sijoitukset	3 126	3 218
Osakkeet ja osuudet	3 126	3 218
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	35	878
Valtion toimeksiannot	17	40
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	18	838
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 524	3 181
Vaihto-omaisuus	38	42
Muu vaihto-omaisuus	38	42
Saamiset	2 929	2 349
Pitkäaikaiset saamiset	610	714
Myyntisaamiset	37	58
Lainasaamiset	573	656
Lyhytaikaiset saamiset	2 319	1 636
Myyntisaamiset	735	738
Lainasaamiset	0	0
Siirtosaamiset	787	560
Muut saamiset	797	337
Rahoitusarvopaperit	259	244
Muut arvopaperit	259	244
Rahat ja pankkisaamiset	298	545
VASTAAVAA YHTEENSÄ	32 300	31 056

VASTATTAVAA	2 015	2 014
OMA PÄÄOMA	16 222	15 715
Peruspääoma	18 669	18 669
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-2 954	-1 807
Tilikauden yli-/alijäämä	507	-1 147
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	88	110
Poistoero	88	110
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	720	975
Valtion toimeksiannot	0	19
Lahjoitusrahastojen pääomat	711	944
Muut toimeksiantojen pääomat	9	12
VIERAS PÄÄOMA	15 270	14 256
Pitkäaikainen	3 850	4 594
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 417	4 191
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Liittymismaksut ja muut velat	433	403
Lyhytaikainen	11 419	9 662
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	5 768	4 140
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Ostovelat	2 418	2 455
Muut velat	917	344
Siirtovelat	2 316	2 723
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	32 300	31 056
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	50,5	51,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	35,4	33,6
Kertynyt alijäämä, 1000 €	-2 447	-2 954
Kertynyt alijäämä, €/asukas	-467	-556
Lainakanta 31.12., 1000 €	9 185	8 331
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 755	1569
Lainasaamiset, 1000 €	573	656
Asukasmäärä 31.12.	5 234	5 310
Kunnan lainakanta	31.12.2015	31.12.2014
Pitkäaikaiset lainat	4 185 392	4 831 312
Lyhytaikaiset lainat	5 000 000	3 500 000
Korollinen vieras pääoma	9 185 392	8 331 312

TASELASKELMAN TUNNUSLUKUJEN SELITTEET

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kaavassa koko pääoma tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vaka-
varaisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden
hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä
alempi omavaruusaste merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tun-
nusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla
ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuloista, verotuloista ja käyttötalouden valti-
onosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertai-
lussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnuslu-
vun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä
velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on
kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmää-
ränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras
pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Lainat euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäi-
vän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisö-
jen investointien rahoittamiseen.

1.6 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Kunnan kokonaistulot ja -menot ulkoiset tulot ja menot, 1000 euroa

TULOT		%
Toiminta	43 090	
Toimintatuotot	9 340	20,7
Verotulot	15 329	34,0
Valtionosuudet	18 516	41,1
Korkotuotot	1	0,0
Muut rahoitustuotot	148	0,3
Satunnaiset tuotot	0	0,0
Tulorahoituksen korjaukset		
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-244	-0,5
Investoinnit	367	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30	0,0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	337	0,7
Rahoitustoiminta	1585	
Antolainasaamisten vähennykset	82	0,2
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0,0
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	1 503	3,3
Oman pääoman lisäykset	0	0,0
Kokonaistulot yhteensä	45 043	100,0
MENOT		
Toiminta	41 232	
Toimintakulut	41 109	90,5
- Valmistus omaan käyttöön		
Korkokulut	104	0,2
Muut rahoituskulut	1	0,0
Satunnaiset kulut	0	0,0
Tulorahoituksen korjaukset		
Pakollisten varausten muutos	0	
- Pakollisten varausten lisäys/vähennys		
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	17	0,0
Investoinnit	3 518	
Investointimenot	3 518	7,7
Rahoitustoiminta	649	
Antolainasaamisten lisäykset	20	0,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	649	1,4
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0	0,0
Oman pääoman vähennykset	0	
Kokonaismenot yhteensä	45 399	100,0

1.7 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.7.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Hankasalmen kunta on jäsenenä seuraavissa tytäryhteisöissä, kuntayhtymissä sekä osakkuusyhteisöissä:

Tytäryhteisöt

Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo
Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo
Kiinteistö Oy Vuokrahanka
Hankasalmen Lämpö Oy

Kuntayhtymät

Keski-Suomen liitto
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Itä-Suomen päihdehuollon kuntayhtymä

Osakkuusyhteisöt

Asunto Oy Hankasalmen Hankamäki I
Asunto Oy Hankasalmen Koivulehto
Asunto Oy Hankasalmen Petäjäranta
Asunto Oy Niemisjärven Päivätie II
Asunto Oy Satohanka
Asunto Oy Säkinmäen Kuusirinne
Asunto Oy Vuokonmaa
Kiinteistöosakeyhtiö Kuuhankavesi

Yhdistely konsernitilinpäätökseen	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt	6	
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	5	
Muut yhtiöt	1	
Kuntayhtymät	4	
Osakkuusyhteisöt		8
Yhteensä	10	8

1.7.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kunnanvaltuuston on hyväksynyt konserniohjeet 22.3.2010. Konserniohjeisiin sisältyy ohjeistus tytäryhtiöiden säännöllisestä raportoinnista kunnanhallitukselle. Raportoinnin toteutumisessa on vielä kehitettävää.

Konsernin tytäryhtiöille on vuoden 2015 talousarviossa asetettu taloudelliset tavoitteet

1.7.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Hankasalmen kunnan 100 prosenttisesti omistamia tytäryhteisöjä ovat Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka, Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma ja Hankasalmen Lämpö Oy. Muita tytäryhteisöjä ovat Kiinteistö Oy Hankasalmen virastotalo, Kiinteistö Oy Hankasalmen vuokratalo ja Kiinteistö Oy Vuokrahanka.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalla on asuntoja 255. Vuonna 2013 asuntojen vuokrausaste oli 86 % ja nousi vuonna 2014 87 %:in ja nyt vuonna 2015 91 %:in. Käyttöaste on siis kohentunut kaiken aikaa. Kiinteistö Oy:n vuokratuotot nousivat 26 000 euroa edellisestä vuodesta ja toisaalta lämmityskuluja saatiin pienennetyksi noin 60 000 euroa.

Perittävien vuokrien vaihteluväli oli 7,05 – 10,78 €/m². Pitkäaikaista lainaa yhtiöllä on 3,3 M€ ja lyhytaikaista 0,5 M€. Taseen loppusumma on 5,5 M€. Yhtiö on suorittanut lainanlyhennykset suunnitellusti ja tehnyt pois-tot suunnitelman mukaisesti.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakan kiinteistönhoitopalvelut tuotetaan kokonaan kunnan tuottamina palveluina. Kiinteistö Oy Hankasalmen Hakalta ei ole peritty korkoa vuonna 2015 kunnan myöntämistä lainoista.

Hankasalmen Lämpö Oy:llä Vuoden 2013 kuluessa yhtiö päätti vuosikokouksessa selvitystilaan hakeutumalla lopettaa toimintansa. Tuota prosessia on toteutettu vuosien 2014 -2015 kuluessa

Hankasalmen Lämpö Oy:n ylimääräisessä yhtiökokouksessa 21.2.2014 on tehty päätös yhtiön toiminnan lopettamisesta ja yhtiön asettamisesta vapaaehtoiseen selvitystilaan. Selvitystila on rekisteröity 27.3.2014. Yhtiö esiintyy nyt tässä tilinpäätöksessä viimeistä kertaa kunnan taseessa. Hankasalmen Lämpö Oy:n lopettamisen kustannusvaikutus on kunnalle on 34 000 euroa, kun otetaan huomioon yhtiön tasearvo ja yhtiön tilikausien alijäämien kokonaissumma.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma käsittää asuin- ja liikehuoneistoja. Yhtiön toiminnassa ei ole ollut muutoksia tai niiden valmisteluja vuoden 2015 aikana.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalon talous on hyvässä kunnossa. Yhtiö käsittää käytännössä kunnanviraston rakennuksen tilat, joihin valmistui hissi ja inva-Wc elokuussa 2015 ja pysäköintialueen autolämmityspisteet uusittiin kesäkuussa 2015 pysäköintialueen uudistamisen viimeisenä vaiheena. Investointeihin ei otettu lainaa ja yhtiövastike on laskenut suunnitelmallisesti vuodesta 2014 lähtien.

Kiinteistö Oy Vuokrahangalla on asuntoja 14. Vuokratuotot ovat toteutuneet jo pitkään aina laaditun talousarvion mukaisena. Yhtiö on velaton. Kiinteistö Oy Vuokrahangan hallitus on jo vuoden 2013 kuluessa omistajia (kunta ja Osuuskauppa Keskimaa) kuullen päättänyt käynnistää Kiinteistö Oy:n myynnin valmistelun. Kyseinen asia on huomioitu myös kunnanvaltuuston talousarvion yhteydessä hyväksymässä Hankasalmi-ohjelmassa. Yhtiö pystyi tekemään uutta asuintalovarausta tilinpäätöksessään.

Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalolla on 10 asuntoa. Sen kohdalla on vuoden 2015 kuluessa nostettu esille yhtiön mahdollinen liittäminen osaksi Koy Hankasalmen Hakaa. Yhtiön toiminnasta aiheutui vuonna 2015 hieman alle 10 000 euron alijäämä.

1.7.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kuntakonserniin kuuluvista tytäryhtiöistä Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka jatkaa kiinteistöjensä kohdalla edelleen energiasäätöjen hakemista. Vuokrankorotuksia yhtiö ei vuonna 2016 aio toteuttaa. Sähköisessä huoltokirjassa otetaan vuoden 2016 aikana käyttöön asiakaskansio, jossa asukkaat voivat ilmoittaa havaitsemistaan ongelmista ja osallistua siten yhtiön kiinteistökannan kunnossapitoon

Vuokrahangan mahdollinen myyminen vaikuttaa konsernin taseeseen, mutta myös investointitarpeisiin. Käytännössä kuntakonsernin tuleva kehitys näyttää vakaalta ja konserniyhtiöiden pitäisi kyetä ylijäämäisiin tilinpäätöksiin seuraavina vuosina. Kustannustason nousu ja tarvittavat korjaustoimenpiteet sekä niihin varautuminen aiheuttavat vuokrataloyhtiöissä mahdollisia pieniä vuokrankorotuspaineita.

1.7.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnan tilintarkastaja toimii tilintarkastajana merkittävimmissä tytäryhteisöissä.

Eri kiinteistöyhtiöihin nimettyjä kunnan edustajia on kuultu eri yhteyksissä. Yhtiöiden toiminnasta on tarvittaessa informoitu kunnanjohtajaa. Tytäryhteisöjen toimintaa seurataan tilinpäätösasiakirjoista ja tarvittaessa pyydetään lisäselvityksiä. Konserniohjeilla luodaan yhdenmukaista käytäntöä tytäryhteisöjen toimintaan.

Toimivallan ja vastuunjakon konserniohjauksessa

Kunnan konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Konserniohjeella annetaan toimintaohjeet ja periaatteet Hankasalmen kunnan tytäryhteisöille ja määritellään kunnan ja kunnanhallituksen asema konsernijohtajana.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kunnanhallitus on päättänyt edustajistaan tytäryhtiöiden yhtiökokouksissa ja antanut tarvittaessa ohjeensa hallitusten jäsenistä. Kunnanhallituksen kokouksessa evästetään tarpeen mukaan yhtiökokousedustajia ja hallituksen jäseniä. Vuodesta 2009 lähtien kunnanjohtaja on nimetty yhtiökokousedustajaksi merkittävimpiin tytäryhteisöihin. Kunnanjohtaja on raportoinut yhtiökokouksen päätöksistä kunnan-hallitusta.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteuttamista koskeva arviointi

Tytäryhteisöille asetettiin vuoden 2015 talousarviossa tavoitteita, joiden toteutumisesta esitetään koonti tilinpäätöksen lopussa luvussa 6.

Tytäryhteisön toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuraaminen perustuvat pääosin konsernitiininpäätöksen yhteydessä käsiteltäviin tilinpäätösraportteihin. Konserniohje edellyttää, että Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka raportoi kaksi kertaa vuodessa ja kaikki tytäryhteisöt toimittavat hallintoelintensä esityslistat ja pöytäkirjat kunnanhallitukselle. Tämä ei vielä kaikilta osin ole toteutunut ja seurantaa tehostetaan edelleen.

Keskitettyjen konsernitoimintojen käyttö

Keskitettyjä konsernitoimintoja ei ole ollut käytössä. Konserniohjeen mukaan vakuuttamisvastuu on tytäryhteisöillä. Konsernin tarvitsemat vakuutuspalvelut hankitaan yhteisen tarjouskilpailun perusteella. Tytäryhteisöt voivat olla mukana kunnan tekemissä tarjouspyyntökiertoissa, jotka koskevat rahoitusta, energian hankintaa muita yhteishankintoja. Tytäryhteisöt ostavat kunnalta kiinteistöhuoltopalveluita. Vuoden 2015 lopussa kilpailutettiin kunnan vakuutukset ja siinä yhteydessä Kiinteistö Oy:t Hankasalmen Haka, Hankasalmen Vuokratalo ja Hankasalmen Virastotalo tulivat kunnan kanssa saman meklaritoimiston ja vakuutusyhtiöiden palvelujen käyttäjiksi.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Konserniohjeella ohjataan tytäryhteisöjen riskienhallintaa. Lisäksi sitä on ohjattu vuodesta 2013 eteenpäin Johtamisen käsikirjan periaatteella. Tytäryhteisöjen toimiva johto, toimitusjohtaja ja hallitus ovat vastuussa tytäryhteisöjen riskien hallinnasta. Tytäryhteisöissä ei ole laadittu yhtenäistä riskikartoitusta. Tytäryhteisöjen tulee hankkia kunnanhallituksen suostumus etukäteen mm. toimialan laajentamiseen, suuriin investointeihin, omaisuuden kiinnittämiseen ja muun vakuuden antamiseen ja lainanottoon. Kunta on vuoden 2016 kuluessa parantamassa vastuuvakuutuksiansa turvaa ja se tulee samalla koskemaan myös kunnan tytäryhtiöitä.

1.7.6 Konsernin tilinpäätös ja sen tunnusluvut

1000 euroa	2015	2014
Toimintatuotot	18 510	18 566
Toimintakulut	-50 287	-51 732
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	6	11
Toimintakate	-31 771	-33155
Verotulot	15 267	15 039
Valtionosuudet	19 985	19 431
Rahoitustuotot ja -kulut	-35	-2
Korkotuotot	52	7
Muut rahoitustuotot	152	227
Korkokulut	-185	-226
Muut rahoituskulut	-54	-10
Vuosikate	3 445	1 312
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2490	-2 331
Satunnaiset erät	0	39
Tilikauden tulos	955	-980
Tilinpäätössiirrot	-12	-387
Laskennalliset verot	-71	
Vähemmistöosuudet	-10	0
Tilikauden ali/ylijäämä	863	-1 366
KONSERNIN TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	36,8	35,9
Toimintakate, euroa/asukas	-6 070	-6 244
Vuosikate/Poistot %	139	56
Vuosikate, euroa/asukas	660	247
Asukasmäärä 31.12.	5 234	5 310

Konsernituloslaskelman tunnusluvut lasketaan samoin perustein kuin vastaavat kunnan tuloslaskelman tunnusluvut. Tuloslaskelman tunnuslukujen selitteet ovat kohdassa 1.4.1.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2015	2014
Toiminnan rahavirta	3 194	1 147
Vuosikate	3 445	1 313
Satunnaiset erät		39
Tulorahoituksen korjaukset	-251	-205
Investointien rahavirta	-3 863	-3 059
Investointimenot	-4 274	-4 071
Rahoitusosuudet investointimenoihin	33	658
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	378	354
Toiminnan ja investointien rahavirta	-669	-1 912
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	82	9
Antolainasaamisten lisäykset	0	-20
Antolainasaamisten vähennykset	82	29
Lainakannan muutokset	351	1 667
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	1 502
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 311	-1 428
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 662	1 594
Oman pääoman muutokset	-36	
Muut maksuvalmiuden muutokset	75	66
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	587	104
Vaihto-omaisuuden muutos	13	-10
Saamisten muutos	-672	-369
Korottomien velkojen muutos	147	367
Rahoituksen rahavirta	473	1810
Rahavarojen muutos	-195	-170
Rahavarojen muutos	-195	-170
Rahavarat 31.12.	1 611	1 810
Rahavarat 1.1.	1 806	1 980

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Investointien tulorahoitus, %	75,3	38,5
Kassan riittävyys, pv	10	12
Asukasmäärä 31.12.	5 234	5310

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut lasketaan samoin perustein kuin vastaavat kunnan rahoituslaskelman tunnusluvut. Rahoituslaskelman tunnuslukujen selitteet ovat kohdassa 1.4.2. Tilinpäätöksen 2014 investointien tulorahoitus, % korjattu tässä oikeaksi

KONSERNIN TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

1000 euroa	2015	2014
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	36 298	34 621
Aineettomat hyödykkeet	640	452
Aineettomat oikeudet	639	451
Muut pitkävaikutteiset menot	1	1
Ennakkomaksut	0	0
Aineelliset hyödykkeet	34 688	33 101
Maa- ja vesialueet	2 174	2 060
Rakennukset	25 576	25 997
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 428	3 260
Koneet ja kalusto	1 038	1 147
Muut aineelliset hyödykkeet	244	244
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 227	392
Sijoitukset	970	1 069
Osakkuusyhteisöosuudet	64	58
Muut osakkeet ja osuudet	906	1011
Muut lainasaamiset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	56	967
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 367	5 592
Vaihto-omaisuus	134	149
Saamiset	3 622	3 633
Pitkäaikaiset saamiset	58	714
Lyhytaikaiset saamiset	3 564	2 919
Rahoitusarvopaperit	277	255
Rahat ja pankkisaamiset	1 334	1 555
VASTAAVAA YHTEENSÄ	41 720	41 180

VASTATTAVAA	2015	2014
OMA PÄÄOMA	17 232	14 640
Peruspääoma	18 669	18 669
Arvonkorotusrahasto	2	2
Muut omat rahastot	955	888
Edellisten tilikausien alijäämä	-3 257	-3 553
Tilikauden alijäämä	863	-1 366
VÄHEMMISTÖOSUUDET	423	414
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0	1 959
Poistoero	0	464
Vapaaehtoiset varaukset	0	1 495
PAKOLLISET VARAUKSET	295	293
Muut pakolliset varaukset	295	293
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	757	1 081
VIERAS PÄÄOMA	23 013	22 792
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	7 886	9 886
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	508	480
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	6 889	5 121
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	7 730	7 304
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	41 720	41 180
KONSERNIN TASEEN TUNNUSLUVUT	2015	2014
Omavaraisuusaste	42,3	41,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	42,8	42,3
Kertynyt alijäämä, 1000 euroa	2394	4919
Kertynyt alijäämä, euroa/asukas	457	926
Konsernin lainat, 1000 euroa / asukas	2823	2826
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 euroa	14 775	15008
Kunnan asukasmäärä 31.12.	5234	5310

Konsernitaseen tunnusluvut lasketaan pääosin samoin perustein kuin vastaavat kunnan taseen tunnusluvut. Taseen tunnuslukujen selitteet ovat kohdassa 1.5. Omavaraisuusastetta laskettaessa vähemmistöosuudet huomioidaan kuitenkin myös – ja tältä osin on vuoden 2014 tunnuslukua korjattu kyseisen vuoden tilinpäätökseen nähden. Samoin on korjattu vuoden 2014 suhteellisen velkaantuneisuuden tunnuslukua. Taseen alijäämätiedot ovat muuttuneet huomattavasti edellisestä tilinpäätöksestä, koska poistoeron ja vapaaehtoisten/verotusperusteisten varausten käsittelytapaa on myös muutettu, erät rinnastetaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa pääsääntöisesti ylijäämäeriin.

1.8 Keskeiset liitetiedot

Toimintakertomuksessa annetaan tietoja sellaisista kunnan talouteen ja konsernitilinpäätökseen liittyvistä olennaisista asioista, joista ei tehdä selkoa tuloslaskelmassa, taseessa tai rahoituslaskelmassa.

Tilinpäätöksen liitetiedot täydentävät laskelmien muodossa esitettyä tilinpäätösinformaatiota oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi kunnan ja kuntakonsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Tilinpäätöksen liitetiedot esitetään kokonaisuudessaan luvussa 4.

1.9 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.9.1 Kunnanhallituksen esittely tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen on KuntaL 115 § mukaan toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelmasta ilmenevää tulosta ennen varauksia ja rahastosiiroja. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai siirtää muuhun vapaaseen pääomaan.

Kunnanhallitus esittää tilikauden 1.1.-31.12.2015 tuloksen 1.1.-31.12.2015 tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- tuloutetaan tehtyä poistoeroa suunnitelman mukaan 21 941,84 euroa
- tilikauden ylijäämä 507 233,74 euroa siirretään taseen omaan pääomaan kohtaan edellisten tilikausien yli/alijäämä.

1.9.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi. (KuntaL 115 §).

Kumulatiivista alijäämää arvioitiin talousarvion laadintahetkellä olevan 31.12.2015 kunnan taseessa jo lähes 3,5 miljoonaa euroa. Talousarviossa lähdettiin siitä, että se on tarkoitus kattaa taloussuunnitelma-kaudella talousarvion yhteydessä hyväksyttävän talouden tasapainottamisohjelman – Hankasalmi-ohjelman - keinoilla. Alijäämän kattamista varten hyväksyttiin siis talousarvion kanssa samanaikaisesti tuo ohjelma, johon taloussuunnitelmavuodet perustuvat.

Päivitystarvetta Hankasalmi-ohjelmalle ei nyt ole, koska vuoden 2015 ylijäämä aiheuttaa sen, että taseessa oleva kattamaton alijäämä on alle 2,5 miljoonaa euroa. Myös kuntakonsernin kattamaton alijäämä kohenee tilinpäätöksessä 2015.

Seuraavat merkittävät kertaluonteiset tasapainottamistoimenpidetavoitteet koskevat vuotta 2016:

- 1) metsäkiinteistöomaisuuden myynti (kertaluonteinen tuloutus) 300 000 euroa
- 2) testamenttiomaisuuden tuloutus vanhustalouksien uudelleenrakentamiseen 400 000 euroa
- 3) henkilöstön lomautus tai palkaton vapaa kertaluonteisena henkilöstösäästötoimenpiteenä 300 000 euroa

2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Seurantaa koskeva sääntely

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumis-vertailusta on lisäksi käytävä ilmi onko menot, tulojen lisäksi, muutoin rahoitettu talousarviossa määrätyllä tavalla.

2.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

2.2.1 KESKUSVAALILAUTAKUNTA

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Tehtävä: Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Vaalien valmistelutoimenpiteet
- Ennakoäänestysasiakirjojen tarkastaminen
- Kunnallisvaaleissa lisäksi ehdokashakemusten vastaanotto ja tarkastaminen, ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen, ennakoäänten laskenta ja kaikkien äänten tarkastuslaskenta, tiedottaminen ja vaalien tuloksen vahvistaminen ja julkaiseminen.

Toiminnan painopisteet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Äänestysaluejako ja vaalilautakuntien määrä säilyy ennallaan (Asema, Kirkonkylä, Niemisjärvi)
- Eduskuntavaalit 2015, kunnallisvaalit 2016 tai vuonna 2017 riippuen uudesta kuntalaista (talousarviossa huomioitu vuodelle 2016) ja presidentin vaali 2018.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Eduskuntavaalit toimitettiin vuonna 2015 äänestysalueiden ja vaalilautakuntien määrän säilyessä ennallaan. Vuonna 2012 hankittuja laitteita ei myyty vuonna 2015 joten myyntitulot jäivät saamatta. Laitteet myydään vuonna 2016. Tuet ja avustukset toteutuivat arvioidusti. Henkilöstökulut jäivät alle arvioidun määrän koska vaalivirkailijoina oli kuntaan työsuhteessa olevia henkilöitä ja vaaleista aiheutuneet ylityöt ehdittiin ottaa takaisin työaikana.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Myyntituotot		1		1	0	1	100,0
Tuet ja avustukset	9	9		9	9	0	0,0
Toimintatuotot	9	10		10	9	1	10,0
Henkilöstökulut	-11	-16		-16	-10	-6	37,5
Palvelujen ostot	-3	-3		-3	-3	0	0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2	-1		-1	-1	0	0
Toimintakulut	-15	-20		-20	-14	-6	30,0
Toimintakate	-7	-10		-10	-5	-5	50,0
Poistot							

2.2.2 TARKASTUSLAUTAKUNTA

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lisäksi valtuusto valitsee toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastamista varten yhden tai useamman tilintarkastajan (JHTT-tilintarkastaja/ JHTT-yhteisö). Tilintarkastuspalvelut kunta ostaa valtuuston päätökseen perustuen tilintarkastus-yhteisö BDO Auditor Oy:ltä. Vasuunalaisena tilintarkastajana toimii JHTT, HTM Aki Rusanen.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on määritellä tilintarkastuksen painopistealueet, valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Toteutuminen

Tarkastuslautakunta esittää toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden osalta arvionsa kunnanvaltuustolle erikseen laadittavassa arviointikertomuksessa vuodelta 2015.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

TARKASTUSLAUTAKUNTA	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Henkilöstökulut	-8	-7		-7	-7	0	0
Palvelujen ostot	-15	-18		-18	-16	-2	11,1
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-0	-0		-0	-0	0	0
Toimintakulut	-23	-25		-25	-23	-2	8,0
Toimintakate	-23	-25		-25	-23	-2	8,0
Poistot							

2.2.3 KUNNANHALLITUS

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Johtamisen käsikirjan käyttöön otto kokonaisvaltaisesti kunnassa riskienhallinnan ja johtamisen työvälineenä	Kunnan johtamisjärjestelmän ja riskienhallinnan uudistaminen käsikirjan ja sen liitteiden ohjaamalla tavalla, kunnanvaltuuston 29.10.2012 päätöksen 34 ja sen liitteiden mukaisesti	Valtuuston päätöksensään 29.10.2012 § 34 aikataulutettujen tavoitteiden toteutuminen – seurantaraportit KH:lle joka toinen kuukausi, valtuustolle puolivuositain (kesäkuu/ joulukuu).	Tavoite ei ole toteutunut vuosien 2014 – 2015 kuluessa, koska johtavien viranhaltijoiden ja ennen kaikkea kunnanjohtajan ajankäytölliset resurssit ensin kuntajakoselvityksen ja sitten sote-uudistuksen ja talouden tasapainottamisen keskellä (mm. useita yt-prosesseja), eivät ole mahdollistaneet liikkeelle lähtöä. Eli keskeisin riski toteutunut tavoitteen kohdalla.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi

- isot kuntaorganisaation ulkoiset muospaineet (mm. kuntarakenneuudistus, sosiaali- ja terveydenhoidon integraation valmistelu) vievät johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden aikaresurssia pois oman johtamisjärjestelmän kehittämisestä
- kokonaisvaltaisen uudistuksen läpivieminen monialaisessa kuntaorganisaatiossa edellyttää paljon seuranta ja ohjausta
- riskit pyritään hallitsemaan selkeällä aikataulutamisella, vastuilla ja seurannalla, jotka on myös yksityiskohtaisesti kirjattu johtamiseen käsikirjaan
- edellä mainitut riskit toteutuivat vuonna 2013, mutta kuntajakoselvityksen valmistuttua keväällä 2014 johtamisen käsikirjan jalkauttaminen käynnistetään.

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Riskit estivät käytännössä strategisen tavoitteen toteutumisen vielä vuonna 2015

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

KUNNANHALLITUS	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Myyntituotot	3 163	2918		2918	2 948	30	1,0
Maksutuotot	366	198		198	422	224	113,1
Tuet ja avustukset	607	472	7	479	373	-106	22,1
Muut toimintatuotot	13	253	-250	3	5	2	66,7
Toimintatuotot	4 149	3 841	-243	3 598	3 748	150	4,2
Henkilöstökulut	-4 156	-3 931	-36	-3 967	-3 747	220	-5,5
Palvelujen ostot	-1 148	-1 137	-2	-1 139	-1 091	47	-4,1
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-78	-57		-57	-54	3	-5,3
Avustukset	-606	-546		-546	-633	-87	15,9
Muut toimintakulut	-291	-138	-26	-164	-156	8	4,9
Toimintakulut	-6 277	-5 808	-64	-5 872	-5 682	191	3,3
Toimintakate	-2 129	-1 967	-307	-2 274	-1 933	341	15,0
Poistot	-69	-46		-46	-111	65	-139,1

2.2.3.1 Keskus- ja luottamushenkilöstöhallinto

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2013:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Hyvinvointikertomuksen vakiinnuttaminen kunnan päätöksenteon tueksi vuoden 2014 aikana. Hyvinvointikertomus käsitellään joulukuussa yhtä aikaa kunnan talousarvion kanssa.	Sähköisen hyvinvointikertomuksen hyödyntäminen.	Toisaalta sähköisen hyvinvointikertomuksen tietokannasta valittujen indikaattorien kautta seurataan kunnan omaa kehitystä ja toisaalta verrataan Hakasalmea muihin kuntiin	Hyvinvointikertomus tuotiin kunnanvaltuuston käsittelyyn syksyllä 2015 kunnan talousarvion käsittelyn yhteyteen, jotta hyvinvointi oli keskeisesti esillä myös talousarvion laadinnassa. Sitä ennen se oli käsitelty perusturva- ja sivistyslautakunnissa. Jatkossa kertomus vakiinnutetaan osaksi kunnan toimintakulttuuria

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- kyetäänkö valitsemaan kuvaavimmat indikaattorit ja toisaalta sopivimmat verrokkikunnat
- miten saadaan kaikki vastuualueet sitoutumaan hyvinvointityöhön
- riskit hallitaan johtoryhmän ja kunnanhallituksen sitoutumisella yhteisesti hyvinvointityöhön

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Käytännössä edelleen on pohdittava, ovatko valitut indikaattorit kuvaavimpia ja mitä kuntia itseemme vertaamme. Muutoin hyvinvointikertomustyö kunnassa on saatu hyvin käyntiin ja palvelujohtaja ottaa siitä päävastuun jatkossa.

Tehtävä: Kunnan johtamisesta vastaaminen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: Kunnanjohtajan, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston toiminta.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Uuden johtamisjärjestelmän vakiinnuttaminen Hankasalmele tulevien vuosien kuluessa
- Jyväskylän kaupunkiseudun erityisen kuntajakoselvityksen aiheuttamista toimenpiteistä päättäminen
- Hyvän arjen Hankasalmi-strategian päivittäminen vuosille 2015 – 2018 sekä elinkeino- ja työllisyyspoliittisen ohjelman päivittäminen.
- SOTE-uudistuksen valmistelun johtaminen Hankasalmen kunnan osalta yhdessä perusturvalautakunnan kanssa

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Erityisen kuntajakoselvityksen pohjalta ei syntynyt Jyväskylän seudulla kuntaliitosta tai kuntaliitoksia. Myös Hankasalmen kunnanvaltuusto päätyi siihen, ettei kuntajakoselvitys anna aiheutta toimenpiteisiin ja niin päättivät myös kaikki muut selvityksessä mukana olleet kunnat. Selvityksen tietopohjaa on hyödynnetty kuitenkin kunnan talouden ja palvelujen suunnittelussa. Strategian päivitys ovat hidastaneet sote-uudistuksen ja kuntajakoselvityksen kohtalo ja sen päivittäminen siirtyi vuoteen 2016, jotta myös uusi kuntalaki kyetään ottamaan kunnolla huomioon strategiatyössä. Uuden johtamisjärjestelmän vakiinnuttaminen on siirtynyt mm. henkilöstöresurssien vuoksi. Väestömäärän kehityssuunta on huolestuttava ja siihen ei ole pystytty vaikuttamaan. Työpaikkojen määrä kunnan alueella on säilynyt kohtuullisen hyvin. Elinkei-

nopoliittisen ohjelman päivittämisen sijaan on yhteistyössä yrittäjäjärjestön kanssa päätetty ensin keskittyä kunnan hankintatoimen kehittämiseen, josta valmistuikin pienhankintaohje vuoden 2015 kuluessa. Tilinpäätöksen ylitys elinkeinopalveluissa aiheutuu maaseutukehityksen kirjaamisesta elinkeinopalveluihin, kun se talousarviovaiheessa oli luottamushenkilöhallinnossa.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2011	Tp 2012	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Väestömäärän kehityksen kääntäminen kasvuun	Tilastokeskuksen tilasto, väkiluku	5491	5457	5401	5310	5300	5234
Elinkeino toiminnan tukeminen työpaikkojen turvaamiseksi ja synnyttämiseksi Hankasalmella	kunnan alueella sijaitsevien työpaikkojen määrä (2007 → 2008 hävisi 57 työpaikkaa, sen jälkeen kasvua taantumaan saakka)	1533 (-39)	1524 (-9)	1527 (+3)			

Henkilöstön määrä

Tuloyksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	1,5	1,5	1,5	1,5	
Sijaiset					
Työllistetyt					
Muut määräaikaiset					
Oppisopimus					
Yhteensä	1,5	1,5	1,5	1,5	

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Keskus- ja luottamus- henkilöhallinto 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Luottamushenkilöhallinto							
Toimintatuotot	1	1		1	1	0	0
Toimintakulut	-637	-640		-640	-569	71	11,1
Toimintakate	-636	-639		-639	-568	71	11,1
Kuljetussuunnittelu							
Toimintatuotot	12	15		15	10	5	-33,3
Toimintakulut	-144	-148		-148	-142	6	4,1
Toimintakate	-132	-133		-133	-132	1	0,8
Metsätilojen hoito							
Toimintatuotot	174	400	-250	150	197	47	31,3
Toimintakulut	-36	-35		-35	-28	7	20,0
Toimintakate	138	365	-250	115	169	54	47,0
Kunnallisverotus							
Toimintatuotot							
Toimintakulut	-130	-123		-123	-124	-1	-0,8
Toimintakate	-130	-123		-123	-124	-1	-0,8
Välikäsi -hanke							
Toimintatuotot							
Toimintakulut		-13		-13	-4	9	69,2
Toimintakate		-13		-13	-4	9	69,2

Elinkeinopalvelut							
Toimintatuotot							
Toimintakulut	-82	-82		-82	-100	-18	-22,0
Toimintakate	-82	-82		-82	-100	-18	-22,0
Keskus- ja luottamus-							
henkilöhallinto yhteensä							
Toimintatuotot	188	416	-250	166	208	42	25,3
Toimintakulut	-1 029	-1041	0	-1041	-966	75	7,2
Toimintakate	-843	-625	-250	-875	-758	117	13,4

2.2.3.2 Yleishallinto

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2014:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Kunnan johtamisen ja esimiestyön tukeminen	henkilöstöraportointijärjestelmän luominen esimiestyön tueksi mm. varhaisen välittämisen mallin ja henkilöstön tasapuolisen kohtelun tarpeisiin	- pitkien sairauspoissaolojen kehittyminen - arviot johtamisesta työhyvinvointikertomuksessa	Johtamisen toteutumisen analysoidaan henkilöstökertomuksessa, joka valmistuu toukokuussa 2016. HR-järjestelmän raportointiominaisuudet saadaan kunnolla käyttöön esimiehille vuoden 2016 kuluessa. Nyt ne ovat valmiina Hankasalmen kunnan osalta käyttöön otettaviksi
Sähköisen viestinnän kehittäminen	Intran ja Ekstranetin kehittäminen ja vakiinnuttaminen kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöviestinnässä. Siirytään pääsääntöisesti sähköiseen viestintään	lokakuussa 2015 tehtävässä tyytyväisyyskyselyssä ekstranet ja intra arvioidaan keskimäärin vähintään hyvin toimiviksi	Ekstranet on yhä ajankäytöllisistä syistä toiseksi vakiinnuttamatta laajemmin käyttöön, koska sen päivittämiseen ei kunnanjohtajan aika ole riittänyt – uusi palvelujohtajamalli, joka synnyttiin vuoden 2015 kuluessa tuo muutosta asiaan. Intran kohdalla päivittämiseen luodaan myös nyt tehtäväjakoja ja nyt tullaakin järjestämään kysely sen toimivuudesta ja toiveista sen suhteen, mutta työhyvinvointikyselyn yhteydessä keväällä 2016. Intra sinällään on käytössä.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- riskit ovat päivittämisen suhteen ajankäytöllisiä, eli työ tehdään normaalin muun työn ohessa
- käyttäjien toimintatapojen muuttaminen ottaa aikansa, eli esimerkiksi osa ei aktiivisesti käytä sähköpostia ja nettiä – nyt se olisi välttämätöntä niin henkilöstöltä kuin luottamusmiehiltä
- riskiä hallitaan hankkimalla keskeisille luottamushenkilöille tietokoneet ja nettiyhteys

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Intra on hyvin käytössä jo, mutta sen päivittämistä täytyy kehittää henkilöstöä kuullen. HR-järjestelmä on hyvin saatu käyttöön ja on selkeä parannus johtamiseen ja henkilöstöllekin käytännön arkeen. Sen käyttöä esimerkiksi sairauspoissaoloihin ja niiden hallintaan varhaisen välittämisen keinoin ei vielä ole päästy hyödyntämään, kun raportointi saadaan käyttöön vasta keväällä 2016 täysimittaisesti. Ekstranet on kattavana luotu, ja sen päivitykseen on kunnanjohtajalle luotu vuonna 2015 mahdollisuuksia,

kun on luotu palvelujohtajamalli, jossa henkilöstöhallinnon tehtävät siirtyvät kunnanjohtajalta pois vuoden 2016 kuluessa.

Tehtävä: Hallinto- ja talouspalvelut, atk-palvelut sekä henkilöstöhallinto

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Kunnanvaltuuston ja -hallituksen kokousten valmistelu ja päätösten täytäntöönpano
- Asiakirjahallinnosta vastaaminen
- Talous- ja palkkahallinnosta vastaaminen
- Talouden suunnittelu ja seuranta
- Päätöksentekoa, suunnittelua ja palvelutuotantoa avustavan taloudellisen informaation tuottaminen, kokoaminen ja raportointi
- Virka- ja työsuhdeasioiden hoito ja työhyvinvoinnin tukeminen
- Kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuudesta ja kehittämisestä vastaaminen
- Keskusarkiston ylläpito

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Virtuaaliympäristön siirto uudelle laitealustalle
- Arkistojen ajantasalle saattaminen ja sähköisen arkistoinnin aloittaminen
- Henkilöstöraportoinnin ja taloussuunnittelun ohjelmistojen käyttöönoton loppuunsaattaminen ja käyttäjä-osaamisen vahvistaminen
- Talousseurannan menetelmien ja osaamisen tehostaminen
- Sähköisen asioinnin ja palveluiden kehittäminen jatkuu
- Sähköisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen ja parantaminen jatkuu
- Tietoturvallisuuden parantaminen ja tieto- ja paloturvallisiin laitetiloihin siirtyminen
- Microsoftin Active Directoryyn siirtyminen koko hallinnon osalta
- Työssäjaksamisen tukemista jatketaan

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Henkilöstöraportoinnin ja taloussuunnittelun ohjelmistojen käyttöönotossa on vielä kehitettävää, mutta kaiken aikaa on menty eteenpäin. Microsoft Active Directory koko kunnan hallinto-organisaatioon käyttöön saadaan vasta vuoden 2016 kuluessa, mutta osan koneista kanssa uutta ympäristöä testattiin jo vuoden 2015 aikana. Virtuaaliympäristön siirto uudelle laitealustalle toteutettiin. Palvelinhuone on siirretty paloturvallisiin tiloihin. Sähköisen asioinnin kehittämisessä on päästy vain pienin askelin eteenpäin.

Tavoitteen määrittely

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Tehokas asiakirjahallinto	työajan käyttö				ei mittaria vielä
SAP HR-raportoinnin käyttö	raportointi käyttöaste			100 %	tot. vuonna 2016
SAP talousjärjestelmän käyttö	käyttäjäkoulutukset			2/v/ käyttäjä	n1/v/ käyttäjä
Taloussuunnitteluohjelman käyttö	ohjelman käyttöaste			100 %	vasta alussa

Henkilöstön määrä

Tulosityksikkötasolla henkilötövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	9,36	12,1	11,46	11,46	0
Sijaiset	1	0,2		0,75	0,75
Työllistetyt					
Muut määräaikaiset	0,9	0,7	1	0,25	-0,75
Oppisopimus					
Yhteensä	11,26	13	12,46	12,46	0

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Yleishallinto 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1. 2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Hallinto- ja talouspalvelut							
Toimintatuotot	28	18		18	20	2	12,6
Toimintakulut	-455	-478		-478	-473	5	1,1
Toimintakate	-427	-460		-460	-453	7	1,6
Atk-palvelut							
Toimintatuotot	7	7		7	8	1	15,9
Toimintakulut	-250	-247		-247	-227	20	8,0
Toimintakate	-243	-240		-240	-220	21	8,6
Henkilöstöhallinto							
Toimintatuotot	54	68		68	77	8	12,3
Toimintakulut	-297	-205		-205	-166	39	19,0
Toimintakate	-243	-136		-136	-89	47	34,7
Yleishallinto yhteensä							
Toimintatuotot	89	93		93	105	11	12,6
Toimintakulut	-1002	-930		-930	-866	64	6,9
Toimintakate	-912	-837		-837	-761	75	9,0

2.2.3.3 Maaseutu- ja työllistämispalvelut

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut		
1. Työttömyyden taso alle maakunnan ja Jyväskylän keskiarvon	- Uusien työpaikkojen edistäminen - Tukityöllistäminen kuntaan ja yrityksiin (pitkäaikaistyöttömien yrityksiin työllistämisen mallin vakiinnuttaminen)	Hankasalmen työttömyys% alle maakunnan ja Jyväskylän keskiarvon Työttömyysprosentin tason kehitys kunnassa	2014	2015	
			Hankasalmi	14.8	15.8
			JKL – seutu	15.9	16.8
			Keski-Suomi	16.3	17.2
			Vaikka Hankasalmellakin työttömyys on kasvanut vuoden 2015 aikana, on työttömyys pysynyt alle maakunnan ja Jyväskylän keskitason. Kuntaan tuki työllistettiin		

	- Sekä kuntouttava työtoiminta		19.75 htv, yrityksiin 1.1 htv. Kuntouttavan paja aloitti uutena keväällä 2015.
2.Yritystoiminnan toimitilatarpeisiin vastaaminen	- Vapaat ja tarvittaessa vapautuvien toimitilojen ja yritystonttien kartointu sekä päivitys	Yritysten toimitilatarpeisiin löytyneet ratkaisut	Kunnassa on ollut tarjolla vapaata toimitilaa vuokralle ja myytäväksi kysyntää vastaavasti. Vapaita toimitiloja on kunnan kautta markkinoitu.
3.Lomituksen järjestäminen joustavasti ja taloudellisesti sekä yrittäjien jaksamista tuken	- lomittajien töiden suunnittelu tilojen työaikojen mukaan - lomittajien työssäjaksamisen parantaminen - tuetun maksullisen lomituksen markkinointi → lomituspäivien kokonaiskehitys mahdollisimman vähän laskeva	lomituspäivien määrä lomituspäivien määrä suhteessa lomittajiin ja lomahallinnon henkilöstöön lomittajien sairauspoissaolojen määrä/htv	13602 lomittajia on oikea määrä lomituspäiviin nähden, mutta lomahallinnon ihmisiä on liikaa 0,6 henkilön verran. tuetun maksullisen lomituksen päivien määrä nousi 38,74 päivää ja lomittajien sairauslomat laski 0,77 henkilövuodella

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- Yleinen työllisyystilanne ja työnantajien mahdollisuudet työllistää.
- Jyväskylän työvoimatoimiston sivupisteen toiminnan jatkuminen Hankasalmen alueella.
- Täyttä työaika tekevien lomittajien työaika liian suuri suhteessa tilojen työaikaan.
- Tilojen keskimääräinen työaika on pieni, josta johtuu korkea osa-aikaisuus.
- Lomitusala ei houkuta nuoria, osa-aikaisuus, pitenevät työmatkat.
- Viljelijät vähenevät muuta maata nopeammin.
- Lomittajien työtilanteen suuri vaihtelevuus.

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittämiseen

Vuonna 2015 toteutuivat kaikkein pahimmat visiot. Viljelijöitä väheni 11 prosenttia edellisvuodesta, tämä näkyi ensimmäistä kertaa paikallisyksikön historiassa niin, että kahden kuukauden ajan lomittajille ei tahtonut löytyä töitä mistään. Lomittajille sattui paikallisyksikön historian aikana eniten työtappaturmia ja tämän johdosta työtilanne muuttui ja lomittajia ei ollutkaan enää riittävästi. Määräaikaisiin työsuhteisiin ei saatu tekijöitä, koska osa-aikaisuus oli niin suuri, hakijat eivät olleet kiinnostuneet työn vastaanottamisesta. Lomittajien työaika on liian suuri suhteessa tilojen työaikoihin, mutta heille otettiin käyttöön työaikapankki, jonka ansiosta heidän päivittäistä työaikaansa saatiin tasattua.

Vuoden 2015 aikana valmistui Keskimaan uusi liikerakennus, joka merkittävästi parantaa päivittäistavarakaupan vetovoimaisuutta sekä luo dynaamisempaa kuntakuvausta. Kunnan kaava-alueelle alkoi uuden teollisuusalueen rakentaminen. Yksi toimitila sai uuden omistajan ja vuokrasuhteita rakentui uusia. Haasteena on löytää yhdessä Keskimaan kanssa uusi toimija heiltä vapautuneisiin tiloihin. Muutama yritys on vailla toiminnan jatkajaa ja myytävissä sopivalle yrittäjälle.

Maatila-investoinneissa oli hiljaisempi vuosi edellisten erittäin toimeliaiden vuosien jälkeen. Tilojen keskikoko on kasvanut kaiken aikaa. Tilalukumäärä on vähentynyt vuosittain muutamalla tilalla, ollen v. 2015 187 tilaa. Vaikka tilojen lukumäärä on vähentynyt, on kotieläintuotanto ollut pienessä kasvussa ja kaikki tuotantokelpoinen pelto aktiivikäytössä.

Tehtävä:

Maaseutuhallinnon tehtävät ja maaseudun kehittäminen osana Laukaan yhteistoiminta-alueetta. Kunnallisesta työllistämisestä sekä yrityksiin työllistämisestä vastaaminen. Elinkeinojen kehittämistehtävät kunnanjohtajan tukena keskus- ja luottamushenkilöhallinnon alla. Lomituksen järjestäminen neljän kunnan ja yhden kaupungin alueella.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- EU ja kansallisten tukien hakuprosessin hoitaminen osana Laukaan yksikköä, jossa maatala- ja muun yritystoiminnan vahvistaminen investointeja ja sukupolvenvaihdoksia edistäen.
- Vastata kunnallisesta työllistämisestä yrityksiin ja kuntaorganisaatioon.
- Lomituspalveluiden tarkoituksena on turvata maatalousyritysten keskeytymätön toiminta yrittäjän loman ajaksi.
- Yritysneuvonta ja yritystoiminnan edistäminen.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Maatilojen johtaminen ja liiketoimintaosaaminen, koulutusohjelman toteuttaminen sekä investointien edistäminen.
- Yritysten käyttöön vapaiden toimitilojen kartoitus ja päivitys sekä toimitilojen ja teollisuustonttien markkinointi.
- Hankasalmen työttömyysaste alle Jyvässeudun ja maakunnan keskiarvon. Työllisyydenhoidossa painopiste alle 25 -vuotiaissa nuorissa ja pitkäaikaistyöttömissä sekä yrityksiin työllistämässä.
- Tuetun maksullisen lomituksen markkinointi.
- Lomittajien koulutus.

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Joulukuussa päättyi maatalayritysten liiketoimintaosaaminen koulutushanke, joka parantaa yrittäjien valmiuksia talouden ja toiminnan seurannassa. Työllisyydenhoidossa saavutettiin tavoitteet, vaikka kunnan vastuut työllisyydenhoidossa laajenivat koskemaan yli 300 päivää työttömänä olevia.

Yrityksiin työllistäminen supistui merkittävästi (n. 90 %) työllistämisperusteiden tiukentumisen johdosta. Kuntouttavan paja lähti liikkeelle hyvin ja ilman sitä työmarkkinatuen kustannukset olisivat olleet huomattavasti korkeammat. Hankasalmen yritykset ovat selviytyneet lama-ajan haasteista suhteellisen hyvin, vaikka kilpailutilanne jatkui haasteellisena.

Lomittajien koulutusta pitää jatkaa edelleen, jotta heidän ammattitaitonsa paranisi. Hankaluutena on se, että osa lomittajista ei suostu käyttämään tilojen koneita koulutuksesta huolimatta ja myös se, että osa yrittäjistä ei edes anna koneitaan naislomittajien käyttöön, tämä rajaa lomittajien työmahdollisuuksia eri tiloilta. Tuetun maksullisen käyttöä saatiin lisättyä, mutta yrittäjien taloudellinen ahdinko ja tuetun maksullisen hinnan korotus näkyvät siinä, etteivät he pysty käyttämään sitä niin paljon kuin itse haluaisivat.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Kelalta tulevan laskutuksen pienentäminen yli 500 pv työttömänä olevista henkilöistä	Laskutettu euro-määrä	137 241	186 408	100 000	260 794

Lomatoimen hallintorahan riittävyys	hallintoraha riittää hallinnon kuluihin	+9 700	+17 533	+5 500	+16 544
-------------------------------------	--	--------	---------	--------	---------

Henkilöstön määrä

Tuloyksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	56,2	49,2	51,2	51,2	+2,0
Sijaiset	7	4	4	5	+1
Työllistetyt (yritykset+kunta) *)	38,7	37,39	36	21,55	-15,84
Muut määräaikaiset (lomitus)	70	60	55	43	-17
Oppisopimus	1				
Yhteensä	172,9	150,59	146,2	120,75	-29,84

*) Yrityksiin työllistettävien osuus 1,1 htv + kunnallinen työllistäminen 19,75 htv
+ työnohjaaja 0,7 htv.

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Maaseutu- ja työllistämispalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Maaseutupalvelut							
Toimintatuotot							
Toimintakulut	-116	-110		-110	-108	-2	1,8
Toimintakate	-116	-110		-110	-108	-2	1,8
Lomituspalvelut							
Toimintatuotot	3 210	2 773		2 773	3 128	355	12,8
Toimintakulut	-3 171	-2 739		-2 739	-3 122	-383	14,0
Toimintakate	39	35		35	7	-28	80,0
Työllistäminen							
Toimintatuotot	663	559	7	566	307	259	45,8
Toimintakulut	-959	-989	-64	-1 053	-621	-432	41,0
Toimintakate	-296	-430	-57	-487	-314	-173	35,5
-kunnallinen työllistäminen							
Toimintatuotot	385	229	7	236	264	28	11,9
Toimintakulut	-690	-661	-64	-725	-582	143	19,7
Toimintakate	-304	-432	-57	489	317	171	35,0
-tukityöllistäminen yrityksiin							
Toimintatuotot	278	330		330	43	287	87,0
Toimintakulut	-269	-328		-328	-40	-288	87,8
Toimintakate	9	2		2	3	1	50,0
Maaseutu- ja työllistämispalvelut yhteensä							
Toimintatuotot	3 873	3 332	7	3 339	3 435	96	2,9
Toimintakulut	-4 246	-3 838	64	3 901	3 850	51	1,3
Toimintakate	-373	-506	-57	-562	-415	147	22,5

2.2.4 PERUSTURVALAUTAKUNTA

PERUSTURVALAUTAKUNTA	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Myyntituotot	68	51		51	52	1	1,9
Maksutuotot	1 801	1794		1794	1 786	-8	-0,4
Tuet ja avustukset	277	715		715	625	-90	-12,6
Muut toimintatuotot	76	37		37	127	90	243
Toimintatuotot	2 222	2 596		2596	2 590	-6	-0,2
Henkilöstökulut	-5 683	-5 951		-5951	-6 240	-289	-4,8
Palvelujen ostot	-15 576	-15 072	-640	-15 712	-15 220	492	3,1
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-373	-329		-329	-299	30	9,1
Avustukset	-1 357	-1 527	-110	-1 637	-1 406	231	14,1
Muut toimintakulut	-440	-482		-482	-493	-11	-2,2
Toimintakulut	-23 429	-23 361	-750	-24 111	-23 658	453	1,9
Toimintakate	-21 207	-20 765	-750	-21 514	-21 068	447	2,1
Poistot	-52	-56		-56	-64	-8	14,3

2.2.4.1 Sosiaalipalvelut

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Ehkäisevien sekä varhaisen vaiheen palvelujen, toimintojen ja työotteen vahvistaminen korjaavien palvelujen käytön vähentämiseksi	Ongelmiin ehkäisyyn näkökulma huomioidaan asiakastyössä	Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä ≤ 6,5 %	Toteutunut, avohuollon piirissä 5,4 %
	Kunnassa pohditaan päätösten ihmisvaikutuksia	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä ≤ 1,3 %	Ei toteutunut, kodin ulkopuolelle sijoitettuja oli 1,9 % kunnan 0-17 -vuotiaista
	Ongelmiä pyritään ratkaisemaan eri sektoreiden välisellä yhteistyöllä	Uusien huostaanottojen määrä vuoden aikana ≤ 1	Ei toteutunut.
	Vahvistetaan hyvinvointia antamalla tukea erilaisissa elämäntilanteissa oleville yksilöille ja perheille, jotta he selviytyvät arjen tilanteista	Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista ≤ 9 %	Toteutunut, 7,9 %
		Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä vuoden aikana ≤ 23 %	Ei toteutunut, 29 %

		Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden määrä vuoden aikana ≥ 60	Toteutunut, osallistuneiden määrä 76 henkilöä.
--	--	---	--

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

1. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Sosiaalipalvelujen palveluprosessien jatkuva kehittäminen	Kehitetään työkäytäntöjä ja sisäisiä palvelurakenteita asiakaslähtöisemmiksi ja taloudellisimmiksi	Hakemusten käsittely ja palvelutarpeen arviointi moniammatillisissa työryhmissä, tot. 100 %	Toteutunut
	Asiakkaiden tarpeiden ja tilanteiden tunnistamisessa, toimintakyvyn arvioinnissa ja päätöksenteossa hyödynnetään työryhmän ammattitaitoa	Hakemusten käsittelyn/päätöksenteon toteutuminen lakisääteisessä määräajassa, tot. 100 %	Ei toteutunut, 2 % ylitti määräajan
	Toiminnassa on huomioitava lainsäädäntö, avustusten taso, standardit ja painotukset	Toimenpiteitä aiheuttaneiden oikaisuvaatimusten määrä vuoden aikana ≤ 1	Toteutunut

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- palvelujen kysyntä ja tarve lisääntyvät ennakoitua enemmän eri palveluissa
- kustannukset lisääntyvät (myös vaihtoehtokustannukset)
- hakemusten käsittely viivästyy
- lakisääteisten määräaikaisten ylityksistä aiheutuu uhkasakon mahdollisuus
- toimenpiteitä aiheuttavien oikaisuvaatimusten määrä lisääntyy
- keskeiset palvelut ja hallinnolliset tehtävät ovat liiaksi yksittäisten henkilöiden vastuulla, varahenkilöt puuttuvat

Miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- tarkistetaan asiakaskriteerit ja -ohjeistus
- vammaispalvelujen ja kehitysvammahuollon asiakasprosessien toimivuutta kehitetään edelleen tehtäväjako uudistamalla
- varahenkilöjärjestelyn varmistaminen
- keskittyminen perustehtäviin
- asiakastietojärjestelmän hyödyntäminen tiedonkeruussa, toimintatapojen ja työkäytänteiden yhtenäistämiseksi

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittämiseen

Vuonna 2015 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 95, pyyntöjä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi 4, sekä 5 hakemusta lastensuojelupalveluihin, yhteensä 101 kpl (2014 yhteensä 100 kpl). Lastensuojeluasioiden vireilletulojen määrä pysyi edellisvuotisella tasolla.

Lastensuojelun palveluissa tapahtui 1.4.2015 oleellinen muutos uuden sosiaalihuoltolain tullessa voimaan. Uuden sosiaalihuoltolain tavoitteena on ollut lapsiperheiden tarvitseman tuen siirtyminen mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen ja palvelutarpeen arvion tekeminen laaja-alaisesti koko perheen näkökulmasta. Lastensuojelutarpeen arvioita saatiin päätökseen vuoden aikana 26 ja palvelutarpeen arvioita 31, yhteensä 57 selvitystä tai arvioita (v. 2014 43 lastensuojelutarpeen selvitystä). Selvitys- tai arviointityöskentelyn perusteella aloitettiin 9 lapsen suunnitelmallinen lastensuojelun asiakkuus ja 3 lapsen sosiaalihuoltolain mukainen erityistä tukea tarvitsevan lapsen asiakkuus. Useimmiten selvitystyöskentelyn kautta voitiin saada muutosta tilanteeseen tai ohjata lapsi tai vanhemmat muiden palvelujen piiriin aloittamatta lapsen asiakkuutta. Kaikki selvitykset tehtiin kolmen kuukauden määräajan puitteissa, samoin kaikki lastensuojelulain mukaiset lastensuojeluilmoitukset ja pyynnöt palvelutarpeen arvioimiseksi on käsitelty 7 arkipäivän määräajan kuluessa.

Lastensuojelun avohuollon suunnitelmallisen työn asiakkaina oli vuoden aikana yhteensä 33 eri lasta (v. 2014 35 lasta), 7 lapsen lastensuojelun avohuollon asiakkuus päättyi tai lapset siirtyivät sosiaalihuoltolain piiriin. Lisäksi lastensuojelun asiakkaina oli alkuvuodesta aloitettujen lastensuojelutarpeenselvitysten perusteella 19 lasta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuoden aikana 52 lasta (v. 2015 61 lasta). Lastensuojelun asiakkuuksien määrä väheni 15 % edellisvuodesta. Sosiaalihuoltolain perusteella asiakkaina oli vuoden aikana 9 lasta. Sosiaalihuoltolain muutoksen myötä siirtymävaiheen jälkeen lasten ja perheiden tarvitsemat palvelut järjestetään enenevässä määrin sosiaalihuoltolain perusteella ja lastensuojelun palveluiden tarve vähenee.

Enkäisevää työtä edelleen tehostamalla laaja-alaisesti myös muissa kuin sosiaalihuollon järjestämissä lasten ja perheiden palveluissa on lasten ja perheiden avun tarpeeseen mahdollista tarjota apua aikaisemmassa vaiheessa ennen pulmien kärjistymistä lastensuojelun palveluita vaativaksi. Tavoitteena on ollut tukea lasten kasvua ja kehitystä kotiympäristössä. Palvelurakenteen puutteena on edelleen ollut lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluiden heikko saatavuus paikkakunnalta, jolloin niiltä on osittain jouduttu korvaamaan lastensuojelun palveluilla. Lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina järjestettiin kunnan oman toiminnan ohella ostopalveluna mm. tehostettua perhetyötä, ammatillista tukihenkilötoimintaa, lähisuhdeväkivaltatyötä avopalveluna, lapsiperheiden kotipalvelua ja perheterapiaa. Sosiaalihuoltolain perusteella järjestettiin ostopalveluna mm. lapsiperheiden kotipalvelua ja perheterapiaa.

Kodin ulkopuolelle eripituisiksi jaksoiksi sijoitettuna oli vuoden aikana 18 lasta (2014 17 lasta) 1,9 % kunnan 0–17 -vuotiaista. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista 6 oli sijoitettuna avohuollon lyhytaikaisena tukitoimena kuntouttavalle jaksolle ja 2 avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen kohdalla tehtiin huostaanottopäätös. 1 lapsi oli sijoitettuna perheen kanssa. Kiireellisen sijoituksen päätöksiä tehtiin 3 (2014 2 päätöstä) ja uusia huostaanottoja tehtiin 2 (2014 2 päätöstä). Vuoden aikana yksi huostaanotto päättyi. Vuoden lopussa sijaishuollossa oli 10 lasta eli 1 % kunnan 0–17 -vuotiaista lapsista (2014 9 lasta). Kunnan jälkihuoltovelvoitteen piirissä oli vuoden aikana yhdeksän 18–21 -vuotiaista nuorta ja yksi alaikäinen lapsi.

1.4.2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain myötä ennaltaehkäisevä perhetyö muuttui kaikille lapsiperheille suunnatuksi palveluksi. Lakimuutoksen myötä lastensuojelulain mukainen perhetyö on ns. tehostettua perhetyötä. Asiakkaina sosiaalihuoltolain mukaisessa työssä oli 15 perhettä, joissa oli yhteensä 42 (0–17 -vuotiaista) lasta. Perheet ohjautuivat perhetyöhön neuvolan, päivähoidon tai sosiaalityön kautta sekä myös itse yhteyttä ottaen. Lastensuojelun perheitä oli 8, joissa oli yhteensä 17 alle 18-vuotiasta lasta. Perhetyöntekijä toimi työparina sosiaalityöntekijälle 10 lastensuojelutarpeen selvityksessä ja 13 sosiaalihuoltolain mukaisissa palvelutarpeen arvioinnissa. Yhteensä perhetyön asiakaskäyntejä kotikäynteinä tai tapaamisina toimistolla tai muualla oli 346, jossa mukana myös lastensuojelutarpeen/palvelutarpeen arvioinnit (31) ja omaishoidon selvitykset (3) työparin kanssa. Lapsiperheiden kotipalvelua tehtiin perhetyöntekijän toimesta 2 perheessä, yhteensä 15 h. Lasten koulunkäyntiin liittyvä tuen tarve korostui v. 2015 ja koululaisten osuus perhetyön asiakkaina lisääntyi.

Toimeentulotuen lakisääteisiä käsittelyaikoja ei pystytty täysin noudattamaan vuonna 2015. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen ohjeistama käsittelyaikaseuranta toteutettiin kaksi kertaa vuoden aikana. Lokakuun seurantajakson aikana toimeentulotukihakemuksia saapui yhteensä 101. Hakemuksista 23 % käsiteltiin samana tai seuraavana arkipäivänä ja 75 % käsiteltiin seitsemän arkipäivän kuluessa hakemuksen saapumisesta. Alkuvuo-

desta ja lomakauden aikana hakemuksista kaksi prosenttia ylitti lakisääteisen seitsemän arkipäivän käsittelyajan. Toimeentulotukea saaneiden perheiden määrä vuoden aikana oli 208. Vuonna 2014 perheitä oli 259, joten perheiden määrä väheni 51:llä. Toimeentulotukea saaneita henkilöitä oli 418 (vuonna 2014 479). Toimennepiteitä aiheuttavien oikaisuvaatimusten määrä ei lisääntynyt vuoden aikana. Sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arvioita tehtiin 16 aikuiselle.

Omaishoidon tukea sai vuoden 2015 aikana 48 eri henkilöä (49 v. 2014), heistä yli 75-vuotiaita oli 24 henkilöä, mikä on 3,5 % ikäluokasta (valtakunnallinen suositus on 5–6 %). Alle 18-vuotiaita oli 11 henkilöä. Perhetyöntekijä teki omaishoidon tuen selvityskäyntejä yhdessä va. sosiaaliohjaajan kanssa kolmessa lapsiperheessä. Pitkäaikaista vanhusten perhehoitoa järjesti 2 perhekotia ja vammaisille henkilölle kolme perhekotia. Pitkäaikaisessa perhehoidossa oli 10 vanhusta ja 4 vammaista henkilöä vuoden 2015 aikana. Lyhytaikaista perhehoitoa järjesti 1 perhekoti vanhuksille (yhteensä 31 henkilölle) ja 4 perhekotia vammaisille lapsille (yhteensä 5 lasta).

Ympäri vuorokautista asumispalvelua ostettiin kuudelle kehitysvammaiselle henkilölle ja pitkäaikaista kuntoutusta laitoksessa kahdelle kehitysvammaiselle henkilölle ja lyhytaikaista tutkimusta- ja kuntoutusta laitoksessa yhdelle henkilölle. Palveluasumista ostettiin neljälle vaikeavammaiselle henkilölle ja yksi nuori oli määräaikaissa asumiskokeilussa.

Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ostettiin 15 henkilölle, joista 4 henkilölle ostettiin lyhytaikaista asumispalvelua. Ostetun asumispalvelun tarve johtui osittain kunnan omien palvelutalojen remonteista, jolloin omassa kunnassa ei ollut tarjota vastaavaa palvelua.

Vaikeavammaisten kuljetuspalveluissa siirryttiin 1.12.2015 alkaen keskitettyyn tilausjärjestelmään Hankasalmi-ohjelman mukaisesti. Vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluasiakkaita oli viime vuoden aikana yhteensä 117 henkilöä. Henkilökohtaista apua sai 30 henkilöä ja asunnonmuutostöitä sekä asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita myönnettiin 20 henkilölle.

Toimintakeskus Mäkituvan kirjoilla oli vuoden 2015 aikana asiakkaita yhteensä 33 (avotyö, työ- ja päivätoiminta). Asiakkaista kolme oli ulkopaikkakuntalaisia Hankasalmissa perhehoidossa asuvia henkilöitä, jotka kävivät toimintakeskuksessa työtoiminnassa. Päivä- ja työtoimintoja ostettiin kahdeksalle henkilölle. Toimintakeskuksessa otettiin käyttöön uutena työvälineenä kullekin asiakkaalle laaditut henkilökohtaiset ohjaussuunnitelmat.

Asuntolan toiminta lakkautettiin Hankasalmi-ohjelman mukaisesti 1.12.2015 alkaen ja asuntolan asukkaat (6 henkilöä) muuttivat marraskuun aikana heille soveltuihin ja yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin asumispalveluihin kunnan keskustaan ja Hakatien vuokra-asuntoihin sekä perhehoitoon.

2. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Henkilöstön työhyvinvoinnin ja ammattitaidon ylläpitäminen	Erilaiset työturvallisuusriskit minimoidaan ja järjestetään mahdollisuus ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen koulutuksen avulla	Henkilöstökyselyn kysymykset 8,9,19,27 ka ≥ 4	Ei toteutunut, kyselyä ei tehty.
		Kysymys 17 ka ≤ 2	Ei toteutunut, kyselyä ei tehty.
		Sairauspoissaolot kaikilla ≤ 7 pv/v	Ei toteutunut kaikkien osalta.
		Kehityskeskustelut 1 krt/v, tot. 100 %	Ei toteutunut, keskusteluja ei käyty.
		Koulutuspäivät/hiö/v ≥ 3 pv	Toteutunut

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- työpaine ja kuormitus lisääntyvät lainsäädäntöuudistusten seurauksena
- sosiaalityössä suosituksia pienemmät resurssit

Miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- työyhteisöpalaverit pidetään säännöllisesti viikoittain
- työryhmätyöskentelyä hyödynnetään useammin
- työkuormitusta seurataan säännöllisesti liiallisen työpaineen ehkäisemiseksi
- tarvittaessa hyödynnetään ostopalveluita

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittämiseen

Työyhteisöpalaverit on pidetty säännöllisesti viikoittain, lisäksi on järjestetty tyhy-toimintaa. Kehityskeskusteluja ei käyty vuoden aikana perusturvan johtamisjärjestelyjen muutosten vuoksi. Riittävien resurssien varmistaminen lastensuojelutyössä on ollut haasteellista ja työparityöskentelyä on ostettu Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen erityissosiaalityöntekijältä. 1.4.2015 alkaen sosiaalitoimessa on työskennellyt määräaikainen sosiaaliohjaaja, jonka työnkuvaan kuului aluksi toimeentulotukityö ja uuden sosiaalihuoltolain mukaisiin velvoitteisiin vastaaminen, myöhemmin myös vammaispalveluista ja sosiaalihuoltolain mukaisista asumis- ja palveluista vastaaminen. Perusturvaohjaajan irtisanouduttua aikuissosiaalityöntekijän virka muutettiin johtavan sosiaalityöntekijän viraksi, joka vastasi sosiaalipalveluista ja myös perusturvan hallinnosta siihen saakka, kunnes uusi palvelujohtaja aloitti virassa. Sijaisia ei ole palkattu vuosilomien ajaksi. Palveluohjaaja aloitti sosionomiopinnot elokuussa 2014, jonka vuoksi kuukausittainen työaika on ollut noin 75 % ja alkusyksystä palveluohjaaja oli kolmen kuukauden opintovapaalla. Toinen määräaikainen palveluohjaaja jatkoi 1.6.2015 alkaen 100 %:n työajalla.

Toimintakeskuksessa on kahden vakituisen ohjaajan toimi. Toisen ohjaajan sairauslomana jatkuessa vielä edelliseltä vuodelta jatkoi tehtävässä ohjaajan kelpoisuuden täyttävä sijainen elokuun loppuun asti. Sairauslomalta palanneen ohjaajan työkykyä arvioitiin 6kk:n työkokeilujakson aikana touko- lokakuussa. Työkokeilujakson päätyttyä ohjaajalle myönnettiin osatyökyvyttömyyseläke ja työsuhte muutettiin osa-aikaiseksi (50%) joulukuun alusta alkaen. Hänen sijaisenaan elokuun alusta alkaen ensin kokoaikaisena ja joulukuuna alusta jatkaen osa-aikaisena (50%) on tehnyt toimintakeskuksessa aiemmin työllistettynä ollut henkilö. 1.6.2015 alkaen toimintakeskuksen henkilöstön työaika vaihtui muodollisesta jaksotyöstä yleistyoaikaan. Muutoksen myötä henkilökunnalle tuli puolentunnin ruokatauko, jonka aikana he voivat poistua työpaikalta. Ruokataukon pitäminen on koettu pääosin hyvänä ja lisäävän työssä jaksamista.

Tehtävä:

Sosiaalihuoltolain sekä muiden sosiaalihuollon erityislakien (lastensuojelulaki, vammaispalvelulaki, kehitysvammalaki, päihdehuoltolaki, toimeentulotukilaki, perhehoitajalaki, omaishoidontukilaki) mukaisten palvelujen järjestäminen kuntalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Kehitysvammapalveluilla autetaan asiakkaita, joiden toimintakyky on häiriintynyt synnynnäisesti tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi
- Lastensuojelulla turvataan lapsen oikeus turvalliseen ja virkeitä antavaan kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja vaikutetaan kasvuolosuhteisiin sekä tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja toteutetaan yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua

- Vammaispalveluilla edistetään vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistään ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja omaisten ja eri yhteistyötahojen kanssa
- Myöntämällä toimeentulotukea sekä toteuttamalla aikuissosiaalityötä ja palveluohjauksellista työtä tuetaan, ohjataan ja neuvotaan asiakkaita omatoimisuuteen ja itsenäiseen selviytymiseen, mikäli asiakkaan omat voimavarat tai tulot eivät riitä
- Myöntämällä omaishoidontukea sekä järjestämällä perhehoitoa ja asumispalveluja mahdollistetaan vanhusten ja vammaisten henkilöiden tarpeenmukainen hoito osana tarkoituksenmukaista palvelu- ja hoitoketjua

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Eri-ikäisten asiakkaiden palveluketjujen tarkastelu taloudellisuuden ja asiakaslähtöisyyden näkökulmasta
- Ehkäisevän työn näkökulman vahvistaminen eri palveluissa huomioiden sosiaalihuoltolain uudistuksen edellyttämät toimenpiteet
- Eri sektoreiden välisen yhteistyön hyödyntäminen nuorten yhteiskuntatakuun edistämässä ja pitkäaikais-työttömyyden hoidossa työmarkkinatuen rahoitusvastuun muuttuessa
- Yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen eri hallintokuntien ja lähikuntien kesken huomioiden SOTE 2020-hankkeen eteneminen sekä seudulliset hyvät käytännöt ja toimintamallit

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Vammaispalveluista vastaava sosiaalityöntekijä on osallistunut SOTE 2020-hankkeen vammaispalveluryhmään ja maakunnallisen vammaispalvelustrategian työstämiseen. Va. sosiaaliohjaaja on osallistunut maakunnallisen vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeen laadintaan. Sosiaalipalveluiden henkilöstö on osallistunut SOTE 2020-hankkeen seminaareihin. Sosiaalitoimi ja Tuikku ry palkittiin SOTE 2020-hankkeen seminaarissa hyvästä käytännöstä sosiaalityöntekijän jalkautumisesta Tuikku ry:n Siniselle tuvalle.

Sosiaalityöntekijät kouluttivat päivähoidon, koulun ja nuorisotoimen henkilöstöä uudesta sosiaalihuoltolaista.

Kuntouttavan työtoiminnan piirissä oli vuonna 2015 yhteensä 76 (vuonna 2014 54 eri henkilöä ja keskimäärin 44 (vuonna 2014 28) henkilöä kuukaudessa. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärän lisääntyminen liittyy kunnan työpajatoiminnan käynnistymiseen kesäkuun alussa. Kuntouttavan työtoiminnan päiviä oli yhteensä 3817 (vuonna 2014 3008 kpl) . Pitkäaikaistyöttömiä oli 29 % (vuonna 2014 21,3 %) kaikista työttömistä vuonna 2015. Aktivointisuunnitelmia tehtiin pitkäaikaistyöttömille joka toinen viikko, 4–6 suunnitelmaa päivässä yhteistyössä te-toimiston kanssa.

Kuntouttavana työtoimintana toteutettiin kolme ryhmätoimintaa vuonna 2015 (vuonna 2014 4 ryhmää).

- Naisten ryhmään osallistui 6 pitkäaikaistyöttöä. Ryhmässä harjoitettiin erilaisia kädentaitoja, elämäntalouteen ja terveyteen liittyviä aiheita sekä tutustuttiin harrastusmahdollisuuksiin osallistujien osaamisen ja toiveiden mukaisesti. Ryhmän kesto oli kolme kuukautta ja ryhmän ohjaajina toimivat palveluohjaajat.
- Nuorten Startti-ryhmä toteutettiin yhteistyössä nuorisotoimen kanssa. Ryhmätoimintaan osallistui 7 työttöä nuorta. Toiminnasta vastasi palveluohjaaja, etsivä nuorisotyöntekijä ja eri yhteistyökumppanit.
- Työnohjaaja Sanna Hänninen veti naistenryhmää kerran viikossa kevästä alkaen. Ryhmä kävi palvelukodeissa ikäihmisten luona järjestämässä virkistystoimintaa. Miestentyöryhmän kanssa työnohjaaja Sanna Hänninen teki kunnostus- ja huoltotöitä kunnan viheralueilla.

Kunnan työyksiköt, järjestöt ja seurakunta osallistuivat hyvin työtoiminnan järjestämiseen. Valtio maksoi korvausta kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä vuonna 2015 38 503 € (vuonna 2014 33004,39 €). Päiväkorvausta maksettiin vuonna 2015 kunnan työpaikkoihin 7.119.00€ (5€/toimintapäivä henkilöstön

virikistykseen). Työpaja sai korvauksen pajan pyörikykseen 5378€ (7€) ja järjestöt ja seurakunta 9205,51€ (10,09€ = valtiolta saatu korvaus).

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Sosiaalipalvelujen nettokustannukset 5.162.761 €/5234	euroa/asukas	927	983	890	986
Toimeentulotuen kustannukset 214 455 €/netto/5234 435 241 €/brutto/5234	euroa/asukas (netto) euroa/asukas (brutto)	70 140	42 93	55 112	41 83
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot 962 442€/5234	euroa/asukas	150	175	156	184

Henkilöstön määrä

Tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	10,3	10	9	8,4	-1,6
Sijaiset	0,8	1,2			-1,2
Työllistetyt					
Muut määräaikaiset	1	1	1	1,6	0,6
Oppisopimus					
Yhteensä	12,1	12,2	10	10	-2,2

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Sosiaalipalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Hallinto ja toimisto							
Tulot							
Menot		-190	-49	-239	-227	12	5,0
Netto		-190	-49	-239	-227	12	5,0
Sosiaalipalvelut							
Toimintatuotot	69	64		64	84	20	31,3
Toimintakulut	-1 888	-1 552	-140	-1 691	-1 832	-141	-8,3
Toimintakate	-1 819	-1 488	-140	-1 627	-1 748	-121	-7,4
Vammaispalvelut							
Toimintatuotot	15	16		16	17	1	6,3
Toimintakulut	-950	-887		-887	-979	-91	-10,3
Toimintakate	-935	-872		-871	-961	-90	-10,3
Toimeentulotuki							
Toimintatuotot	273	310		310	214	-96	-31
Toimintakulut	-682	-770	-110	-880	-696	184	21
Toimintakate	-409	-460	-110	-570	-482	88	15
Toimintakeskus-Asuntola							
Toimintatuotot	85	81		81	73	-8	-9,8
Toimintakulut	-349	-272		-272	-268	4	1,5
Toimintakate	-263	-191		-191	-195	-4	-2,0

Omaishoito ja perhehoito							
Toimintatuotot	124	107		107	131	24	22,5
Toimintakulut	-481	-586		-586	-492	94	16,0
Toimintakate	-357	-479		-479	-361	118	24,6
Muut sosiaalipalvelut							
Toimintatuotot	41	31		31	39	8	25,9
Toimintakulut	-1 243	-1 206	-50	-1 256	-1 453	-197	-15,7
Toimintakate	-1 202	-1 175	-50	-1 225	-1 414	-189	-15,4
Sosiaalipalvelut yhteensä							
Toimintatuotot	607	608		608	560	-48	-7,9
Toimintakulut	-5 592	-5 273	-300	-5 573	-5 722	-149	-2,7
Toimintakate	-4 985	-4 665	-300	-4965	-5 162	-198	-4,00

2.2.4.2 Vanhuspalvelut

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Laitosvaltainen palvelurakenne korvataan avo- ja asumispalveluilla	Ikäihmisten kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa asuminen varmistetaan hyvin suunnitellulla ja joustavalla palvelurakenteella hyväksytyyn vanhuspalvelustrategian, laatusuositusten ja vanhuspalvelulain mukaisesti	Laitoshoidossa hoidetaan enintään 2-3 % kunnan yli 75-vuotiaista 91-92 % yli 75-vuotiaista asuu omassa kodissaan Säännöllisen kotihoiton piirissä 13-14 % yli 75-vuotiaista Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat vuoden aikana, 6-7 % vastaavanikäisestä väestöstä	Toteutunut. Laitoshoidossa on ollut 2,0 % yli 75-vuotiaista (31.12. n=690) Ei toteudu. 88,5% asuu omassa kodissaan (31.12.) Palveluasumisen piirissä oli 9,5% yli 75-vuotiaista (31.12.) Toteutunut. Säännöllisen kotihoiton piirissä oli 13,5% yli 75-vuotiaista (30.11.) Ei toteudu. Omaishoidon tuen piirissä oli 3,4 % yli 75-vuotiaista vuoden aikana.

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Tehostetun palveluasumisen asukaspaikkoja lisätään	Uusien asuntojen remontoiminen Metsätähdessä vuoden 2015 aikana. Kesäkuun alusta asuntojen määrä nousee 14:sta 20:een. Henkilöstömitoituksen tulee vastata van-	Uudet asukaspaidat käytössä 1.8.2015 Hoitajamitoitus vähintään 0,5	Toteutunut osittain. Uudet palveluasumispaidat ovat olleet käytössä 6.10.2015 alkaen. Hoitajamitoitus on 0,57

	huspalvelulain määräyksiä		
Vanhuspalvelustrategian päivittäminen	Päivitetään strategia vastaamaan vanhuspalvelulain mukaista "suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi"	Strategia on päivitetty ja valtuustossa hyväksytty 2015 aikana	Toteutunut osittain. K-S SOTE 2020 hankkeen vanhuspalvelujen prosessin toimesta on laadittu "Keski-Suomen ikäihmisten palvelujen järjestämissuunnitelma vuonna 2020", jonka pohjalta laaditaan oma järjestämissuunnitelma kevään 2016 aikana.
Vanhuspalvelujen riittävyyden ja laadun arviointi vuosittain	Perusturvalautakunta arvioi palvelujen laatua ja riittävyyttä asiakaspalautteiden perusteella	Asiakaskyselyn toteuttaminen	Ei ole toteutunut.
Uuden palvelukulttuurin sisäistämisen asiakaslähtöisessä hoiva- ja hoitotyössä	Henkilöstön muutokoulutusta jatketaan terveyden ja toimintakyvyn tukemiseen ja asiakaspalveluun liittyvällä koulutuksella	Koulutussuunnitelma laadittu 1/2015 mennessä, tot 100 % Koulutus toteutunut 12/mennessä, tot 100 %	Toteutunut osittain. Muutokoulutus on siirtynyt vuodelle 2016.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- alle 75-vuotiaiden asiakkaiden määrä lisääntyy samalla kun yli 75-vuotiaiden palvelutarve lisääntyy
- pidentynyt elinikä lisää palvelujen tarvetta yli 80-vuotiailla
- kotona asuvat henkilöt yhä huonompikuntoisia ja monisairaita
- muistisairauksien lisääntyminen
- koulutetun henkilöstön riittävyys tulevaisuudessa
- lakisääteiset määrääjat eivät toteudu

Miten riskit hallitaan / miten niihin voidaan reagoida

- ennalta ehkäisevä työ (päiväkeskukset, hyvinvointia tukevat kotikäynnit, muistiplk toiminta, neuvonpalvelut)
- riittävä henkilöstön resursointi, myös sijaisuuksiin
- resursseja varattava myös alle 75-vuotiaiden hoitoon
- asumispalvelujen lisääminen tukemaan kotihoitoa ja vähentämään laitoshoidoa
- vanhusneuvoston roolin vahvistaminen ja mukaan ottaminen suunnitteluun ja arviointiin

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Vanhuspalveluissa henkilöstömenot ovat 74,2 % kaikista kustannuksista. Palvelujen ostot (mm. pesulapalvelut, kuljetuspalvelut, ravitsemuspalvelut) ovat 17 % kustannuksista. Aineet, tarvikkeet ja tavarat ovat 1,7 % kustannuksista. Muut toimintakulut (vuokrat) ovat 6,3 % kustannuksista. Talousarvioon verrattuna Tammelan ja Tammirannan saneerauksen viivästyminen vaikutti henkilöstökulujen muodostumiseen vanhuspalveluihin pienentävästi.

Kotihoidossa otettiin käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä "Lifecare Kotihoidon Optimointi ja Mobiili" Effica laajenuksena. Toiminnanohjausjärjestelmän avulla pyritään säästöihin henkilöstökuluissa sijaistarpeen vähentyessä. Kotihoidossa siirryttiin elokuun alussa käyntiperusteisesta laskutuksesta aikaperusteiseen laskutuk-

seen. Siirtyminen käyntiperusteisesta maksujärjestelmästä aikaperusteiseen järjestelmään on valtakunnallinen suositus. Aikaperusteinen maksu on asiakkaan näkökulmasta oikeudenmukaisempi käytäntö.

Kotihoidon palvelujen piirissä on ollut 290 asiakasta, joista säännöllistä kotihoitoa on saanut 182 henkilöä, joista 134 on yli 75-vuotias (19 %). Kotihoidon laskenta hetkellä (Hilmo-tilasto) 30.11. oli 94 yli 75-vuotiasta henkilöä säännöllisen kotihoidon piirissä (13,6 %). Tilapäistä kotihoitoa sai 108 asiakasta, joista 73 on yli 75-vuotias (10,6 %). Turvapuhelin oli 120 asiakkaalla ja ateriapalveluasiakkaita on ollut 143 henkilöä, joista yli 75-vuotiaita oli 108 henkilöä (15,6 %). Menuumat ateria-automaatti laitteita oli 15 asiakkaalla. 31.12.2015 kunnassa oli 75 vuotta täyttäneitä henkilöitä 690.

Turvatiimi aloitti yöhoidon järjestämisen kotihoidossa ja palvelutaloissa kesällä 2015 ja Med Group aloitti yö-aikaisen sairaanhoidon järjestämisen marraskuun alussa. Näillä järjestelyillä turvataan kotihoidon palvelut 24/7.

Kaikille kalenterivuonna 80 vuotta täyttäneille henkilöille tarjottiin mahdollisuutta ennaltaehkäisevään kotikäyntiin ja terveydenhoitajan tarkastukseen. 80 vuotta täyttäviä oli 51 henkilöä, joista 6 oli jo palvelujen piirissä. Päivärannan päiväkeskus toimi viitenä päivänä viikossa, keskimäärin kahdeksan asiakasta päivässä. Hoitoketjun toimivuutta seurattiin Rava -indeksin avulla. SAS ryhmä (selvitä-arvioi-sijoita) kokoontui kerran viikossa. Ryhmän tehtävänä on ohjata asiakas tarkoituksenmukaisen hoidon piiriin tarvittaessa ja samalla nopeuttaa sairaaloista kotiutumista.

Kaikkiin vanhuspalvelujen yksiköihin laadittiin omavalvontasuunnitelma.

Metsätähden asukaspaikkoja lisättiin saneeraamalla viereisen kiinteistön tiloihin neljä yksiotä ja muuttamalla kaksi kaksiota neljäksi yksiotä. Vuoden lopussa Metsätähdessä oli 20 asukaspaikkaa, joista 2 oli varattu omaishoidon vapaan aikaiseen hoitoon. Saneerauksen yhteydessä taloon asennettiin hoitajakutsujärjestelmä. Saneeraus valmistui joulukuussa. Saneerauksen aikana jaksohoitopaikat eivät olleet käytössä.

Päivärannan palvelukeskuksessa oli olemassa olevien asumispaikkojen lisäksi käytössä kaksi kriisipaikkaa, joista hoitopäiviä kertyi 293.

Vuosi 2015 oli Kotirannan ensimmäinen kokonainen toimintavuosi.

Vanhus- ja vammaisneuvosto yhdistettiin ja se kokoontui kerran vuoden 2015 aikana.

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Henkilöstön työhyvinvoinnin ja ammattitaidon ylläpitäminen vähintään nykyisellä tasolla	Varmistetaan henkilöstön riittävä osaaminen koulutuksella	Koulutuspäivät > 3 pv/hlö/v	Ei ole toteutunut ka 1,5 pv/hlö/v
	Varmistetaan henkilöstön jaksaminen erilaiset työturvallisuusriskit minimoiden ja työolosuhteita parantamalla	Sairauspoissaolojen ka < 20 kalenteripv/hlö/v	Toteutunut vakinaisen henkilöstön osalta.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- työpaine ja kuormitus lisääntyvät asiakasmäärien kasvaessa ja asiakkaiden toimintakyvyn laskiessa
- lainsäädännön tuomat paineet kotihoidolle

- keskeiset tehtävät ja palvelut yksittäisten työntekijöiden vastuulla

Miten riskit hallitaan / miten niihin reagoidaan

- säännölliset tiimipalaverit kerran viikossa
- kehityskeskustelut vuosittain
- koulutussuunnitelman tekeminen kattavasti koko vanhustenhuoltoon
- varhaisen välittämisen keskustelujen käyminen
- varahenkilöjärjestelmän kehittäminen

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Vanhuspalveluissa pääpaino vuonna 2015 oli palvelurakennemuutoksen loppuun vieminen. Käytännössä tämä tarkoitti Metsätähden asumispaikkojen lisäämistä ja Tammelan asumispalveluyksikön perustamista. Vanhuspalvelujen palveluvastaaville järjestettiin koulutusta talouden hallinnasta; SPB (suoriteperusteinen budjetointi), Titania työvuorosuunnittelusta ja Kuntarekryn sijaisrekisterin käytöstä, sekä Exreport raportointi- ja tilastointiohjelman käytöstä. Vanhuspalvelupäällikkö osallistui yleistyöaikakoulutukseen, työaikamuodon valinta -koulutukseen sekä kuntalakikoulutukseen.

Kotihoidon lähihoitajan toimi muutettiin fysioterapeutin toimeksi lähihoitajan jäätyä eläkkeelle keväällä 2015. Kotihoitoon palkattiin kuolinpesän varoilla voimavaraohoitaja. Voimavaraohoitaja ja fysioterapeutti vahvistavat kotihoidon kotiutustiimin toimintaa. Kotiutustiimin toiminnan tavoitteena oli saada kotiutusprosessit toimiviksi ja asiakkaat nopeammin kotiin. Kotirannan palveluvastaava irtisanoutui ja hänen virkansa laitettiin uudelleen hakuun. Kolme lähihoitajaa ja yksi sairaanhoitaja jäivät eläkkeelle vuoden aikana, yksi lähihoitaja siirtyi Kotirantaan, kotihoidon palveluvastaava siirtyi sosiaalitoimiston sosiaaliohjaajaksi.

Palveluasumisyksiköihin luotiin varahenkilöjärjestelmä helpottamaan äkillisten poissaolojen aiheuttamaa henkilövajetta, toiminta alkoi marraskuun alusta lähtien.

Sairaalan henkilöstölle järjestettiin kuulemistilaisuudet sairaalan muuttuessa sosiaalitoimen laitoshoidon 16-paikkaiseksi yksiköksi ja 11-paikkaiseksi palveluasumisyksiköksi. Kotihoidon ja toimintakeskuksen henkilöstölle järjestettiin kuulemistilaisuus työaikamuodon muutoksesta jaksotyöstä yleistyöaikaan.

Jyväskylän ympäristöterveydenhuollon tarkastaja kävi tarkastuskäynneillä Päivärannassa, Kotirannassa ja Metsätähdessä. AVI:n työsuojelutarkastus tehtiin Päivärantaan, kirkonkylän kotihoitoon, Metsätähden ja aseman kotihoitoon. Työterveys Aallolta pyydettiin työn sujumiseen ja muutoksiin kohdennettu työpaikkaselvitys työilmapiirikyselyssä nousseiden epäkohtien ratkaisemiseksi. Kotihoidosta eläköityi kolme lähihoitajaa, joiden toimet muutettiin sairaanhoitajan toimiksi ja toimiin siirrettiin sisäisesti sairaalasta sairaanhoitajat saneerausvalmistuttua.

Tehtävä: Hoito- ja huolenpitopalveluiden tuottaminen läpi koko palveluketjun

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Kotihoito edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ammattitaitoisilla ja kokonaisvaltaisilla hoito- ja huolenpitopalveluilla yhteistyössä omaisten ja muiden tahojen kanssa ja tukee asukkaiden omatoimisuutta.
- Palveluasumisen toiminta-ajatuksena on antaa hoitoa ja huolenpitoa kodinomaisissa olosuhteissa vanhuksille, jotka eivät enää selviydy tukitoimien avulla omassa kodissaan.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Vanhusten palvelurakenteen muuttaminen avohoidon suuntaan vahvistamalla kotihoitoa ja tehostamalla kotiutusta sairaaloista kotiin. Palveluasumista ja perhehoitoa kehitetään niin, että vältetään raskaammilta hoitomuodoilta.
- Hoidon oikea kohdentaminen ja palveluprosessien sujuvuuden mahdollistaminen ja varmistaminen kotiutustiimitoiminnan avulla, sekä SAS-ryhmän tehokkaalla työskentelyllä.
- Hyvinvointia tukevien kotikäyntien ja terveystarkastusten toteuttaminen kalenterivuonna 80 vuotta täyttävillä ja riskiryhmillä.
- Vanhuspalvelulain veloitteiden toteuttaminen.
- Yhteistyön lisääminen eri hallintokuntien ja lähikuntien välillä huomioiden kunta- ja palvelurakennemuutoksen ja SOTE-uudistuksen tuomat vaatimukset ja seudulliset mahdollisuudet.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Vanhuspalvelupäällikkö osallistui SOTE 2020 hankkeen vanhuspalvelujen työryhmään, sekä ennaltaehkäisevien palvelujen työryhmään. Peurungassa järjestettiin kaksi seminaaria ja yksi koulutusiltapäivä SOTE 2020 valmisteluun liittyen. Vanhuspalvelutyöryhmän ns. ”työrukkana” laati luonnoksen ”Keski-Suomen ikäihmisten palvelujen järjestämissuunnitelma vuonna 2020”. Hanke järjesti tutustumiskäynnin Eksoteen (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos) SOTE -valmisteluun liittyen. Kotihoidon palveluvastaava osallistui perhehoidon maakunnalliseen koordinaatioryhmään, joka laati maakunnallisen perhehoidon toimintaohjeen.

Metsätähden laajennus ja entisen sairaalan saneeraus valmistui vanhuspalveluiden palvelurakenneselvityksen mukaisesti vuoden 2015 aikana.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Kotihoidon käyntien yksikkökustannukset tp 2015 (sis. -13 ja -14 Metsätähden ja kotihoidon)					
1.703.894 €/brutto/5234	€ / asukas (brutto)	332	346	298	326
1.703.984 €/66.780	€ / käynti (brutto)	25	27	25	26
1.478.389 €/netto/66.780	€/ käynti (netto)	22	20	22	22

Palveluasumisen kustannukset: Päiväranta 1.619.281 €/brutto/5234	€/ asukas (brutto)	317	307	306	309
1.619.281 €/brutto/12.154	€/ hoitopv (brutto)	146	141	139	133
1.197.377 €/netto/12.154	€/ hoitopv (netto)	110	104	110	99
Palveluasumisen kustannukset: Metsä- tähti					
693.451 €/5234	€/ asukas (brutto)	-	-	124	132
693.451 €/5089	€/ hoitopv (brutto)	-	-	103	136
558.874 €/5089	€/ hoitopv (netto)	-	-	78	110
Palveluasumisen kustannukset: Kotiranta 1.7.2014 alk.					
971.739/brutto/5234	€/asukas (brutto)	-	71	160	186
971.739/brutto/7552	€/hoitopv (brutto)	-	128	119	129
711.333/netto/7552	€/hoitopv (netto)	-	92	97	94

Henkilöstön määrä

Tulosityksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	48,8	56,15	78 - 87 1.6.2015alk.	69,05	12,9
Sijaiset	21,5	19,4	9,7	24,69	5,29
Työllistetyt	4	2,79	4	3,7	0,91
Muut määräaikaiset					
Oppisopimus					
Yhteensä	74,3	78,34	91,7- 100,7 1.6.2015 alk.	97,44	19,1

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Vanhuspalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Kotihoito							
Toimintatuotot	481	452		452	826	374	82,7
Toimintakulut	-1 839	-1 899		-1 899	-2 030	-131	-6,9
Toimintakate	-1 359	-1 446		-1 446	-1 203	243	16,8
Päiväkeskukset							
Toimintatuotot	33	30		30	30	0	0
Toimintakulut	-177	-181		-181	-173	8	4,4
Toimintakate	-144	-151		-151	-143	8	5,3

Palveluasuminen							
Toimintatuotot	610	810	-117	691	817	126	18,2
Toimintakulut	- 2 443	-3 642	421	-3 219	-3298	-79	-2,5
Toimintakate	-1 834	-2 832	304	-2 528	-2 481	47	1,9
Vanhuspalvelujen raken- nemuutos (2015 alkaen)							
Tulot		400			400*		
Menot							
Netto		400			400*		
Vanhuspalvelut yhteensä							
Toimintatuotot	1 123	1 690	-117	1 573	1 669	96	6,1
Toimintakulut	-4 460	-5 720	421	-5 299	-5 496	-197	-3,7
Toimintakate	-3 336	-4 030	304	-3726	-3827	-101	-2,7

*tuloutettu kotihoidon tuloihin.

2.2.4.3 Terveyspalvelut

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Strateginen tavoite

Mittarit ovat valtakunnalliset THL:n tilastoinnin mukaiset. Toteumatiedot taulukon ensimmäisen tavoitelaati-
kon kohdalla ovat vuoden 2014 tilastotietoja.

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perus- telut
Hyvinvointia ja terveyttä edistävien, laadukkaiden ja kustannustehokkaiden perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluiden järjestäminen	<p>Palvelujen tuottamista ohjaa vähintään vuosittain käytävissä sopimusohjausneuvotteluissa tarkistettu kunta- laisten palvelujen tarve</p> <p>Palvelutuotannossa keskeistä on avoimuus tilaajan ja tuottajan välillä</p>	<p>Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit/ 1000 asukasta ≤ 2300</p> <p>Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit/ 1000 asukasta ≥ 1400</p> <p>Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärin potilaat yhteensä % väestöstä ≤ 75</p> <p>Sairastavuusindeksi, ikävakioitu ≤ 118</p>	<p>Toteutunut.</p> <p>Toteutunut.</p> <p>Toteutunut.</p> <p>117,8 (kela 2014)</p>
1.Pyritään viiveettä vastaamaan erikoissairaanhoidon ja avohoidon edellyttämiin jatkohoidon ja kuntoutuksen tarpeisiin tarjoamalla kuntouttavaa lyhytaikaishoitoa.	1.Asiakkaan jatkohoidon järjestämisessä kotiin otetaan läheiset, kotihoito sekä muut tahot mukaan hoidon suunnitteluun jo hoiva- ja/tai kuntoutusjaksoille tulovaiheessa.	<p>Hoiva- ja kuntoutusyksikön keskimääräinen kuntoutusaika ≤ 17 pv/hlö</p> <p>Hoitopäivien määrä ≤ 8 000</p>	<p>Ei toteutunut. Sairaalan saneeraus viivästyi alkuperäisestä arviosta 6 kuukautta. Toiminta alkoi 2016 puolella.</p> <p>Hoitopäiviä sairaalassa on ollut 11510.</p>

<p>Tavoitteena on asiakkaan tarpeiden ja toimintakyvyn selvittäminen, toimintakyvyn lisääminen ja/tai ylläpitäminen kuntouttavain keinoin sekä itsenäisen selviytymisen tukeminen ja elämänlaadun kohentaminen.</p> <p>2. Palveluasumisyksikön tavoitteena on tarjota hoivaa ja huolenpitoa henkilöille, joilla on riski joutua sairaalakierteseen, tai asukkaalla on somaattinen sairaus, jonka hoito edellyttää päivittäistä hoitoa ja avun tarve perushoidossa on suuri.</p>	<p>Pyrkimyksenä on vahvistaa ikääntyneen toimintakykyä, omatoimisuutta ja itsenäistä suoriutumista.</p> <p>2. Yksikkö tarjoaa ympärivuorokautista kuntouttavaa hoivaa ja huolenpitoa kodinomaisissa olosuhteissa.</p> <p>Asiakkaan omatoimisuutta vahvistetaan hyödyntämällä hänen omia voimavarojaan arjen toiminnoissa.</p>	<p>Pitkäaikaispotilaiden RAVA-indeksi ≥ 3</p> <p>Siirtoviive erikoissairaanhoidosta ≤ 5 pv/vuosi</p> <p>Hoitohenkilöstömitoitutus hlö/ss = 0,625</p>	<p>Toteutuu 12/17 henkilöllä.</p> <p>Toteutunut.</p> <p>Toteutunut.</p> <p>Ei ole toteutunut. Palveluasumisyksikkö aloitti toimintansa 2016.</p>
---	---	--	--

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategialla tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
<p>1. Sairaalan tilojen remontointi ja käytettävissä olevien tilojen hyödyntäminen palveluasumiseen ja sosiaalihuoltolain mukaiseen laitoshoittoon osaksi vanhus- ja kotihuollon palveluita</p> <p>2. Kotiutushoitajan toimikuvan edelleen kehittäminen yhteistyössä kotiutustiimin kanssa</p>	<p>1. Toimintoja kehitetään vastaamaan kunnan asukkaiden palveluntarvetta ja vanhuslain mukaista palvelurakennetta. Laitoshoittoa edelleen vähennetään. Henkilöstö sitoutetaan muutoksen toteuttamiseen.</p> <p>2. Kotiutustoimintaa kehitetään siten, että kotiutushoitajan ja kotiutustiimin rooleja ja yhteistyötä kehitetään ja pyritään luomaan toimiva käytäntö hyvän kotiutuksen toteuttamiseksi.</p>	<p>Projektin edistyminen suunnitellussa aikataulussa, tot. 100 %</p> <p>Koulutuspäivät ≥ 3 pv/hlö/v</p> <p>Sairauspoissaolot 90 %:lla ≤ 7 pv/v</p> <p>Vuodeosaston kuormitusprosentti ≤ 95 %</p> <p>Asiakastyytyväisyys ka 3,5/5</p>	<p>Ei ole toteutunut</p> <p>Ei ole toteutunut ka 1,5/hlö/vuosi</p> <p>Ei ole toteutunut ka 11,85 pv/v/hlö</p> <p>Ei toteutunut. Käyttöaste on ollut 102,52%</p> <p>Ei ole mitattu.</p>

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- henkilöstön muutosvastarinta ja muutokseen sitouttamisen epäonnistuminen
- koulutetun henkilöstön pysyvyys epävarmassa tilanteessa
- koulutetun hoitohenkilökunnan rekrytointi tulevaisuudessa (eläköityminen)

- henkilöstön työssä jaksaminen
- toimitilojen muutokset saattavat aiheuttaa vaikeuksia päivittäiseen toimintaan

Miten riskit hallitaan ja miten niihin reagoidaan

- kehityskeskustelut koko henkilöstön kanssa x 1 / vuosi
- työnohjaus
- henkilöstön sitouttaminen muutosprosessin kaikissa vaiheissa
- TYHY-päivä(t)
- toimitilaratkaisujen tarkoituksenmukainen suunnittelu ja toteutus yhdessä henkilökunnan kanssa
- yhteistyö teknisen toimen kanssa
- kotiutushoitajan työn kehittäminen yhteistyössä kotiutustiimin kanssa

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Sairaalan muutostöiden suunnittelutyö 16-paikkaiseksi kuntoutusosastoksi ja 11-paikkaiseksi palveluasumisyksiköksi aloitettiin 2014 ja muutostyöt valmistuivat joulukuussa 2015. Muutostöiden valmistuminen viivästyi 6 kuukaudella, joten suunniteltujen uusien yksiköiden toiminta alkoi 2016 vuoden puolella. Muutostöiden suunnittelussa kuultiin henkilökuntaa ja suunnittelu tehtiin yhteistyössä henkilöstön ja teknisen toimiston kanssa.

Tehtävä (Sairaala / Tammiranta):

Sairaalan / laitoshoidon tarjoavan yksikön tehtävänä on järjestää lyhyt- ja pitkäaikaista hoitoa kuntouttavalla työotteella yksilön toimintakyvyn ja voimavarojen tukemiseksi ja ylläpitämiseksi.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Hoitotyössä painopiste on kuntouttavassa hoitotyössä ja sairaalahoidon pitkittymisen ehkäisemisessä. Potilaan kokonaisvaltaisesta hoivasta huolehditaan yhteistyössä omaisten kanssa sekä tuetaan henkistä hyvinvointia virkistystoiminnan avulla.

Palveluasumisyksikössä pyritään asukkaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin huolehtimalla hänen päivittäisistä tarpeistaan yhteistyössä omaisten kanssa ja luomaan kodinomaisen ja virikkeellisen ympäristön niille, jotka eivät enää selviydy kotona avohoidon palvelujenkaan tukemana.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- henkilökunnan sitouttaminen toiminnan muutokseen ja uuteen toimintatapaan
- kotiutushoitajan yhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen kunnan ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Koska sairaalan muutos viivästyi 6:lla kuukaudella, jatketaan henkilökunnan sitouttamista uuteen toimintatapaan vuoden 2016 puolella. Kotiutustiimin aktiivisella työpanoksella on saatu terveyskeskussairaaloiden käytöstä pienemmän edellisistä vuosista. Sairaalassa järjestettiin pitkä- ja lyhytaikaista laitoshoidon. Sairaala on toiminut 2015 vuoden alun kesäkuun loppuun saakka 33-paikkaisena ja vuoden 2015 lopun 31-paikkaisena. Käyttöaste vuodelta 2015 on ollut 102,52 %. Hoitopäiviä on ollut 11510. Pitkäaikaispotilaita 31.12.2015 oli 14 henkilöä ja RAVA-indeksi > 3. Hoitoaika sairaalan osastolla on ollut keskimäärin 25 vuorokautta. Hoitohenkilömitoitus on vaihdellut 0,52-0,62 hlö/ss, sairauslomat ovat vaikuttaneet henkilömitoitusta alentavasti. Koulutuspäiviä on ollut 1,5/ hlö.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Hoitopäivän hinta 1.645 259€/netto/11510	euroa/hoitopv	112	116	146	143
Perusterveydenhuollon (mukaan lukien hammashuolto) nettokustannukset 2.638 171 €/netto/5234	euroa/asukas	713	516	657	504
Erikoissairaanhoidon nettokustannukset 7.145 363 €/netto/5234	euroa/asukas	1215	1304	1233	1365

Henkilöstön määrä

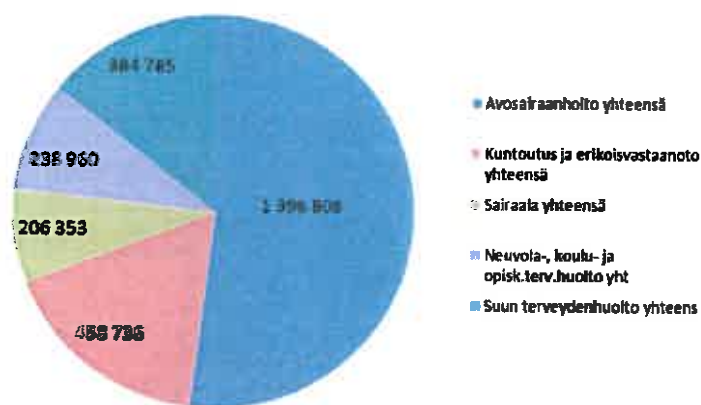
Tuloyksikkötasolla henkilötyövuosi- na htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015		Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
			1.1.-31.5	1.6.-31.12.		
Vakituiset	26	23,7-16,4	20	11	16,2	-0,2
Sijaiset	7	11,6-12,6	2	2	12,4	-0,2
Työllistetyt	3	1,1	2	2	1,3	0,2
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus		1	1	1	1	
Yhteensä	36	37,4-31,1	25	16	30,9	-1,1

Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyspalvelut

Jyten tuottamat terveydenhuollon palvelut ovat ryhmitelty viiteen kokonaisuuteen:

1. Avosairaanhoito (mm. lääkäri- ja sairaanhoitajavastaanotot, lk/sh konsultaatiot ja röntgen)
2. Kuntoutus ja erikoisvastaanotot
3. Terveyskeskussairaalat (Palokka, Kyllö ja Muurame)
4. Neuvola-, koulu- ja opiskelija terveydenhuolto
5. Suun terveydenhuolto.

Avosairaanhoito oli 52 % koko Jyten tuottamasta palvelukokonaisuudesta. Sen vuosikustannus oli 1 396 808 euroa. Kuntoutus ja erikoisvastaanotot ovat 17,08 % kokonaisuudesta ja se kasvoi arvioituun ennakkomaksuihin verrattuna 247 892 euroa. Keskimääräinen Jyten terveyskeskussairaalan käyttöaste koko vuoden aikana 2015 oli 885 hoitopäivää eli noin 2,5 sairaansijaa. Sairaalahoitoon varastusta määrärahasta säästyi 89 000 euroa. Palveluketjujen sujuvuutta pyrittiin varmistamaan monin eri toimenpitein kunnan sisäisesti ja yhteistyössä JYTen kanssa, ja ostopalveluita saatiinkin vähennettyä tehokkaasti.

Neuvola- koulu- ja opisk.terveydenhuolto ylitti ennakkomaksut 36 000 eurolla. Suun terveydenhuollon osalta alitusta tuli 54 700 €. JYTen yhteistoiminta-alueen palveluista saatiin palautusta suhteessa ennakkomaksuihin yhteensä 453 900 euroa, aikaisempien vuosien vyörytserää ei laskutettu enää vuonna 2015.

JYTE-kuntien sopimusohjausneuvottelut käytiin 2.6.2015. Vuosittaisissa neuvotteluissa käsitellään muun muassa palveluverkkoa ja palveluiden volyymia kunnittain. Lisäksi käsitellään tarvittaessa yleiskustannusten kohdentamisperusteissa mahdollisesti tapahtuvia muutoksia sekä muita talousarvioon ja palveluihin liittyviä asioita, joita kunnat haluavat nostaa esille.

Erikoissairaanhoido

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin Uusi sairaala -hanke käynnistyi syksyllä 2012 ja tämän hetkisen aikataulun mukaan uuden sairaalan on tarkoitus valmistua vuonna 2020. Hanke kehittää erikoissairaanhoidon toimintamahdollisuuksia, mutta ainakin lähivuosien aikana kasvattaa merkittävästi kuntien erikoissairaanhoidon kustannuksia

Erikoissairaanhoidon talousarvio lisämäärärahan jälkeen oli 7 193 000 euroa, toteuma on 7 145 000 € vuonna 2015. Alitusta korjattuun talousarvioon tuli siis noin 47 000 euroa. Menot pienenevät kaikilla muilla erikoissairaanhoidon toimialueilla paitsi konservatiivisella toimialueella (sis. sisätaudit, lasten vastuualue, ihotaudit, syöpätaudit ja sädehoito, neurologia ja kuntoutustoiminta). Kasvua konservatiivisella toimialueella oli vuoteen 2014 verrattuna 446 000 €. Kokonaisuudessaan erikoissairaanhoidon menot kasvoivat vuoteen 2014 verrattuna 219 744 € eli 3,2%.

Kalliiden hoitojen tasausraja vuonna 2015 oli 60 000 euroa. Jos potilaan hoidon laskutus oli ylittänyt edellä mainitun kunnan omavastuun, ylimenevän hoidon kustannukset on tasattu kuntien kesken. Hankasalmen kunta sai palautusta 11 850 euroa. Erikoissairaanhoidon toteumaan pienissä kunnissa vaikuttaa myös vuosittainen satunnaisvaihtelu ja sen vaikea ennustettavuus.

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Terveyspalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Perusterveydenhuolto (JYTE)							
Toimintatuotot	0				0	0	
Toimintakulut	-3 661	-3 590		-3 590	-2 812	778	-21,7
Toimintakate	-3 660	-3 590		-3 590	-2 812	778	21,7
Erikoissairaanhoido (ksshp)							
Toimintakulut	-6 926	-6 743	-450	-7 193	-7 145	48	-0,01
Toimintakate	-6 926	-6 743	-450	-7 193	-7 145	48	0,01
Ympäristöterveydenhuolto (JYTE)							
Toimintakulut	-186	-211		-211	-212	-1	0,00
Toimintakate	-186	-211		-211	-212	-1	0,00
Salraala							
Toimintatuotot	490	298	118	416	358	-58	-13,9
Toimintakulut	-2 278	-1 525	-422	-1 947	-2 003	-56	-2,8
Toimintakate	-1 788	-1 226	-304	-1 531	-1 645	-114	-6,9
Hoitotarvikevarasto							
Toimintatuotot	0				0	0	
Toimintakulut	-86	-60		-60	-36	24	40,0
Toimintakate	-86	-60		-60	-36	24	40,0
Terveyspalvelut yhteensä							
Toimintatuotot	490	298	118	416	358	-58	-13,9
Toimintakulut	-13 136	-12 129	-872	-13 001	-12 208	793	6,1
Toimintakate	-12 646	-11 831	-754	-12 585	-11 850	735	5,8

Vuoden 2015 talousarviossa Tuikku ry:n avustus on siirretty perusturvan hallinnon menokohdalle, joten taulukkoa on korjattu siten, että toimintakuluja on vähennetty 49 000 euroa suhteessa talousarvion vastaavaan taulukkoon.

2.2.5 SIVISTYSLAUTAKUNTA

SIVISTYSLAUTAKUNTA	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Myyntituotot	439	442		442	414	28	6,3
Maksutuotot	307	341		341	327	14	4,1
Tuet ja avustukset	299	329		329	335	-6	-1,8
Muut toimintatuotot	34	21		21	34	-13	-61,9
Toimintatuotot	1 079	1 133		1133	1110	23	2,0
Henkilöstökulut	-5 942	-5 890		-5890	-6012	-122	-2,1
Palvelujen ostot	-2 234	-2 348		-2348	-2282	66	2,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-393	-413		-413	-356	57	13,8
Avustukset	-403	-426		-426	-378	48	11,3
Muut toimintakulut	-982	-1 044		-1044	-1068	-24	-2,3
Toimintakulut	-9 954	-10 121		-10121	-10096	25	0,2
Toimintakate	-8 874	-8 989		-8989	-8987	2	0,02
Poistot	-159	-122		-122	221	-99	81,1

2.2.5.1 Sivistystoimen hallinto

Hallinto	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Toimintakulut	-178	-178		-178	-171	7	3,9
Toimintakate	-178	-178		-178	-171	7	3,9

2.2.5.2 Koulutuspalvelut

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

STRATEGINEN TAVOITE

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Laadukkaiden koulutuspalveluiden turvaaminen	Luodaan edellytykset laadukkaaseen oppimiseen, kestävään hyvinvointiin ja monipuolisiin oppimis-ympäristöihin	Toimiva kouluverkko Pätevä henkilöstö Jatko-opintoihin sijoittuminen (%/ päättötodistuksen saaneet)	Koulutuspalvelut ovat toimineet tavoitteen mukaisesti ja opetustoiminta on toteutunut suunnitellusti. Henkilöstö on virkansa/toimensa kelpoisuusvaatimusten mukaisesti pätevää. Oppimisympäristöjen monipuolistaminen uuden ops:n mukaiseksi (etenkin sähköiset ympäristöt) vaatii kuitenkin vahvaa panostusta henkilöstön ict-taitojen kohentamisessa lähivuosina. Työ kohti sivistystoimen tvt-strategian (laadittu vuosille 2015-2018) tavoitteita päästiin hyvin aloittamaan atk-pedagogisen tukihenkilön (perusopetuksen ICT-hanke 8/2015- 5/2016) kiertäessä kou-

			<p>luilla ohjaamassa tuen tarvitsijoita heidän omista osaamistasoistaan lähtien. Nyt aloitetulle ohjaustyölle tulisi saada jatkuvuutta ainakin strategian kattamien vuosien ajan, jotta laatutavoitteet saavutetaan.</p> <p>Iltapäivätoiminnan ryhmät ovat toimineet Aseman, Kuuhankaveden ja Niemisjärven kouluilla. Ristimäen koululla toiminta on toteutunut kerhojen kautta.</p> <p>Perusopetuksen päättötodistuksen sai 100 % oppilaista, ilman jatko-opintopaikkaa jäi opinto-ohjaajan saamien tietojen mukaan yksi oppilas.</p> <p>Kaikki abiturientit (24) saivat lukion päättötodistuksen sekä suorittivat ylioppilastutkinnon.</p> <p>Ylioppilaiden jatko-opintoihin (yliopisto tai amk) sijoittuminen kahden vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisesta: *vuoden 2013 ylioppilaista ainakin 80 % sai paikan (asetettu tavoite on vähintään 75 %). Aivan kaikista opiskelijoista ei ole saatu sijoittumistietoja.</p>
--	--	--	--

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Turvallisuus	<p>Fyysinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - tilat ja varusteet asianmukaiset - turvallisuussuunnitelma ajantasainen - henkilöstöllä valmius toimia <p>Psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - koettu turvallisuus 	<p>Fyysinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - riskien kartoitus ja toimenpiteiden seuranta - turvallisuussuunnitelman vuosittainen päivittäminen/ läpikäyminen - turvallisuussuunnitelman mukaiset koulutukset ja harjoitukset <p>Psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - kiusaamiskyselyt, - KiVa-selvitykset - kurinpitotoimenpiteiden seuranta - työhyvinvointikyselyt 	<p>Edetty suunnitelman mukaisesti. Turvallisuuksuunnitelmat ovat perusteiltaan ajan tasalla ja niitä päivitetään tarpeen mukaan. Suunnitelmat ovat henkilöstön tiedossa. Harjoitukset on pidetty. Havaitut riskitilanteet ja -paikat on koulutain ilmoitettu eteenpäin asian mukaisille tahoille.</p> <p>Perusopetuksessa toimitaan KiVa Koulu –toimintamallilla. Ojentamistoimenpiteitä seuraavat vuosittaisen suunnitelman mukaan luokanopettajat ja -ohjaajat. Vuoden 2015 tuloksiin on vaikuttanut 1.8.2014 voimaan astunut lakimuutos, joka laajensi koulujen kurinpito- ja ojentamistoimenpiteiden mahdollisuuksia ja vaikutti koulujen käytänteisiin. Uusia käytänteitä on käsitelty kouluittain esim. opettajainkokouksissa sekä vanhempainilloissa.</p>

	- henkinen hyvinvointi	- kouluterveydenhuollon ja THL:n kyselyt	<p>Ristimäellä kiusaamiskyselyt on tehty suullisesti vähäisen oppilasmäärän vuoksi, muissa kouluissa kirjallisina.</p> <p>Vuosittainen kunnan työhyvinvointikysely on toteutettu kaikissa toimipisteissä. Lisäksi kouluilla on toteutettu omia työhyvinvointiin ja työsuojeluun liittyviä kyselyjä/keskusteluja sekä käsitelty tulokset yhdessä ja laadittu toimenpidesuunnitelmia asioiden kehittämiseksi.</p> <p>THL teetti kouluterveyskyselyn (perusopetus 8.-9.lk ja lukio 1.-2. vs) huhtikuussa 2015 ensimmäistä kertaa sähköisesti. Nettiympäristön ongelmista johtuen THL keskeytti perusopetuksen kyselyn koko maassa. Lukion kysely onnistui, josta saadut tulokset käsitellään lukiossa kevään aikana ja annetaan lautakunnalle tiedoksi viimeistään kesäkuussa 2016.</p> <p>Kouluterveydenhoitajan tarkastukset ja niihin liittyvät haastattelut on tehty kouluittain suunnitelman mukaan.</p>
Opiskelun suunnittelun, seurannan ja arvioinnin sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisen Wilma - käyttöjärjestelmän avulla	- käyttäjäryhmien lisääminen ja perehdyttäminen	- huoltajat kirjautuneena % - opiskelijat kirjautuneena%	<p><u>Perusopetuksen kouluissa wilman käyttö</u> on yhä hieman erilaisissa vaiheissa. Ristimäen koulussakin päästään parantuneen nettiyhteyden johdosta valmistelevaan käyttöönottoa vuoden 2016 aikana. Muissa kouluissa käyttäjinä ovat kaikki opettajat ja varsin aktiivisesti myös huoltajat, joskaan ei sataprosenttisesti. Osa huoltajista ei halua itse käyttää wilmaa tai osa ei myöskään salli lastensa käyttävän. Oppilaita käyttäjinä on vasta Kuuhankaveden koulussa, jossa oma tunnus annetaan 5.luokasta alkaen ja käyttö lisääntyy ikävuosien myötä siten, että lähes kaikilla 8.-9. luokkalaisilla on oma tunnus.</p> <p>Kuuhankaveden koulussa otettiin käyttöön yhteiset wilma- lomakkeet perusopetuksen oppilaan tuen tarpeen kartoitukseen ja kirjaamiseen sekä aloitettiin pedagogisten asiakirjojen sähköinen käsittely. Muissa kouluissa ko. asiakirjat on tehty vielä paperilla.</p> <p><u>Lukiossa</u> opiskelijat ovat kirjautuneena 100 % ja myös huoltajilla on mahdollisuus 100%:sti kirjautumiseen. Eri asioihin liittyviä lukion omia lomakkeita on opettajien, opiskelijoiden ja huoltajien käytössä 13 kappaletta.</p>
Talous- ja henki-	Ohjelmistojen	Käyttäjäkysely/ tulok-	SAP/HR :ssä kululaskut, henkilöstön poissa-

<p>löstöhallinnon toimintojen kehittäminen ja koordinointi</p>	<p>(SAP/HR/Kuntarekry) käyttöönnotto ja hallinta</p>	<p>set</p>	<p>oloilmoitukset ja matkalaskut hoituvat kohdallisesti, mutta ei aina virheettömästi (ongelmia mm. tunnusten toiminnassa, tiliöinnissä ja koodeissa). Virka- ja työmääräysten laatiminen alkaa kokemuksen karttuessa sujua kankeaa alkuvaihetta paremmin ja virheet vähentyä.</p> <p>Kuntarekryä on kokeiltu käyttää lyhytaikaisten sijaisten (tarve ilmenee yleensä äkillisesti) hankinnassa vain Kuuhanaveden koulussa, jossa tarve on suurinta. Ohjelma ei kuitenkaan palvele riittävän joustavasti nopeissa tilanteissa.</p>
--	--	------------	---

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

Turvallisuus:

- riskit:

- Kiinteistön ylläpidon ja korjausten hoito talouden kiristyttyä
- Puutteelliset turvallisuussuunnitelmat, niihin tutustumattomuus sekä pelastautumisharjoitusten väliin jättäminen
- Tarvittavaa tietoa ei hankita tai saatu tieto jätetään hyödyntämättä
- Oppilaiden haastava ja epäasiallinen käytös

Riskien toteutumisen ehkäiseminen

- Kuntokatselmuksot sekä vuosittaiset suunnitelmat tilojen ja laitteiden kunnossapitoon
- Aikataulutetut suunnitelmien päivitykset ja turvallisuuskoulutukset
- Suunnitelma tiedonhankinnasta, analysoinnista ja toimenpiteistä
- Riittävät henkilöstöresurssit, kattava tukiverkosto ja yhtenäiset toimintamallit

Wilma:

- riskit:

- Vastuu ylläpidosta on vain muutaman henkilön varassa
- Ylläpitotoimien opettelu vie aikaa sekä koulutusmäärärahoja
- Huoltajat eivät osaa tai voi käyttää Wilmaa

- Riskien toteutumisen ehkäiseminen

- Lisätään ylläpitohenkilöstöä kouluttamalla ja varataan kouluttamiseen riittävästi aikaa
- Huoltajia opastetaan mm. vanhempainilloissa

SAP/HR/Kuntarekry:

- riskit:

- ylläpitotoimintojen omaksuminen vie aikaa
- käyttöhenkilöstön ajanhallinta ja uupuminen
- virheiden mahdollisuus on suuri

- Riskien toteutumisen ehkäiseminen

- koulutuksen lisääminen
- Sap-ohjelman käyttäjien määrän lisääminen ja aikaresurssin varmistaminen

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Arviointi:

Opetustoimen tilat ovat pääsääntöisesti hyvä- tai erittäin hyväkuntoisia. Ristimäessä edellisenä vuonna olleet palotarkastuksen huomautukset on hoidettu kuntoon. Käyttäjäpalautteiden perusteella on koulukeskuksessa tehty sisäilmatutkimuksia sekä korjattu havaittuja kohteita. Syksyllä otettiin käyttöön monitoimitalossa ilta-päivätoiminnalle ja esiopetukselle remontoidut tilat, joista on käytön myötä kerätty huomioita turvallisuusnäkökohdista ja puutteet korjataan viimeistään remontin jatkuessa vuonna 2016.

Nyt kun opetustoimen tilat on saatu kohtalaisen hyvin kuntoon, voitaisiin jatkossa kiinteistöpuolella panostaa ennaltaehkäisevään kunnossapitoon, mm. tekemällä säännölliset vuosittaiset kuntokatselmuksset ja niihin pohjautuvat vuotuiskorjaussuunnitelmat. Kiinteistönhoidolle tiedoksi saatetut akuutit tilanteet ja pienet ongelmat on pääasiassa hoidettu viivytyksettä. Pidempiaikaisia ongelmia (esim. sadevesien mahdollinen pääsy seinärakenteisiin) on tullut esille ajoittain ja niiden ratkaisemiseen resurssit eivät ole olleet riittävät.

Ristimäen koulun nettiyhteyksien parannuttua on siellä päästy valmistelevaan Primus hallinto-ohjelman ja wilman käyttöönottamista vuoden 2016 keväällä. Niemisjärvellä aiemmin esiintyneet verkko-ongelmat on saatu hoidettua, mutta tietokoneiden ylläpitoon tarvittaisiin resurssia.

Kuuhankaveden koulun henkilöstö oli kevään 2015 aikana poikkeuksellisen paljon (etenkin lyhytaikaisilla) sairauslomilla, mikä kuormitti koko työyhteisöä. Selkeää syytä poissaolomäärien lisääntymiseen ei selvityksistä huolimatta löydetty. Pääasiassa ne ajoittuivat yksin kausittaisten influenssa- ja flunssa-aaltojen kanssa. Syyslukukaudella 2015 poissaolomäärät vähenivät jälleen huomattavasti. Kyselyissä todettiin etenkin syyslukukauden osalta työrauha ja viihtyvyys työyhteisössä hyväksi, mihin osaltaan vaikuttivat myös edelliseen vuoteen verrattuna keskimääräisesti hieman pienemmät ryhmäkoot.

Niemisjärven koululla opetushenkilöstön ja avustajien/ohjaajien määrä on ollut riittävä, kun OPH:lta saadulla opetusryhmien pienentämisrahalla saatiin jaettua 21 oppilaan 5.-6. luokka. Lisäksi 1. luokkaan saatiin yksi henkilökohtainen avustaja.

Aseman koululla on koulunkäynninohjaajien määrää lisännyt 11-vuotisen oppivelvollisuuden opetusryhmä, jolle on resursoitu erityisopetuksen tuntiopettaja sekä kolme koulunkäynnin ohjaajaa. Kaikki Aseman esikouluikäiset käyvät koulun esikoulua. Henkilöstö toteutetaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa niin, että esikoulun opettaja on koulun puolelta ja lastenohjaaja varhaiskasvatuksen puolelta. Aseman koulun henkilöstön määrällä on kyetty takaamaan turvallinen oppimisympäristö sekä säilyttämään opetuksen laatu vaaditulla tasolla.

Tehtävä: Esi-, perus- ja lukiokoulutuksen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus: Laadukkaiden koulutuspalveluiden järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Turvallisen oppimisympäristön varmistaminen
- Koulutuksellisen tasa-arvon kehittäminen
- Pedagoginen ja toiminnallinen kehittäminen; esim. 1.8.2014 voimaan tulleiden lakimuutosten siirtäminen käytäntöön (koulurauhapaketti, oppilas- ja opiskelijahuollon uudistuminen)
- Toimintojen kehittäminen hankerahoituksella (Kerhotoiminnan kehittäminen, Liikkuva koulu jne.)
- Opetussuunnitelmatyö
- Sähköiseen yo-tutkintoon valmistautuminen lukiossa

- Toisen asteen koulutuksen rakenteellisen uudistamisen prosessissa lukiokoulutuksen turvaaminen omalla paikkakunnalla

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Turvallista oppimisympäristöä on varmistettu mm. tammikuussa vahvistetuilla uusilla järjestyssäännöillä, sekä kehittämällä toimintamalleja ja päivittämällä käytänteitä yhteistyössä oppilaiden/opiskelijoiden ja huoltajien kanssa.

Toimintojen kehittäminen hankerahoituksella (Kerhotoiminnan kehittäminen, Liikkuva koulu, Tasa-arvoisen koulutuksen turvaaminen, Erityisopetuksen laadun kehittäminen, Perusopetuksen ICT- hanke, jne.) on jatkunut kaikissa perusopetuksen kouluissa monin eri muodoin. Perusopetuksen kouluissa toiminnallisesta kehittämisestä esimerkkinä ovat mm. oppilaiden osallisuuden lisääminen eri tavoin koulun arjessa ja erilaisten välituntitoimintojen lisääminen, sekä opettajien yt-ryhmien keskinäisen yhteistyön lisääminen.

Perusopetuksen opetussuunnitelmatyö on jatkunut kuntakohtaisen OPS-ohjausryhmän koordinoimissa ja kunnan koko perusopetushenkilöstön osallistuessa paikallisen osion työstämiseen. Tähän työhön on samalla nivoutunut perusopetuksen pedagoginen ja toiminnallinen kehittäminen. Marraskuussa 2015 saatiin valmiiksi opetussuunnitelman paikallisten osioiden esitys, joka oli tämän jälkeen avoimesti kommentoitavana vuoden loppuun asti.

Lukiolle saatiin OPH:n vahvistamat uuden opetussuunnitelman (LOPS2016) perusteet vasta lokakuun lopussa, joten työ paikallisen ops:n laatimiseksi ja käyttöönottamiseksi 1.8.2016 alkaen tehdään hyvin tiiviissä tahdissa, koska lautakunnan on vahvistettava se viimeistään touko/kesäkuussa 2016.

Sähköiseen ylioppilastutkintoon (alkaen syksyllä 2016) valmistautuminen on jatkunut suunnitellusti. Sähköisten kokeiden harjoitustilaksi varustettiin lukion kielistudio. Harjoitustilassa tehtiin tulevien yo-kokeiden Abitti-ympäristöä käyttäen useita sähköisiä kurssikokeita sekä osallistuttiin YTL:n 2.10.2015 järjestämään äidinkielen harjoituskokeeseen (kokeessa 33 opiskelijaa), jossa valtakunnallisesti testattiin ohjelmiston toimivuutta. Varsinainen yo-kokeiden koetila on tulossa monitoimitalon monitoimisaliin, jossa koetilan tarpeet (tietoverkko- ja sähköjohdotukset) huomioidaan tulevan remontin II -vaiheessa vuosien 2016-2017 aikana.

OKM:n käynnistämä toisen asteen koulutuksen rakenteellinen uudistamishanke teetti runsaasti työtä vuoden 2015 alussa lukuisissa yhteistyöpalavereissa (mm. Keski-Suomen liitto ja lähikunnat) ja alustavien suunnitelmien laatimisessa, joilla pyrittiin turvaamaan lukion säilyminen omalla paikkakunnalla. Lukion säilymistä koskenut uhka kuitenkin poistui (toistaiseksi) lakiesitysten kaatuessa sivistysvaliokunnassa maaliskuussa, joten OKM:n suunnittelema järjestämislupien hakukierros ei käynnistynyt ja lukiot saavat jatkavat entisillä luvillaan.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Taloudellisuus	Nettokustannukset/ oppilas	8627	8963	9366	9224
	Nettokustannukset/ lukion opiskelija	8261	8937	9754	10184
	Nettokustannukset/ aamu- ja ilta-päivätoimintaan osallistuva lapsi	1628	1380	1800	1450

Henkilöstön määrä

Tulosityksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	55,64	57,48	63,13	59,96	2,48
Sijaiset	8,06	5,50	0,92	4,68	-0,82
Työllistetyt	4,47	4,66	4,08	2,75	-1,91
Muut määräaikaiset	4,75	5,03	6,39	7,81	2,78
Oppisopimus	1,82	1,43	0,65	0,32	-1,11
Yhteensä	74,74	74,10	75,17	75,52	1,42

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Koulutuspalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1. 2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Perusopetus							
Toimintatuotot	444	484		484	477	7	1,4
Toimintakulut	-5 400	-5 518		-5518	-5495	23	0,4
Toimintakate	-4 957	-5 033		-5033	-5017	-16	0,3
Lukiot							
Toimintatuotot	34	24		24	29	5	20,8
Toimintakulut	-746	-790		-790	-801	11	1,4
Toimintakate	-712	-766		-766	-772	6	0,8
Ammatillinen koulutus							
Toimintakulut	-4	-2		-2	-4	-2	100,0
Toimintakate	-4	-2		-2	-4	-2	100,0
Koulutuspalvelut yhteensä							
Toimintatuotot	478	509		509	507	2	0,4
Toimintakulut	-6 150	-6 310		-6310	-6300	10	0,2
Toimintakate	-5 673	-5 801		-5801	-5793	8	0,1

2.2.5.3 Vapaa-ajan palvelut

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

STRATEGINEN TAVOITE

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Laatua tukevien kumppanuuksien lisääminen	Kansalaisopiston, kirjasto-, nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen kehittämisen toimivaksi kokonaisuudeksi riittäväillä resursseilla ja henkilöstöllä	Toteutuneet kontaktit Kuntalaispalaute	Kunnan sisäisessä yhteistyössä vakiintuneet toimijatapaamiset ovat vahvistaneet paikallisia verkostoja. Hallintokuntien kesken esim. vanhuspalvelujen ja kulttuuripalvelujen yhteistyön syventämisessä on päästy eteenpäin. Vapaa-ajan osa-alueiden yhteistoiminta on entistä sujuvampaa ja monipuolisempaa (tietojen keskinäinen jakaminen, näkyvyys, tapahtumat ym. toiminta). Kulttuuripalveluissa yhteistoiminta ulkoisten toimijoiden kanssa edistynyt mm. Keski-Suomen Elokuvaokeskuksen, K-S yhteisöjen tuki ry:n, sekä SKR K-S rahaston kanssa. Kuntalaispalaute esim. kansalaisopiston uudesta tarjonnasta mm. tietotekniikan yksilöopetuksen osalta on ollut myönteistä.

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Mallinnetaan liikuntapalveluiden uudistamisen kautta koko vapaa-ajan palveluiden kehittämistä	Liikuntapalveluiden kautta haetaan tehostettuja yhteistyömalleja laajemmassa yhteistyössä	Vapaa-ajan palveluiden strategian valmistuminen	Vapaa-ajanpalvelujen sisällä paneuduttiin loppuvuoden aikana yhteisvoimin liikuntavirkistys- ja vapaa-ajantoimintojen yhteissuunnitteluprosessin käynnistämiseen. Yhteistyötahoksi saatiin Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta.
Tilojen käytön ja tiedottamisen tehostaminen			Kulttuurikellarin käyttö on vilkastunut edelleen sekä yhdistysten että vapaiden toimijoiden taholla. Siellä on järjestetty mm. puutarhaseuran elokuvailtoja, kameraseuran kuvakatselmuksia, yksityisiä tanssiharjoituksia ym. Kansalaisopiston musiikinopetus on tullut kirjaston oheistoimintatilaan torstaisin, jolloin siellä kokoontuu yksi lauluryhmä ja sen jälkeen jatkuu musiikin yksilöopetus. Monitoimitalolta siirrettiin laadukas piano kirjastolle keväällä 2015. Tämä mahdollistaa myös monenlaiset pienimuotoiset musiikkitalaisuudet kirjastossa, esimerkkinä nopeasti kirjaston näyttelytilassa pidettäväksi vakiintuneet musiikkiopiston ja kansalaisopiston soittajaiset.
Talous- ja henkilöstöhallinnon toimintojen kehittäminen ja koordinointi	Ohjelmistojen (SAP/HR) käyttöön-otto ja hallinta	Käytön sujavuus	SAP taloushallinto ja matkalaskuhallinto-ohjelmistojen käyttöön on saatu koulutusta ja ko. toimintojen käyttö alkaa sujua. Edelleenkin virkamääräysten ja työ sopimusten tekeminen SAP HR:ssä on haastavaa ja hidasta. Haasteeseen on pyritty vastaamaan sillä, että sopimusten tekemistä on keskitetty tietyille työntekijöille.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- Monitahoiset toimenkuvat ja henkilökunnan vaihtuvuus

Riskeihin varautuminen:

Toimintojen kehittäminen tiimimäisessä yhteistyössä. Olemassa olevien toimintamallien (Yhteistiedotus, Kulttuuripolku, Kulttuuriraitti) hyödyntäminen, sekä olemassa olevien yhteistyöverkostojen vahvistaminen

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Keskeisinä riskeinä toimintasuunnitelmassa vuodelle 2015 oli mainittu monitahoiset työnkuvat ja henkilökunnan vaihtuvuus. Kansalaisopiston rehtorin tehtävät on yhdistetty sivistystoimenjohtajan tehtäviin, josta hänen työpanoksensa on noin 20 % kansalaisopistolle. Kansalaisopiston apulaisrehtorin työpanoksesta on 75 % kansalaisopistossa ja 25 % liikuntapalveluissa. Kansalaisopiston suunnittelijaopettajan työpanoksesta on 65 % kansalaisopistolle ja 35 % kulttuuritoimelle. Kansalaisopistossa työskentelee lisäksi yhteensä 78 tuntiopettajaa kalenterivuonna 2015, jotka opettavat 2-25 tuntia viikossa opiston lukuvuoden aikana.

Kansalaisopiston apulaisrehtorin/liikuntapalveluvastaavan vakinaistettiin kertomusvuoden aikana ja tehtävään tuli valituksi sitä aiemmin määräaikaisena hoitanut hakija. Muusta vapaa-ajan toiminnoista vastaavasta henkilöstöstä kirjastonjohtaja oli koko vuoden äitiysvapaalla. Sisäinen sijaisjärjestely on kuitenkin toiminut hyvin ja on toistaiseksi jatkumassa samaan tapaan. Kertomusvuoden alussa myös tiimin toinen jäsen eli nuorisotyöntekijä jäi äitiysvapaalle. Hän oli kuitenkin palaamassa töihin vuoden 2016 alkupuolella. Näin ollen vapaa-ajan tiimin tilanne vaikutti kertomusvuoden päättyessä edellisvuoteen verrattuna selvästi ennakoitavammalta. Viivästynyttä vapaa-ajan strategiatyötä tuntuu sitäkin mielekkäättä jatkaa jälleen.

Henkilökunnan vaihtuvuus näkyy erityisesti hanketyöntekijöissä, joita nuorisopalveluissa on useita.

Vapaa-ajantiimi on totuttuun tapaan edelleen pyrkinyt kompensoimaan rajattuihin työkuviin liittyviä riskejä jakamalla keskenään tietoa kalustoon, tehtäviin ja toimintoihin liittyen. Yhteistiedotusta ja muita vakiintuneita yhteistoiminnan malleja on jatkettu ja pyritty tehostamaan.

Aiemmin toiminnassa olleen vapaaehtoistoiminnan kehittämisryhmän jättämää aukkoa on suunniteltu pyrittävän paikkamaan tuomalla vapaaehtoistoiminnan teemaa esille puolivuositaisissa toimijatapaamisissa.

Tehtävä: Laadukkaiden vapaa-ajanpalvelujen tarjoaminen kuntalaisille

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Vapaa-ajanpalvelut tukevat ja edistävät kuntalaisten hyvinvointia
- Kansalaisopiston, kirjasto-, nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen avulla luodaan edellytyksiä monipuoliselle harrastamiselle (esim. eri liikunta- ja taiteenlajit, kirjallisuus ja kulttuuri) sekä elinikäiselle oppimiselle
- Vapaa-ajanpalvelut tarjoavat moniarvoisia ja monipuolisia virikkeitä, tasavertaisia sivistyksellisiä mahdollisuuksia ja moniammatillista tukea, joiden avulla ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään yhteisöllisyyttä

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Vapaa-ajanpalvelujen tarjoaminen mahdollisimman tasapuolisesti kaiken ikäisille kuntalaisille asuinpaikasta riippumatta lähipalveluna
- Saumaton yhteistyö kunnan ulkopuolisten toimijoiden ja rinnakkaisten julkisyksiköiden kanssa
- Olemassa olevien resurssien täydentäminen ja toimintojen kehittäminen hankkeita toteuttamalla.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Vapaa-ajanpalvelut on pyritty toteuttamaan lähipalveluperiaatteella ja tarkoituksenmukaisella tavalla yhteistyössä kunnan muiden sektoreiden ja kolmannen sektorin sekä maakunnallisten toimijoiden kesken. Niin kansalaisopiston, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen kuin kirjastonkin kohdalla niiden monipuolisuuden perustana on toimiva, monitahoinen yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Eri toimijoiden kanssa yhdessä toimi-

en - myös kunnan sisäisten sektorirajojen yli - on päästy tavoittamaan varsin hyvin eri-ikäisiä kuntalaisia ja vastaamaan heidän palvelutoiveisiinsa.

Varsinkin nuorisopalveluissa hankkeet ovat lisänneet resursseja toimintojen kehittämiseen ja sen myötä palvelujen tavoittavuuteen. Kulttuuri- ja nuorisopalvelut ovat toteuttaneet myös hankeyhteistyötä (Kulttuurisen nuorisotyön KOPPI-hanke) sekä kehittäneet merkittävästi tilayhteistyötä toimintojen järjestämisessä. Kulttuuripalveluissa esimerkiksi Kotiseutuyhdistyksen, Musiikkiyhdistyksen ja Pohjola-Nordenin paikallisyhdistyksen kanssa on tehty erinomaisen tuloksekasta tapahtumayhteistyötä. Kirjasto- ja nuorisopalvelut ovat myös tehneet tiivistä yhteistyötä vuoden aikana mm. Mediamylläkkä-hankkeen ja erilaisten tapahtumien myötä. Esimerkkeinä näyttäivistä ja jopa valtakunnallisesti merkittävistä tapahtumista kertomusvuoden aikana ovat mm. Keski-Suomen rahaston vuosijuhla Hallan tuvalla, monipuolinen vuoden aikana toteutettu konserttisarja sekä kansainvälisen pitsinäyttelyn avaaminen kirjastolla vuoden lopulla.

Tapahtumia, tilaisuuksia ja näyttelyjä on järjestetty kaikkien vapaa-ajan sektorin osa-alueiden yhteistyönä. Mukana näissä on paljon ollut myös kolmannen sektorin toimijoita. Kolmannen sektorin kanssa toteutettavasta arjen yhteistyöstä konkreettisimpia yksittäisiä osoituksia on Aseman nuorisotilojen vakilintuminen kertomusvuoden aikana Kihveli ry:n tiloihin entiselle rautatieasemalle. Asia valmisteltiin kertomusvuotta edeltävänä vuonna kulttuuri- ja nuorisopalvelujen sekä Kihveli ry:n yhteistyönä. Kirjaston vuosittainen suurin tapahtuma Yökirjasto on myös oiva esimerkki kaikkien vapaa-ajan sektorin, paikallisen nuorison ja kolmannen sektorin yhteistyöstä. Tänäkin vuonna kävijöitä oli viitisensataa.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Kirjastopalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot euro/asukas	64,58	62,03	64,01	61,48
Kulttuuripalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot euro/asukas	16,85	18,43	18,16	18,40
Liikuntapalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot euro/asukasluku	36	32	36	35,60
Nuorisopalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot euro/alle 29-vuotiaat asukkaat	87,78	91,11	105,37	127,34
Kansalaisopiston kustannustehokkuus	Opetustuntien lukumäärä	7759	7277	7350	7298
	Käyttötalouden nettomenot euro/opetustunti	45	50	52	48,53

Henkilöstön määrä

Tuloyksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	9,05	6,74	6,7	5,04	-1,70
Sijaiset	1	1,96	2,5	3,16	1,20
Työllistetyt	2	1,85	1,85	1,65	-0,20
Muut määräaikaiset	4,77	4,53	3,63	5,28	0,75
Oppisopimus	0,75	0,85	0,67	0,57	-0,28
Yhteensä	17,57	15,93	15,35	15,70	-0,23

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Vapaa-ajan palvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Kansalaisopisto							
Toimintatuotot	132	152		152	149	3	2,0
Toimintakulut	-497	-535		-535	-504	-31	5,8
Toimintakate	-365	-383		-383	-354	29	7,6
Kulttuuripalvelut							
Toimintatuotot	3	8		8	8	0	0,0
Toimintakulut	-101	-107		107	106	1	0,9
Toimintakate	-98	-99		-99	-97	2	2,0
Kirjastopalvelut							
Toimintatuotot	37	8		8	8	0	0,0
Toimintakulut	-367	-356		-355	-330	25	7,0
Toimintakate	-329	-347		-347	-322	25	7,2
Liikuntapalvelut							
Toimintatuotot	28	44		44	24	20	45,5
Toimintakulut	-198	-239		-239	-210	-29	12,1
Toimintakate	-170	-195		-195	-186	9	4,6
Nuorisopalvelut							
Toimintatuotot	194	183		183	195	12	6,6
Toimintakulut	-329	-341		-341	-380	-39	11,4
Toimintakate	-135	-158		-158	-185	27	17,1
Vapaa-ajan palvelut yhteensä							
Toimintatuotot	394	396		396	386	10	2,5
Toimintakulut	-1 492	-1 578		-1578	-1530	48	3,0
Toimintakate	-1 097	-1 182		-1182	-1144	38	3,2

2.2.5.4 Päivähoitopalvelut
Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen
STRATEGINEN TAVOITE

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Päivähoidon henkilöstön tehokas yhteiskäyttö	Päivähoidossa hyödynnetään koko henkilöstöresursseja ja osaamista joustavasti ja tarpeen mukaan yksiköiden välillä	Henkilöstökustannusten pysyminen nykytasolla / mahdollinen säästö	Henkilöstön yhteiskäyttö on toteutunut ja henkilöstö on siirtynyt tarpeen mukaan yksiköistä toiseen. Sijaistarve on vähentynyt. Supistetun toiminnan aikana kaikkien yksiköiden henkilöstön hyödyntäminen.

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Päivähoidossa on toimintamuotoina päiväkotij- ja perhepäivähoitoa kunnan järjestämänä	Paikallisen tarpeen mukaan tarjolla on päiväkotij- ja perhepäivähoitoa	Päivähoitopaikka järjestyy lain määräämissä puitteissa 100 %	Päivähoitopaikka on järjestetty lain määräämässä ajassa. Asiakkaan toiveita päivähoitomuodosta tai sijainnista ei ole voitu kaikissa tapauksissa toteuttaa. Päiväkotipaikkoja kysytty enemmän, kuin on voitu sijoittaa.
Koulun ja päivähoidon yhteisen esiopetuksen toteuttaminen Aseman ja Niemisjärven lisäksi myös Kirkonkylällä	Esiopetus toimii koulun ja päivähoidon yhteisillä resursseilla järjestettynä Kuu-hankaveden koulun tiloissa / välittömässä läheisyydessä	Toiminnan aloittaminen syksystä 2015 alkaen	Monitoimitalon yhteyteen valmistui syksyllä 2015 remontoidut koulun ja päivähoidon yhteiset esiopetustilat, joita käytetään myös iltapäivätoimintaan. Esiopetus toimii yhteisin resurssein ja koulun tiloissa tai välittömässä läheisyydessä asemalla, Niemisjärvellä ja kirkonkylällä.
Talous- ja henkilöstöhallinnon toimintojen kehittäminen ja koordinointi	Ohjelmistojen (SAP/HR/Kuntarekry) käyttöönotto ja hallinta	Käyttäjäkysely/ tulokset	Päiväkotien henkilöstö on osallistunut SAP- portaalikoulutuksiin ja osaa käyttää sitä poissaolojen hakemiseen ja kululaskutuksiin. SAP- HR ja -TALOUS- koulutuksiin ovat osallistuneet esimiehet. SAP- HR:n käyttö satunnaisuuden vuoksi vie vielä aikaa esimiehiltä, mutta sujuu. Talouden seurantaan pitää vielä panostaa. Kuntarekryä käyttää varhaiskasvatuspäällikkö avoimissa olevissa päivähoidon rekrytoinneissa.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- perhepäivähoitajia ei löydy eläköityvien / pois jäävien tilalle. Päiväkotipaikkoja ei ole riittävästi kaikille halukkaille
- Sopivia tiloja ei löydy esiopetusryhmän käyttöön
- SAP/HR ohjelman käyttö vie kohtuuttomasti työaikaa / ei suju

Riskeihin varautuminen:

- Henkilöstön työhyvinvoinnista huolehtiminen. Ennakointi ja rekrytointiohjelman hallinta ja tehokas käyttö
- Aktiivinen tilojen etsintä
- Kouluttautuminen ohjelman käyttöön, ohjelmaa jo enemmän käyttäneestä tukihenkilö muille

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Eläkkeelle jääneiden tilalle ei ole tarvinnut palkata uusia. Yhteydenottoja perhepäivähoitajiksi haluvilta on tullut, mutta tarvetta ei ole toistaiseksi ollut. Päiväkotipaikkojen kysyntä on ollut suurempaa, kuin on voitu tarjota paikkoja.

Esiopetusryhmille on löytynyt toimivat tilat ja toiminnan yhteiselle suunnittelulle ja kehittämiselle on järjestetty aikaa. Esiopetusstrategia vielä kesken ja esiopetusta on järjestänyt koulu ja päivähoito.

SAP / HR- ohjelmien käyttö on varmentunut, mutta vie yhä aikaa. Toimintoja on keskitetty nyt varhaiskasvatuspäällikölle osittain sijaisuuksista johtuen.

Tehtävä: Päivähoidon tehtävä on järjestää varhaiskasvatustalouksia

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Lapsen ja perheen hyvinvointia edistävä varhaiskasvatustalouksissa ja perhepäivähoidossa kasvatustalouksissa vanhempien / huoltajien kanssa
- Vaihtoehtona päivähoitolle kunta maksaa lakisääteistä kotihoidontukea ja yksityisen hoidon tukea

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Esiopetuksen järjestäminen yhteistyössä koulun kanssa
- Päivähoidon koko henkilöstön tehokas käyttö

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Esiopetuksen yhteiset tila- ja henkilöstöjärjestelyt ja iltapäivätoiminnan henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö, sekä päivähoito oman henkilöstön tehokas yhteiskäyttö tukevat taloudellisen tavoitteen toteutumista.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Toimintoja yhdistämällä ja uusia keinoja etsimällä vähennetään päivähoitojen menoja / hoitopaikka	Päivähoidon nettokustannukset / hoidossa olleet lapset / vuosi (Nettokustannuksista vähennetään ensin kotihoidontuen osuus. Jakajana 31.12. sijoitettujen lasten määrä.)	8387	9467	8020	9111

Henkilöstön määrä

Tuloyksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	24,5	24,7	31,5	31	+6,3
Sijaiset	5	4,2	3	1	-3,2
Työllistetyt	1	1	1	0,6	-0,4
Muut määräaikaiset	9,5	8,1	2,5	2,8	-5,3
Oppisopimus	1	1	1	0,4	-0,6
Yhteensä	41	39	39	35,8	-3,2

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Lasten päivähoitopalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Päiväkodit							
Toimintatuotot	108	138		138	139	1	0,7
Toimintakulut	-1 091	-1 153		-1153	-1188	36	3,1
Toimintakate	-983	-1 015		-1015	-1049	35	3,4

Perhepäivähoito							
Toimintatuotot	99	91		91	79	12	13,2
Toimintakulut	-660	-499		-499	-552	-53	10,6
Toimintakate	-561	-408		-408	-472	-64	15,7
Lasten kotihoidontuki							
Toimintakulut	-383	-405		-405	-356	49	12,1
Toimintakate	-383	-405		-405	-356	49	12,1
Lasten päivähoitopalvelut yht.							
Toimintatuotot	207	229		229	218	11	4,8
Toimintakulut	-2 134	-2 056		-2056	-2095	39	1,9
Toimintakate	-1 927	-1 827		-1827	-1877	50	2,7

2.2.6 YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
1000 euroa							
Myyntituotot	3 007	4 464	-1 415	3 049	3 201	152	5,0
Maksutuotot	38	45		45	33	-12	26,7
Tuet ja avustukset	48	7		7	4	-3	42,9
Muut toimintatuotot	2301	808	1 665	2 473	2 488	15	0,6
Toimintatuotot	5 394	5 324	250	5 574	5 726	152	2,7
Henkilöstökulut	-2 483	-2 539		-2 539	-2 457	82	3,2
Palvelujen ostot	-1 587	-1 129		-1 129	-1 262	-132	11,7
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 394	-1 441		-1 441	-1 339	102	7,1
Avustukset	-84	-115		-115	-81	34	26,9
Muut toimintakulut	-340	-355		-355	-341	14	3,9
Toimintakulut	-5 888	-5 580		-5 580	-5 480	100	1,8
Toimintakate	-494	-256	250	-6	246	251	4183,3
Poistot	-1 189	-1 126		-1 126	-1 237	-111	-9,9

2.2.6.1 Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015:

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Koko ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta:	Rakennus- ja ympäristövalvonnan keinoin ja viher-toimen ja jätehuollon palveluiden avulla edistetään	Asuinympäristön viihtyisyyden yleisarvosana keran valtuustokaudessa toteutettavan asiakastyty-	Kysely 2013 3,61 Kysely 2009 3,70 Kysely 2005 3,81 Tavoite saavutettiin 2013, mutta tuloksissa on laskeva suuntaus.

	elinympäristön viihtyisyyttä, turvallisuutta ja terveellisyttä	väisyysskyselyn mukaan >3,5	Arvosanan laskutapa vaatii vielä kehittämistä. Nyt puistotoimen arvosana painottuu liikaa. Seuraavan kerran kysely toteutetaan vuonna 2017.
Ympäristönsuojelu: Vesistöjen tilan parantaminen	Valvonnan, lupa-asioiden ja vesistöjen hoidon keinoilla pyritään parantamaan vesistöjen tilaa	Merkittävimpien vesistöjen kemiallisen tilan seuranta joka 2.vuosi: parantuva suuntaus 10 vuoden aikavälillä	Vesistöjen tilan kehitystrendi lasketaan vuonna 2020.
Puistot: vihervälialueet ja kunnan kiinteistöjen ympäristöt edistävät viihtyisyyttä	Erilaisia puisto- ja vihervälialueita ja kunnan kiinteistöjen ympäristöjä hoidetaan niin, että ne lisäävät kuntalaisten elinympäristön viihtyisyyttä	Vihertoimen arvosanojen keskiarvo asiakastytyväisyyskyselyn mukaan >3,5	Kysely 2013 3,61 Kysely 2009 3,70 Kysely 2005 3,81 Tavoite saavutettiin 2013, mutta tuloksissa on laskeva suuntaus. Puistotoimen säästöt näkyvät ympäristön hoitotasossa. Seuraavan kerran kysely toteutetaan vuonna 2017.
Jätehuolto: edistää kestävä kehitystä ja ympäristön viihtyisyyttä	Jätehuollon järjestämisellä ehkäistään roskaantumista ja edistetään kierrätystä ja vaarallisten jätteiden ohjautumista asianmukaiseen käsittelyyn	Kotitalouksien jätehuollon laillisuus ja toimivuus: Järjestetyn jätehuollon piirissä > 98 % kiinteistöistä	Jätehuollon valvontaohjelman tilaston mukaan 98 % jätehuollon piirissä tai laillisesti jätehuollon ulkopuolella. Tältä osin jätehuolto on pystytty järjestämään asianmukaisesti.
Rakennusvalvonnan tavoitteena on edistää hyvää rakennustapaa ja huolehtia siitä, että rakennettu ympäristö toteutetaan ja ylläpidetään turvallisena, terveellisenä ja viihtyisenä voimassa olevia määräyksiä ja kunnan asettamia tavoitteita noudattaen	Toiminnan tarkoituksena on neuvonnan, ohjauksen, lupakäsittelyn sekä valvonnan avulla edistää turvallista, terveellistä ja ympäristöön sopeutuvaa rakentamista ja ylläpitää rakennetun ympäristön hyvää laatua	Rakennuslupakäsittely < 2 kk	Keskimääräinen lupakäsittelyaika ollut n. neljä viikkoa Vuoden 2013 asiakastytyväisyyskyselyn mukaan tavoite saavutettu. Rakennusvalvontaan kohdistuvien arvioiden; Rakennuslupien käsittely, rakentamisen neuvonta ja katselmusten saatavuus ja laatu, Keskiarvo ollut 3.56, mikä on arvoasteikolla 1 - 5 yli keskiarvon. Seuraavan kerran vastaava kysely vuonna 2017

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle ja miten riskit hallitaan

- **Ympäristönsuojelu:** Hajakuormitus on merkittävin vesistöjen veden laatuun vaikuttava tekijä Hankasalmen kunnan alueella. Huomattava osa vesistöjä kuormittavista toiminnoista ei kuulu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan piiriin. Ilmastomuutos voi voimistaa vesistöjen rehevöitymistä. Vaikutetaan niihin tekijöihin, joihin voidaan vaikuttaa, ja pyritään edistämään järkeviä vesistöjen hoitohankkeita Järvien ja lampien hoitoluokituksen mukaisesti.
- **Puistot:** Pieni ja suurelta osin väliaikaisista työntekijöistä koostuva henkilöstö. Rekrytoinnin ja töiden ohjaamisen avulla pyritään mahdollisimman hyvään työsuoritukseen.
- **Jätehuolto:** Pienen kunnan on haastavaa vastata toimintaympäristöstä ja jätelainsäädännön muutoksista lähivuosina aiheutuviin muutoksiin. Kouluttaudutaan aktiivisesti ja pyritään toimimaan yhteistyöhakuisesti.
- **Rakennusvalvonta:** Pienen valvontaorganisaation henkilöstöresurssit asettavat omat rajansa em. tavoitteiden toteutumisessa, huomioiden rakentamiseen liittyvän lainsäädännön laajuus ja nopea/jatkuva muuttuminen sekä toimintaympäristön laajuus. Riskeihin reagoidaan aktiivisella alan kouluttautumisella ja tekemällä alueellista yhteistyötä, esim. luomalla yhteisiä rakennusvalvontaan liittyviä käytäntöjä.

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

- **Ympäristönsuojelu:** Ilmastomuutoksen myötä lisääntyneet valumat ja lämpimät syksyt saattavat jo näkyä Hankasalmenkin vesistöissä. Hankasalmen kunta ei voi vastata haasteeseen yksin. Pyritään pysymään ajan tasalla.
- **Puistot:** Puistotoimessa säästöt näkyvät ympäristön hoitotasossa ja asiakastyytyväisyyskyselyn tuloksissa.
- **Jätehuolto:** Selviydyttiin kohtuullisesti tavanomaisen toimintavuoden haasteista. Suurimmat päätökset ja haasteet ovat vielä edessäpäin.
- **Rakennusvalvonta:** Huomioiden rakennusvalvonnan henkilöresurssit ja toiminnan laajuus ja siihen liittyvä mittava ja muuttuva lainsäädäntö, aika asettaa omat rajansa toiminnan toteutumiselle ja kehittämiselle. Rakennusvalvonnan mahdolliset organisaatiomuutokset valtakunnallisesti ohjaavat osaltaan toiminnan kehittämistä ja toteuttamista.

Tehtävä:

Ympäristön hoito ja suojelu, jätehuollon järjestäminen

Rakennusvalvonnan tehtävänä on valvoa kunnan rakennustoimintaa yleisen edun kannalta ja huolehtia, että rakentamisessa noudatetaan, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Viihtyisän, turvallisen ja terveellisen ympäristön tuottaminen, viheralueiden hoito, rakennus- ja ympäristövalvonta, jätehuollon järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- **Ympäristönsuojelu:** Hajajätevesiasetuksen määräaika umpeutunee maaliskuussa 2016, joten toiminta painottunee haja-asetuksen jätevesiasioihin. Ympäristönsuojelulain ja vesihuoltolain toimeenpano ja vesistöjen hoito: osallistuminen Kuuhankeveden säännöstelyn muutoshankkeeseen ja Iso-Hertun hoidon edistäminen.

- Puistot: Viheralueiden ja useiden kunnan kiinteistöjen ympäristön hoito, leikkipaikkojen turvallisuus, torialueen muutostyöt.
- Jätehuolto: Jätelain uudistuksen edellyttämät välttämättömät toimenpiteet sitovat henkilöstön työpanoksen erittäin suurilta osin vuonna 2015: biojätteen ja muun biohajoavan jätteen käsittelyn järjestäminen, pakkausjätteen tuottajavastuun laajenemisen aiheuttamat muutokset, edellisistä aiheutuvat muutokset jätehuoltomääräyksiin, taksaan ja tiedotusmateriaaliin, alueellisen yhteistyön mahdollisuuksien selvittäminen.
- Rakennusvalvonta: Rakennusjärjestyksen uusiminen, rakentamisen laadun parantaminen, neuvonnan ja ennakoivan laadunohjauksen lisääminen ja keskeneräisten rakennushankkeiden saattaminen ajan tasalle.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Ympäristönsuojelu

- Hajavesiasetuksen määräaika jatkuu ja lainsäädännön uudistaminen on kesken.
- Ympäristölupapäätökset 4 kpl, ympäristönsuojelulain ilmoituspäätökset 5 kpl
- Maa-ainelupapäätökset 1 kpl, maa-ainestarkastukset 11 kpl, vakuuspäätökset 1 kpl
- Lausunnot mm. jätevesisuunnitelmista 13 kpl, lupa-asioista 1 kpl
- Jättemaksumuistutuksia ja -anomuksia tai liittäminen Hankasalmen jätehuoltoon 28 kpl
- Öljysäiliön jättäminen maaperään 2 päätöstä
- Jätevesineuvonta Niemisjärven ja Pirtti-Hertun alueilla
- Kuuhanaveden säännöstelyn muutoksen lupakäsittely aluehallintovirastossa on kesken.
- Osallistuttiin Iso-Hertun hoitomahdollisuuksien selvittämiseen ja Vuonteenlahden kunnostukseen.
- Kuuhanaveden ylimääräinen seuranta yhdessä viemärlaitoksen kanssa piileväkasvun takia
- Luontoretkeilykohteiden hoito kuntouttavan työtoiminnan kautta

Puistot

- Puutarhurin työpanos oli 52 %, ja kesäaikana puutarhuri osallistui käytännön työtehtäviin.
- Vihertoimen toteutuneet työtunnit olivat noin 5600 tuntia.
- Kesäaikana vihertoimessa oli työssä eripituisissa työsuhteissa yhteensä 13 henkilöä: tuntipalkkaisia 3, työllistämistuella 4, koululaisia 2, kuntouttavassa työtoiminnassa 3 ja harjoittelija 1. Lisäksi ostettiin ympäristötoimen muilta yksiköiltä miestyötä ja konetöitä.
- Yhteensä tehtiin noin 5,1 henkilötyövuotta.
- Puutarhuri osallistui kuntoutettavien ohjaamiseen.
- Vuoden lopussa oli hoidettavia puistoalueita noin 19 ha.
- Palveluita myytiin kiinteistötoimelle ja liikuntatoimelle.
- Löytöeläimet on hoidettu vihertoimen kautta. Palvelu ostettiin Jyvässeudun Hotelli Lemmikki Oy:ltä kustannusten ollessa noin 5900 euroa.
- Leikkialueilta ei ole kirjattu yhtään tapaturmaa tai vahinkoa.
- Torin uudisrakennustyöt tehtiin suunnitelmien mukaisesti.
- Kirkonkylän koulukeskuksessa osallistuttiin parkour-radon tekemiseen.
- Asemalla laajennettiin Suutaripuiston leikkipaikkaa.
- Taajamametsistä kaadettiin yksittäisiä vaarallisia puita, sekä raivattiin puustoa mm. Niemisjärven taa-jamassa.

Jätehuolto

- Toteutettiin kameravalvontaa aluekeräys- ja ekopisteillä. Vaikutus näkyi pisteiden siisteydessä.
- Tehtiin kunnan kiinteistöjen jätehuollon selvitys.

- Toteutettiin kuivajätteen koostumus selvitys aluekeräyspisteillä ja koulukeskuksessa.
- Puutarhurin työpanos oli 32 % ja toimistotyöntekijän työpanos 40 %.
- Jätetiimi kokoontui säännöllisesti. Tiimissä käsiteltiin jätehuollon ajankohtaisia asioita.
- Jätehuollon yhteistyöpalaverit Jyväseudun ja Mustakorkean Oy:n sekä alueella toimivien jätteenkuljetusyritysten kanssa.
- Jätehuollon laskutus toteutettiin syksyllä 2015.
- Jätehuollon asiakastietoja päivitettiin ja korjattiin.
- Vaarallisten jätteiden kuntakeräys järjestettiin 22.5. – 23.5.15 yhdessä Ekokem Oy:n kanssa. Keräykseen osallistui noin 280 asiakasta. Vuoden kertymä on noin 21 tn (1 tn enemmän kuin 2014).
- Paperikeräys Oy keräsi keräyspaperin.
- Kartongin keräys toteutettiin neljässä pisteessä: kirkonkylän torin, Aseman Salontien, Niemisjärven Pysäkkiuiston piste sekä Jari-Pekan keräyspiste. Kartonkia kertyi noin 64 tn (2014 103 tn).
- Lasia kerättiin hyötykäyttöön noin 28 tn (2014 11 tn).
- Pienmetallia kerättiin hyötykäyttöön 27 tn (2014 25 tn)
- Puutarhajätettä otettiin vastaan kirkonkylän entisellä jätealueella, ja puutarhajätteelle oli jätelavat asemalla ja Niemisjärvellä 24.4. – 10.5.2015.
- Romunkeräys ja SE-romunkeräys järjestettiin yhdessä 4H-yhdistyksen kanssa, metalliromua kerättiin noin 55 tn (2014 66 tn) ja SE-romua noin 12 tn (2013 13 tn).
- Osallistuttiin koulujen siivouspäivään toukokuussa.
- Sydän-Suomen Kuljetus Oy huolehti ekopisteiden (24 kpl) ja aluekeräyspisteiden (17 kpl) tyhjennyksistä.
- Osallistuttiin Tuikkujahtiin. Niemisjärven koulu voitti perinteiseen tapaan.
- Alueellisen yhteistyön mahdollisuuksien selvittäminen on yhä kesken.

Rakennusvalvonta

- Asetettujen toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi on lupakäsittelyyn kiinnitetty enemmän huomiota ja tarkennettu sitä tarvittaessa lakiin ja määräyksiin pohjautuviin lupaehtoihin, millä on edistetty oikeaa ja hyvää rakennustapaa ja rakentamisen laadun parantamista.
- Rakentamiseen liittyvää viranomaisneuvontaa on pyritty lisäämään ja tuomaan esille sen merkitys rakennushankkeissa.
- Valmistuneille rakennushankkeille, alle viisi vuotta vanhoille, ja myös vanhemmille rakennushankkeille loppukatselmuksia pidettiin 98 kpl; kaikkia viranomaiskatselmuksia rakennushankkeille pidettiin yhteensä 172 kpl.
- Rakentaminen kunnassa on ollut hieman rauhallisempaa verrattuna edelliseen vuoteen, kun vertaa lupa- ja ilmoitusmenettelyn piirissä olevien rakennushankkeiden määrään ja kerrosalaan.
- Lupamenettelyllä käsiteltiin rakennus-, toimenpide-, purkamis-, maisematyölupia yhteensä 103 kpl, joista uusia asuinrakennuksia oli 7 kpl, käyttötarkoituksen muutoksella 1 kpl, muita asuinrakennuksiin liittyviä muutoksia ja laajennuksia 9 kpl, vapaa-ajan rakennuksia ja niihin liittyviä laajennuksia
- 10 kpl, maatalouteen liittyviä rakennuksia 9 kpl, muita talousrakennuksia 8 kpl, uusia saunarakennuksia 5 kpl, maalämpöjärjestelmiä 7 kpl, jätevesijärjestelmiä 9 kpl, maisematyölupia 13 kpl, purkamislupia 3 kpl, uusia liikerakennuksia 1 kpl ja muutoksia 2 kpl ja teollisuusrakennusten muutoksia 2 kpl. Puistomuuntamoja 8 kpl, myymälä- ja toimistorakennusten muutoksia 3 kpl, palo- ja pelustusalan rakennuksia ja laajennuksia 2 kpl, huoltoaseman laajennuksia ja muutoksia 2 kpl, opetus- ja liikuntatilojen muutokset 2 kpl.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Yksikön toiminnan luonteen takia järkeviä taloudellisia tavoitteita ei ole pystytty asettamaan. Toimittiin talousarvion rajoissa.

Henkilöstön määrä

Tulosyksikötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	5,2	5,2	5,2	5,2	
Sijaiset	0	0	0	0	
Työllistetyt	1,9	1,5	2	1,7	0,2
Muut määräaikaiset	0,3	0,5	0,5	0,7	0,2
Oppisopimus	0	0	0	0	
Yhteensä	7,4	7,2	7,7	7,6	0,4

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Ympäristönsuojelu							
Toimintatuotot	57	8		8	6	2	25,0
Toimintakulut	-132	-112		-112	-99	-13	11,6
Toimintakate	-75	-104		-104	-93	-11	10,6
Rakennustarkastus							
Toimintatuotot	38	42		42	30	-12	-28,6
Toimintakulut	-105	-121		-121	-108	13	10,7
Toimintakate	-67	-79		-79	-78	1	1,3
Vihertoimi							
Toimintatuotot	289	172	250	422	365	-57	-13,5
Toimintakulut	-234	-250		-250	-214	36	14,4
Toimintakate	55	-78		172	151	21	12,2
Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta yhteensä							
Toimintatuotot	384	222	250	472	401	-71	15,0
Toimintakulut	-472	-483		-483	-420	63	12,8
Toimintakate	-87	-261		-11	-19	-8	72,7

2.2.6.2 Talon palvelut

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
1. Kunnan ruokapalvelu toimii jatkossakin omana toimintana	Toiminta on läheistä, kaikki sektorit tuntevaa kokonaisvaltaista palvelua. Henkilöstö hallitsee joustavan toimintamallin. Palvelut tuotetaan tiimimäisesti osavalla henkilöstöllä .	-koulutuksen riittävyys (suositukset) -sairauspoissaolojen seuranta -kehityskeskustelujen antama palaute hyödynnetään -tiedonkulun ja tiedon saannin parantaminen -ruokalistasuunnittelun kehittäminen	-> tehokkuuteen kiinnitetty erityisesti huomiota (työn suunnittelu, raaka-aine- ja laitehankinnat) -> yhteistyö eri hallintokuntien kanssa -> laitekoulutus, kesäkuu -> ympäristöosaavakoulutus, lokakuu -> raaka-ainekoulutus, lokakuu -> vakituisen henkilöstön työterveys-tarkastukset -> meluannosmittaukset -> henkilöstön kuukausikokoukset -> iltapäivähoidon ja esikoululaisten yhteinen kiertävä välipalalista -> kehityskeskusteluja ei ole pidetty
2. Siivouspalvelu vastaa kunnan kiinteistöjen siisteydestä	Toiminta on läheistä, kaikki sektorit tuntevaa kokonaisvaltaista palvelua. Henkilöstö hallitsee joustavan toimintamallin.	- puhtauslaatusomittaukset -asiakastytyväisyyskyselyt - koulutuksen riittävyys (suositukset) -sairauspoissaolojen seuranta -kehityskeskustelujen antama palaute hyödynnetään	->laatumittaukset, asiakaskyselyt ; ei ole toteutettu -> palvelusopimusten päivittäminen aloitettu syksyn aikana -> kiinteistökohteiden mitoituksen päivittäminen aloitettu syksyn aikana -> pintamarerialikoulutus -> henkilöstön kuukausikokoukset -> kehityskeskusteluja ei ole pidetty -> siivoustyönohjaajan tehtävät jaettu ruokapalvelun ravitsemistyönjohtajalle ja operatiivisen toiminnan osalta "etumies" laitoshuoltajalle
3. Kiinteistöhoito varmistaa jatkossakin tehtävillään turvallisen asumisen ja toiminnan kiinteistöissä	Palvelut tuotetaan tiimimäisesti osavalla henkilöstöllä .	tiedonkulun ja tiedon saannin parantaminen	Koulutusta vuoden aikana koko henkilöstölle esim. remontoitujen kiinteistöjen laitteistoihin ja ohjelmiin. Ja osaamisen "siirtäminen" toisille tukee tavoitetta. Tiedonkulku parempaa organisaatiossa.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- kunnan talous heikkenee
- henkilöstön saatavuus heikkenee

- sitoutuminen tehtäviin/työssä jaksaminen
- palveluketjujen pirstaloituminen
- ikäjohtamisen haasteet

Miten riskit hallitaan ja miten niihin reagoidaan

- kunnan talous pysyy vakaana
- huolehditaan oikea-aikaisesta rekrytoinnista ja palkkauksesta
- hyvä perehdytys ja palveluajatuksen kirkastaminen
- TYHY-päivät, henkilöstön huomioiminen ja arvostaminen
- säilytetään toimivat palveluketjut hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella
- koulutuksen ja itsensä kehittämisen arvostaminen

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Uhkakuvana kunnan talouden kriisiytyminen, joka voi pahimmillaan johtaa oman palvelutoiminnan supistamiseen ja palvelujen tuottamisen ulkoistamiseen.

Toiminnan tavoitteena tehokas palvelutoiminta asiakasrakenteen huomioiden

Motivoidaan henkilöstöä ammatilliseen lisä- ja täydennyskoulutukseen.

Huolehditaan henkilöstön työhyvinvoinnista

Talouden epävakaus jatkuu vielä 2015 vuodelle. Asia, jolle ei taida mahtaa mitään. Työssä jaksamiseen tulevina vuosina pitää kiinnittää erityistä huomiota ikäjakauman ollessa ”kuudenkymppien” tienoilla. Yksi tärkeä asia on, tietämyksen ”kopiointi” tuleville / jääville työntekijöille muutosvaiheessa. Koulutusta saatava jatkettua vielä paremmin.

Tehtävä:

Tuottaa tukipalveluita ruokapalvelun, siivouspalvelun ja kiinteistönhoidon osalta lähinnä kunnan omalle organisaatiolle.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Laadukkaita palveluja monipuolisesti ja joustavasti yhdistetyllä henkilöstöllä.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Ruokapalvelu: Palvelutason turvaaminen joustavalla toiminnalla. Henkilöstön jaksamisesta ja ammatillisuudesta huolehtiminen.
- Siivouspalvelu: Palveluiden tuottaminen tehokkaasti ja joustavasti vaatimukset huomioiden. Henkilöstön jaksaminen ja ammatillisuudesta huolehtiminen.
- Kiinteistöhoito: Varmistaa toiminnallaan käyttäjille turvallinen toimintaympäristö. Henkilöstön jaksamisesta ja ammatillisuudesta huolehtiminen.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Taloudellisiin asioihin kiinnitetty erityisesti huomiota ruoka- ja siivouspalvelun toiminnassa. Työympäristön toimivuutta lisätty uusilla kone- ja laitehankinnoilla sekä opiskeltu uusia työmenetelmiä. Ammatillisen koulutuksen osalta on keskitytty ajankohtaisiin aihealueisiin.

Täydenniskoulutukseen osallistuminen kiinteistönhoidossa on vastaus työympäristön jatkuvaan muutokseen ja uusien tekniikoiden oppimiseen. Ja työssä jaksamiseen erityinen huomio työn suunnittelussa.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Ruokapalvelu: -kouluruokailu	€/suorite suorite/työntekijä	2,64 23300	2,67 28316	3,10 24800	2,49 27200
-laitosruokailu	€/suorite suorite/työntekijä	3,71 23820	4,61 22380	3,98 22400	4,95 12709
Henkilöstön hyvinvointi ja ammattillinen osaaminen	Täydenniskoulutukseen osallistuminen 3 pv/hlö/vuosi	2	2	3	1,5
Siivouspalvelu: -siivouksen taso (2013 laitokset mukana ja toiminta sisältää muutakin, kuin siiv.)	€/m ² m2/työntekijä	36,83 1400	36,83 1400	Ta:osa väärin	39,84 947
Henkilöstön hyvinvointi ja ammattillinen osaaminen	Täydenniskoulutukseen osallistuminen 2 pv/hlö/vuosi	1,5	1,5		0,5
Kiinteistönhoito: -kiinteistönhoidon taso	m ² /työntekijä	8660	8660	8660	8990
Henkilöstön hyvinvointi ja ammatillinen osaaminen	Täydenniskoulutukseen osallistuminen 2 pv/hlö/vuosi	1,5	1,5	2	2
Veden kulutus - pois lukien vesilaitokset	Seuranta FimX- ohjelmalla	35900	35900	34700	34700

Henkilöstön määrä

Tulosityksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessa olopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	41	39,5	36	35,3	-0,7
Sijaiset	7,25 htv	käytetty	3	2,5	
Työllistetyt	2	3,5	3,4	2,1	-1,4
Muut määräaikaiset	0	3,5			
Oppisopimus	2	2	2	2	
Yhteensä	52,25	48,5	44,5	41,9	-2,1

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Talon palvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1. 2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Hallinto							
Toimintakulut	-7	0		0	-7	-7	

Toimintakate	-7	0	0	-7	-7	
Siivouspalvelu						
Toimintatuotot	831	847	847	815	-32	3,8
Toimintakulut	-846	-847	-847	-705	142	16,8
Toimintakate	-14	0	0	110	110	
Kiinteistönhuolto						
Toimintatuotot	1 392	1 449	1449	1520	71	4,9
Toimintakulut	-1 082	-820	-820	-884	-64	7,8
Toimintakate	310	629	629	636	7	1,1
Ruokapalvelu						
Toimintatuotot	958	1 137	1137	1241	104	9,1
Toimintakulut	-1 132	-1 119	-1119	-1283	-165	14,7
Toimintakate	-174	19	19	-42	-61	321,1
Talon palvelut yhteensä						
Toimintatuotot	3 181	3 434	3434	3576	142	4,1
Toimintakulut	-3 067	-2 786	-2786	-2879	-93	3,3
Toimintakate	114	648	648	697	49	7,6

2.2.6.3 Konsernin kiinteistöhallinto

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Kunnan kiinteistöjen ja kiinteistöyhtiöiden hallinta sekä hallintaprosessien toimivuus	Kiinteistöomaisuuden arvon säilytys ja kustannustehokkuus Investointien, rakennuttamisen sekä korjausten, huollon, hankintojen sekä tekniikan ohjaus		Etenee suunnitellusti. Suunnittelun ohjaus etenee suunnitellusti. Ongelmana suunnittelussa on "mitä useampi kokki sitä...". Tarkoittaa sitä että hankesuunnitteluaineistoja saatu liian myöhään ja suunnitteluvaiheessa ryhdytään käyttäjien toimesta muuttamaan ja lisäämään oleellisesti hankesuunnitteluvaiheessa sovittuja asioita. Tästä seuraa ns. ylikorjaaminen. Tilaajan puolella ei aina ymmärretä suunnittelun periaatteita, jatkuvat lisäykset ja muutokset vaarantavat suunnittelu- ja urakka-aikatauluja.

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2014

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Kiinteistöjen arvon säilyminen	Kiinteistöjen kunnossapidosta huolehtiminen	❖ tiedonkulun ja tiedonsaannin	Tiedonkulussa edelleen puutteita, joko ei viitsitä tai ymmärretä lähettää oleel-

<p>Parantaa kiinteistöjen kannattavuutta ja vastata kustannusten hallinnasta sekä ylläpidon laadusta sekä hankintaprosessien toimivuudesta</p>	<p>ja niiden kustannusten seuranta ja kohdentaminen</p> <p>Hankkeiden kokonaistaloudellinen toteuttaminen</p> <p>Kiinteistöjen hallinta omistaja ohjauksessa</p> <p>Toimintatapojen ja menetelmien tehostaminen ja jatkuva kehittäminen</p> <p>Toiminta on voimassa olevien lakien ja määräysten sekä toimintaperiaatteiden mukaista ja että taloudellinen ja toiminnallinen raportointi on luotettavaa</p>	<p>kehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ energian kulutuksen seuranta (€/Mwh) ❖ sähköisen huoltokirjan kattavuuden parantaminen ja sidosryhmien sitouttaminen huoltokirjan käyttöön ❖ (sis. myös kiint.hoitoon) <p>Budjetissa pysyminen</p>	<p>lista tietoa eteenpäin. Edelleen "puuhastelua" omassa sopessa.</p> <p>Energian kulutusta seurataan kaikissa kohteissa, niin lämmön, sähkön kuin vedenkin osalta. Kirjaukset huoltokirjaan, josta saadaan vertailut aiempien vuosien vastaaviin lukemiin. Vertailu pystytään suorittamaan kuukausitasolla. Kaukoluentaa ja seuranta lisätty hallitusti.</p> <p>FimX:n lisätty kohteiden tietoja ja tehty tarkennuksia.</p> <p>Budjetissa pysytty kohtalaisen hyvin.</p>
--	---	--	---

Riskien arviointi

Keskisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- Kiinteistömassa osin ikääntynyttä ja osassa peruskunnossapito jäänyt tekemättä jo useiden vuosien ajalta, jonka seurauksena isojen kunnossapitotoimien yhtäaikainen suorittaminen voi taloudellisesti olla kallista.
- uusien investointien rahoitus riippuu kunnan taloudesta sekä taloustilanteesta yleensäkin
- energianhinnan muutokset ja hallinta

Riskien hallinta, miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- kustannusten tehokas seuranta ja muutoksiin reagointi ajoissa
- eri energiamuotojen vertailu ja käyttöönotto
- henkilöstön koulutus
- innovatiivisuus, kyseenalaistettava itsestään selvinä pidettyjä ja totuttuja toimintatapoja
- yllä pidetään ja uudistetaan kiinteistöjä taloudellisten resurssien mukaan tehokkaasti ja kannattavasti ottaen huomioon omistajien ja käyttäjien odotukset ja tarpeet ja samalla varmistaen niiden arvon kehittymisen pitkällä aikavälillä.
- kunnan talouden hallinta
- sisäinen valvonta pyrkii varmistamaan, että toiminta on voimassa olevien lakien ja määräysten sekä toimintaperiaatteiden mukaista ja että taloudellinen ja toiminnallinen raportointi on luotettavaa. Lisäksi varmistamaan toiminnan tehokkuuden ja luotettavuuden strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- osa- ja kokonaan omistuksessa olevien kiinteistöiden mahdollinen myynti

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

- kiinteistöissä tehdään kokoajan korjauksia ja Lvi- puolella lämmitysmuotojen ja putkistojen uusimista resurssien puitteissa.
- uusien investointien teko paljon riippuvainen kunnan taloudesta, poistot ja lainat rasituksena

- o kaikkia investointeja ei mahdollista tehdä, priorisointi
- öljyn hinta pysynyt maltillisella, jopa alhaisella tasolla. Kaukolämpö samoin sopimuksen mukainen. Koy Hankasalmen Hakan osalta hybridilämmitys tuonut säästöjä. Toisin sanoen kaukolämpö ja hybridilämmitys ennakoitavissa tulevaisuudessakin, mutta öljyn hinnan kehitys on aina arvoitus, vuosi 2015 edullinen ja ennusteen mukaan vielä 2016 ei toisi suuria muutoksia öljyn hintaan.

Tehtävä:

Kunnan yksin tai osittain omistamien kiinteistöjen arvon positiivinen kehitys ja kustannusten hallinta. Kiinteistöjen ylläpidon laadusta sekä prosessien toimivuudesta vastaaminen. Kiinteistöjen käyttäjille palvelun tuottaminen kiinteistöjen osalta.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- kiinteistöjen hallinta ja kunnossapito kustannustehokkaasti kiinteistökannan arvonsäilyttämiseksi
- investointien kokonaistaloudellinen tuottaminen käyttäjien toimintaedellytysten ylläpitämisen kiinteistöjen osalta

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- rakennuttamislomakkeiston ja -menettelyn päivitys vastaamaan uusia lakeja ja määräyksiä uusien energiaratkaisujen suunnittelu ja käyttöönotto, painopistealueena Kirkonkylän taajama.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

kiinteistöjen kunnossapitoon kiinnitetty huomiota. "Vähemmällä enemmän" periaatteella. Investoinneissa pyritty el ylikorjaamiseen, aina ei ole onnistuttu niin kuin olisi haluttu.

- o käyttäjien toiveet eivät aina kohtaa kiinteistön hallinnan kanssa.

Lomakkeistot päivitetty uusia asetuksia ja määräyksiä vastaavaksi.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tavoitteiden toteutuminen
rakennuttamisen lomakkeiston yhtenäistäminen ja päivitys		lomakepohjat		lomakkeiston päivitys uusien lakien, määräysten ja asetusten mukaisiksi	lomakkeisto päivitetty uusien asetusten ja määräysten mukaisesti. Uudet päivitykset sitä mukaa kuin laki niiden osalta muuttuu.
sähköisen huoltokirjan käyttöönotto		käyttöönotto	päivitys ja sitouttaminen	Ohjelman uusien sovellutusten käyttöönotto ja hyödyntäminen. Uusia sovellutuksia tulossa loppuvuodesta 2014	Sovellukset myöhässä kunnan toimista johtumattomista syistä. Huoltokirjan toimittaja ei ole saanut valmiiksi kaikkia sovellusmahdollisuuksia.

Arvio taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta

Toimintaa ja tavoitteita on pystytty pitämään yllä lähes suunnitelmien mukaisesti, mahdollisista riskeistä huolimatta.

❖ **Asuntotoimi**

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
---------	-------------------	----------	----------------------------------

<p>Palvelu perustuu asiakkaiden tarpeeseen.</p> <p>Luoda asiakkaille mahdollisuus hyvään asumiseen erilaisissa elämän tilanteissa.</p> <p>Tuottaa palvelua tehokkaasti, tarkoituksen mukaisilla toimintatavoilla ja kannattavasti ottaen huomioon omistajan odotukset ja tarpeet.</p> <p>Toiminta perustuu avoimuuteen, rehellisyyteen, oikeudenmukaisuuteen.</p>	<p>Tarjota monipuolisia, kohtuuhintaisia, asumisen ratkaisuja ottaen huomioon asukkaiden muuttuvat tarpeet.</p> <p>Toimia kustannustehokkaasti asunto-omaisuutta hoitaessamme.</p> <p>Panostaa henkilöhöhtämiseen sekä osamiseen ja innovointikykyyn</p>	<p>vuokrahinnat €/m²</p> <p>asukaspalaute (>3)</p> <p>vuokrausaste (>92%)</p> <p>koulutus (> 3krt/v/hlö)</p>	<p>Vuokrahinnoissa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2015 aikana.</p> <p>asukaspalautekysely tehdään vuoden 2017 aikana.</p> <p>vuokrausaste on kokonaisuudessaan n 95%</p> <p>osa henkilökunnasta käynyt koulutuksessa (>3), osa ei.</p>
---	--	--	---

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- osa rakennuksista vaatii linja- sekä peruskorjausta lähivuosien aikana
- irtisanomisten ja poismuuttojen jälkeen asunnoissa joudutaan tekemään "täysimittainen remontti".
- kunnan taloustilanne
- lainakorot
- energiahinnat

Riskien hallinta

- toiminnan ja talouden seuranta ja niihin ajoissa reagointi
- työmenetelmien kehittäminen uusien ajatusten pohjalta
- vuokrahintojen seuraaminen tuotos/panos pohjalta
- uudet energian ratkaisumallit

Tehtävä:

Tarjota monipuolisia, kohtuuhintaisia, asumisen ratkaisuja ottaen huomioon käyttäjien/asukkaiden muuttuvat tarpeet.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- o Tuottaa edellä mainittuja palveluja tehokkaasti, tarkoituksenmukaisilla toimintatavoilla ja kannattavasti omistajan ja asukkaiden/käyttäjien tarpeet huomioon ottaen.
- o Luoda asumiselle/käytölle tarkoituksenmukainen, viihtyisä ja terveellinen ympäristö.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- o heikkokuntoisten kiinteistöjen kunnostus, toteutuu poisilhtöremonttien yhteydessä sekä ongelmien ilmetessä.
- o toiminnan kehittäminen tehokkaampaan suuntaan palvelujen edelleen kehittäminen

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Tavoitteisiin on päästy suunnitelmien mukaisesti. Avoimuutta laskutuksessa lisätty

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
vuokrauksen käyttöaste		> 92%	> 92%	> 92%	>92%
asiakastyytyväisyysmittaus		> 3,0			

Henkilöstön määrä

Kiinteistön hallinta, kunnan Koy:t ja asuntotoimi

Tuloyksikkötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	4,4	4,4	4,4	4,4	
Sijaiset					
Työllistetyt					
Muut määräaikaiset					
Oppisopimus					
Yhteensä	4,4	4,4	4,4	4,4	

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Konsernin kiinteistöhallinto 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Konsernin kiinteistöhallinto							
Toimintatuotot	40	40		40	40	0	0,0
Toimintakulut	-106	-128		-128	-118	-10	7,8
Toimintakate	-65	-88		-88	-78	10	11,4
Asuntotoimi							
Toimintatuotot	899	829		829	883	54	6,5
Toimintakulut	-778	-740		-740	-704	36	4,9
Toimintakate	121	89		89	179	90	101,1
Pelastustoimi							
Toimintakulut	-475	-433		-433	-404	29	6,7
Toimintakate	-475	-433		-433	-404	29	6,7
Konsernin kiinteistöhallinto yhteensä							
Toimintatuotot	939	869		869	923	54	6,2
Toimintakulut	-1 323	-1 300		-1300	-1225	75	5,8
Toimintakate	-419	-432		-432	303	129	29,9

2.2.6.4 Infrapalvelut

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Toteuma ja poikkeaman perustelut
Laadukkaitten tonttien kaavoittaminen eri taajamien osalle.	Asemakaavan mukaisten tonttien markkinointi rakentajille messuilla ja muissa vastaavissa yleisötilaisuuksissa.	Tavoitteena on että tonttikauppoja tehtäisiin enemmän kuin 5 kpl/v	Tonttikauppa käy heikosti. 2015 myytiin 2 asemakaavatonttia, tonttia, jotka on jo rakennettu. Kaavamuutoksien kautta sen sijaan kesämökeille on tulossa vakituista asumista. Markkinointia tehdään mm. messuilla ja lehtien asuntoliitteissä.
Asemakaavan mukaisien teiden/ katujen peruskorjaus huomioiden turvallinen liikuminen.	Peruskorjauksessa noudatetaan teistä/kaduista laadittua kuntoluokitusjärjestystä ottaen huomioon tien liikennöintimäärät.	Peruskorjataan vuosittain vähintään kaksi tietä/katua	
Vesi- ja viemärlaitoksen toiminnan taloudellinen tehokkuus ja ympäristön huomioiminen.	Puhdasvesiverkostoon pumpatun laskuttamattoman veden osuuden vähentäminen vesiverkoston saneerauksella ja putkirikojen pikaisella korjauksella.	Tavoitteena päästä 8 % hävikkiin vedenottamolta pumpatusta vedestä.	Veden hävikki on alle VVY:n hälytysrajan, mutta hävikin pienentäminen on edelleen tavoitteena saneerauksien edetessä. Viemäriverkostoa kuvattiin 700 m vuonna 2015 ja korjattiin mm. kunnantalon alitus.
	Viemäriverkostoon tulevan hulevesimäärän vähentäminen verkoston saneerauksella.	Tavoitteena päästä jätevesipuhdistamolle tulevan ja laskutetun jäteveden erotuksessa 20 prosenttiin.	Vuotovesitutkimus on nyt valmiina kirjallisena ja antaa käytännön työkalun pahimpien kohtien korjaamiseen. Työtä tehdään määrärahan puitteissa.
Varikkoyksikön tehokkaat palvelut.	Varikon tuottamien palveluiden laatutaso.	Asiakaskysely kerran valtuustokaudessa	Asiakaskysely toteutetaan 2016.

Riskien arviointi

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumislle

- tonttikauppojen osalta talouden suhdannevaihtelut heijastuvat yksityisiin rakennushankkeisiin.
- mikäli asemakaavan mukaisten teiden/katujen kunnossapito- ja peruskorjausmäärärahat pienenevät ennestään se aiheuttaa ongelmia asemakaava-alueen liikenteelle.
- vesijohtoverkoston osalta putkirikot verkoston osalta vaikeuttavat veden jakelua ja heijastuvat ottamolta pumpatun veden määrään sekä juomaveden puhtauteen.

- viemärlaitoksen osalta jätevesipuhdistamon sekä pumppaamoiden toiminnan vaarantuminen laiterikkojen sekä sähkökatkojen osalta.
- kokonaisuudessaan viemäri- ja vesihuoltolaitoksen valvontayhteyksien katkeaminen.
- varikon palvelutason heikkeneminen laiterikkojen vuoksi.

Riskien hallinta

- asemakaavan mukaisten katujen/teiden osalta suoritetaan tarvittavat kunnossapitotoimet ja talviauraukset liukkauden torjuntaan ajallaan.
- viemäri- ja vesijohtoverkoston saneerauksella pyritään saamaan käyttökustannukset pienentyä ja mahdollisten putkirikkojen korjaukset suoritetaan mahdollisimman pikaisesti korjauskohde huomioon ottaen.
- vedenottamon ja jätevesipuhdistamon sekä pumppaamoiden laiterikkojen korjaukset suoritetaan viipymättä ja sähkökatkoihin varaudutaan riittävällä polttomoottorikäyttöisellä generaattorikalustolla.
- varmistetaan vesi- ja jätevesilaitoksen valvontayhteydet riittävällä vara-akustolla ja yhteysvikojen pikaisella korjauksella.
- varikon osalta kaluston ja laitteiden huollot suoritetaan ajallaan.

Tehtävä:

Maankäytön suunnittelu yleis- ja asemakaavoitus, liikennealueet, vesihuoltolaitokset ja varikko.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Rakentamiskelposten hyvien rakennustonttien muodostaminen ja ympäristön viihtyisyyden huomiointi kaavoituksen osalla. Laadukkaan vesihuollon turvaaminen ja turvallisen liikennöinnin varmistaminen asemakaavateiden osalla. Varikon palveluiden järjestäminen.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Kaavoituksen osalla kirkonkylän eteläosan asemakaavan muutoksen loppuunsaattaminen Aseman taajaman pohjakartan tarkistus ja pienehköt kaavanmuutokset eri taajamissa.
- Asemakaavateiden kunnossapito ja perusparannushankkeet
- Betonisen viemäriverkoston saneeraus että verkostoon tulevia hulevesiä saadaan pienentyä. Lopputyöt taajamien jätevesipumppaamoiden kaukovalvonnan osalta. Tervaniemen vedenottamon automatisoinnin loppuunsaattaminen ja Mikonlammen vedenkäsittelylaitoksen automaation uusiminen sekä suodatinmassan lisäys/vaihto. Vesi- ja jätevesiverkostoiden kunnossapito.
- Varaston palveluiden tuottaminen.

Toiminnan painopistealueiden vaikutus tavoitteiden toteutumiseen

Viemäriverkoston saneeraus, pumppaamoiden uusiminen ja vedenottamoinvestoinnit takaavat jatkossa häiriötilanteiden vähenemisen ja käsittelykulujen pienemisen. Vuonna 2016 aloitetaan vedentuotanto myös Tervaniemessä.

Kaavoituksessa aloitetaan 2016 neuvottelut maanomistajan kanssa Oikkolan alueella ja päivitetään asemakaavoja taajamissa.

Henkilöstövaje kunnallistekniikassa on hälyttävä.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
Kaavateiden kunnossapitokustannukset	e/km	3289	3449	3193	3312
Puhtaan veden jakelukustannukset	e/ m3	0,52	0,67	0,60	0,57
Jäteveden käsittelykustannukset	e/ m3	1,48	1,36	0,77	2,23

Henkilöstön määrä

Tulosyksikötasolla henkilötyövuosina htv1= palveluksessaolopäivien lukumäärä	Tp 2013	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015	Muutos edelliseen vuoteen
Vakituiset	9	9	9	6	-3
Sijaiset					
Työllistetyt				1	1
Muut määräaikaiset					
Oppisopimus					
Yhteensä	9	9	9	7	-2

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Infrapalvelut 1000 euroa	TP 2014	TA 1.1.2015	TA muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama	Poikk.%
Hallinto							
Toimintakulut	-7				-26	-26	
Toimintakate	-7				-26	-26	
Kaavoitus							
Toimintatuotot	21				3	3	
Toimintakulut	-162	-137		-137	-114	23	16,8
Toimintakate	-141	-137		-137	-111	26	19,0
Vesihuolto							
Toimintatuotot	728	701		701	735	34	4,9
Toimintakulut	-448	-416		-416	-437	-21	5,2
Toimintakate	281	285		285	298	13	4,6
Liikennealueet							
Toimintatuotot	4				1	1	
Toimintakulut	-221	-267		-267	-215	52	19,5
Toimintakate	-217	-267		-267	-214	54	20,2
Varikko							
Toimintatuotot	137	99		99	87	-12	12,1
Toimintakulut	-154	-190		-190	-162	28	14,7
Toimintakate	-17	-91		-91	-75	16	17,6
Infrapalvelut yhteensä							
Toimintatuotot	889	800		800	826	26	3,3
Toimintakulut	-991	-1 010		-1 010	-955	55	5,4
Toimintakate	-102	-210		-210	-129	81	38,6

2.2.6.5 Laskennallisesti eriytetyn Vesihuoltolaitoksen tilinpäätös

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Vesihuoltolaitos 1000 euroa	Tp 2014	Ta 1.1.2015	TA muutos	Ta 2015	Tp 2015	Poikkeama	Poikk. %
Liikevaihto	728	701		701	734	33	4,7
Liiketoiminnan muut tuotot		0					
Materiaalit ja palvelut	312	239		239	320	-81	-33,9
Henkilöstökulut	132	172		172	114	58	33,7
Poistot ja arvonalentumiset	287	273		273	287	-14	-5,1
Liiketoiminnan muut kulut	4	5		5	4	1	20
Liikealijäämä	37	11		11	10	-1	-10
Korvaus jäännöspääomasta	-94	-35		-35	-43	-8	-22,9
Alijäämä ennen varauksia	-101	-24		-24	-33	-9	-37,5
Poistoeron vähennys	3				3	3	
Tilikauden alijäämä	-97	-24		-24	-29	-5	-20

Tolminnan kuvaus

Vesilaitostoimintojen alijäämä oli tilinpäätöksessä 2013 184 000 euroa ja se puolittui tilikaudella 2014. Kehitys on jatkunut nyt oikeaan suuntaan vuonna 2015. Liikevaihdon positiivinen kehitys johtuu osin vuosina 2014 ja 2015 toteutetuista vesilaitosmaksujen korotuksista. Korotukset ovat olleet myös perusteltuja, kuten vesilaitoksen talousarvion toteuma osoittaa.

Veden hävikki on alle VVY:n hälytysrajan, mutta hävikin pienentäminen on edelleen tavoitteena saneerauksien edetessä. Viemäriverkostoa kuvattiin 700 m vuonna 2015 ja korjattiin mm. kunnantalon alitus. Vuotovesitutkimus on nyt valmiina kirjallisena ja antaa käytännön työkalun pahimpien kohtien korjaamiseen. Korjaavia töitä vesilaitoksella on tehty talousarviossa osoitettujen määrärahojen puitteissa.

Viemäriverkoston saneeraus, pumppaamoiden uusiminen ja vedenottamoinvestoinnit takaavat jatkossa häiriötilanteiden vähenemisen ja käsittelykulujen pienemisen

2.3 Määrärahojen ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

2.3.1 Käyttötalouden toteutuminen

KUNNAN KÄYTTÖTALOUS	TP 2014	TA 1.1.2015	TA Muutos	TA 2015	TP 2015	Poikkeama
1000 euroa						
Toimintatuotot	12 854	12905	7	12 912	13 183	272
Myyntituotot	6 677	7 875	-1 415	6 460	6 615	154
Maksutuotot	2 512	2 378	0	2 378	2 568	190
Tuet ja avustukset	1 241	1532	7	1538	1346	-192
Muut toimintatuotot	2 424	1 120	1 415	2535	2655	120
Toimintakulut	45 587	44 915	814	45 729	44 953	776
Henkilöstökulut	18 283	18 335	36	18 371	18 474	-103
Palvelujen ostot	20 562	19 708	642	20 349	19 873	476
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 238	2 240	0	2 240	2 049	191
Avustukset	2 450	2 614	110	2 724	2 497	227
Muut toimintakulut	2 053	2 018	26	2044	2059	-15
Toimintakate	-32 732	-32 010	807	-32 817	-31 769	1 048
Poistot	1470	1 350	0	1 350	1 634	284

2.3.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Ulkoiset ja sisäiset tulot ja menot 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Toimintatuotot	12 905	7	12 912	13 183	272	102,1
Myyntituotot	7 875	-1 415	6 460	6 615	154	102,4
Maksutuotot	2 378	0	2 378	2 568	190	108,0
Tuet ja avustukset	1 532	7	1 538	1 346	-192	87,5
Muut toimintatuotot	1 120	1 415	2 535	2 655	120	104,7
Toimintakulut	44 915	814	45 729	44 953	776	98,3
Henkilöstökulut	18 335	36	18 371	18 474	-103	100,6
Palkat ja palkkiot	14 151	29	14 180	14 106	74	99,5
Henkilösivukulut	4 184	7	4 191	4 368	-177	104,2
Eläkekulut	3 463	5	3 468	3 708	240	106,9
Muut henkilösivukulut	1040	2	1 042	872	171	83,6
Henkilöstökorvaukset	-319		-319	-212	107	66,4
Palvelujen ostot	19 708	642	20 349	19 873	476	97,7
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 240	0	2 240	2 049	191	91,5
Avustukset	2 614	110	2 724	2 497	227	91,7
Muut toimintakulut	2 018	26	2 044	2 059	-15	100,7
Toimintakate	-32 010	-807	-32 817	-31 769	1 048	96,8
Verotulot	15 600		15 600	15 329	-271	98,3
Valtionosuudet	18 350		18 350	18 516	166	100,9
Rahoitustuotot ja -kulut	0		0	44	44	
Korkotuotot	2		2	1	-1	41,5
Muut rahoitustuotot	184		184	191	7	104,0
Korkokulut	-150		-150	-104	46	69,4
Muut rahoituskulut	-36		-36	-44	-8	123,5
Vuosikate	1 940	-807	1 133	2119	988	187,0
Poistot ja arvonalentumiset Suunnitelman mukaiset poistot	1 350	0	1 350	1 634	284	121,1
	1 350	0	1 350	1 634	284	121,1
Tilikauden tulos	590	-807	-217	485	702	223,5
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0		0	22	22	
Tilikauden yli-/alijäämä	590		-217	507	724	233,7

Verotulot ja valtionosuudet

Verotulot 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Kunnan tulovero	13 569		13 569	13 209	-360	97,3
Osuus yhteisöveron tuotos- ta	698		698	790	92	113,2
Kiinteistövero	1 333		1 333	1 330	-3	99,8
Yhteensä	15 600		15 600	15 329	-271	98,3

Valtionosuudet 1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Toteuma %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	18 910		18 910	18 840	-70	99,6
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-560		0 -560	-324	236	57,8
Yhteensä	18 350		18 350	18 516	166	100,9

Verotulot ja valtionosuudet 1000 euroa	2011	2012	2013	2014	2015
Verotulot					
Kunnan tulovero	11 404	12 147	12 462	13 233	13 209
Osuus yhteisöveron tuotosta	856	621	695	700	790
Kiinteistövero	836	1 016	1 057	1 160	1 330
	13 096	13 784	14 214	15 093	15 329
Valtionosuudet					
- peruspalvelujen valtionosuus	11 836	12 972	13 249	13 231	13 547
- verotuloihin perustuva valt.os.tasaus	4 669	4 760	5 056	5 082	5 293
- järjestelmämuutoksen tasaus	158	158	158	161	0
- opetus- ja kulttuuritoimen muut valt.osuudet	-620	-662	-642	-588	-324
	16 043	17 228	17 821	17 886	18 516
Yhteensä	29 139	31 012	32 035	32 979	33 845

Veroprosentit %	2011	2012	2013	2014	2015
Tuloveroprosentti	20,0	20,5	20,5	21,5	22,0
Kiinteistöveroprosentit					
- yleinen kiinteistövero	0,9	1,1	1,1	1,1	1,2
- vakituinen asuinrakennus	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6
- muu kuin vakituinen asuinrakennus	0,95	1,1	1,1	1,1	1,2
- voimalaitokseen kuuluva rakennus	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
- yleishyödylliset yhteisöt	0	0	0	0	0

2.3.3 Investointien toteutuminen

Sitovuustaso valtuustoon nähden: rakennukset ja rakennelmat sekä liikenneväylät hankekohtainen ja muut investoinnit hankkeiden kokonaiskustannus lautakuntaakohtaisesti

Valmistumisaste: V= valmis, K=kesken, E= ei toteutunut

	Valmiusaste	Kokonais- kustannus- arvio	Alkuperäinen talousarvio 2015	Talousarvio- muutokset 2015	Talousarvio muutosten jälkeen 2015	Toteuma TP 2015	Poikkema TA-TP 2015
1000 euroa							
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET							
<u>Muut pitkäaikaiset menot</u>							
<u>Kunnanhallitus</u>							
Yhteistoimintaosuudet, virastotalon hissi	V	30	30	0	30	30	0
<u>Sivistyslautakunta</u>							
Hankasalmen historian 2. osa	E	37	37	0	37	0	37
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET							
Tulot		0	0	0	0	0	0
Menot		67	67	0	67	30	37
Nettomenot		67	67	0	67	30	-37
AINEELLISET HYÖDYKKEET							
MAA-JA VESIALUEET							
<u>Ympäristölautakunta</u>							
Maa- ja vesialueiden hankinta, tasearvo		120	40	0	40	18	22
Maa- ja vesialueiden myynti, kauppahinta		-120	-40	0	-40	0	40
MAA-JA VESIALUEET							
Tulot		-120	-40	0	-40	-0	40
Menot		120	40	0	40	18	22
Nettomenot		0	0	0	0	18	18
RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT							
<u>Kunnanhallitus</u>							
<u>KH HALLINTOPALVELUT</u>							
Virastotalon hallinnon työtilan muutos	V	10	10	0	10	9	1
<u>Perusturva</u>							
<u>PERUSTURVA-VANHUSPALVELUT</u>							
Mäkituvan sprinklaus ja mahd. muutostyöt	E	60	60	0	60	0	60
Metsätähden muutostöiden suunn. ja rak.t	V	360	360	0	360	270	90
-rahoitusosuudet		-40					

	valmiusaste	kokonais- kustannus- arvio	alkuperäinen TA 2015	ta- muutokset	ta- muutosten jälkeen	toteuma TP2015	poikkeama TA - TP
Metsätähden hoitajakutsujärjestelmä	V	65	65	0	65	56	9
Vanhusten palvelutalon suunn. ja rak.työt	V	0	0	0	0	112	112
PERUSTURVA-TERVEYSPALVELUT		635	655	0	655	666	-11
Sairaalan muutostöiden suunn. ja toteutu	V	650	620	0	620	627	-7
-rahoitusosuudet		-50					
Sairaalan hoitajakutsujärjestelmä	V	35	35	0	35	39	-4
Sivistystoimi		1161	1101	33	1134	385	749
SIVISTYS-KOULUT		234	174	33	207	90	117
Aseman koulun parkkipaikan asfaltointi	V	33	33	0	33	12	21
Aseman koulun tekn.työn purunpoistojärj.	V	22	22	0	22	12	10
Koulukeskuksen ulkomaalaus ja paneliverh	E	33	19	0	19	0	19
Kuuh.v.koulun luokkah. pintaremontit	E	20	20	0	20	0	20
Kuuhankaveden koulun ruokalan äänen eris	E	11	11	0	11	0	11
Pikku-Pöyhölän NJ koulu lämm.järj. muuto	K	115	69	0	69	33	36
Niemisjärven koulun lämpöputkivuot. korjaus	V			33	33	33	0
SIVISTYS-KIRJASTO		8	8	0	8	0	8
Kirjaston autohallin käyttötark.muutosu	E	8	8	0	8	0	8
SIVISTYS-NUORISOTILAT		882	882	0	882	270	612
Monitoimitalon peruskorj. suunn. ja työt	K	852	852	0	852	270	582
Nuorisotyö uudet tilat (Rautian Yk)	E	30	30	0	30	0	30
SIVISTYS-LASTENPÄIVÄHOITO		37	37	0	37	25	12
Metsätähden pk muutostyöt(ikkunat,paljeo	E	12	12	0	12	0	12
Monitoimit.tilat muutos esiopetustilaksi	V	17	17	0	17	25	-8
Sillankorvan pk lämmönsiirtimet	E	8	8	0	8	0	8
Ympäristötoimi		1868	1838	28	1866	1078	787
YMPÄRISTÖ-PELASTUSLAITOS		1868	1838	28	1866	1078	787
Palolaitoksen saneer. suunn. ja korjaust	K	60	30	0	30	27	3
Palolaitoksen laajennuksen suunn. ja rak	K	1800	1 800	0	1 800	1 036	764
Palolaitoksen lämmön siirtimet	E	8	8	0	8	0	8

Palol.saneeraus ja laaj.os.erittyishank	K	0	0	28	28	15	12
RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT							
Tulot (palolaitoksen suunnitteluun 30)		-90	0	0	0	-30	-30
Menot		4119	4089	61	4150	2576	1574
Nettomenot		4029	4089	61	4150	2546	1544
	valmiusaste	kokonais- kustannus- arvio	alkuperäinen TA 2015	ta- muutokset	ta- muutosten jälkeen	toteuma TP2015	poikkeama TA - TP
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET							
Ympäristötoimi		2077	692	0	692	629	63
<u>YMPÄRISTÖ-LIIKENNEALUEET</u>							
Kaavateiden perusparannus	V	20	10	0	10	10	0
Kaavateiden päällysteiden uusiminen	V	20	10	0	10	10	0
Katuvälite saneerausohjelma 2013-2016	K	213	5	0	5	2	3
Asemakatu-Salontie peruskorjaus	K	90	40	0	40	27	13
Mäntyrinttien peruskorjaus	V	50	50	0	50	54	-4
Välitien peruskorjaus	V	65	30	0	30	28	2
Kuusipolun peruskorjaus	K	80	40	0	40	10	30
Päivätien ja Kumputien peruskorjaus	K	60	30	0	30	50	-20
Väkolantien peruskorjaus	K	70	40	0	40	40	0
Hankamäentien peruskorjaus (250 m)	V	170	35	0	35	113	-78
Näkinniementien peruskorjaus	K	180	50	0	50		50
Rantakalliontien peruskorjaus	E	75	25	0	25	27	-2
<u>YMPÄRISTÖ-PUISTOT, ULKOILU-JA URHEILU- ALUEET, YLEISET ALUEET</u>							
Niemisjärven venevalkaman lisäpaikat	E	10	10	0	10		10
Aseman urheilukenttä	E	325	25	0	25		25
Torin alueen rakentaminen (Market-hanke)	K	120	100	0	100	98	2
Aseman virhealueet, leikkialueen laajent	V	45	15	0	15	13	2
Puistokaistaleiden ja leikkiväl. uusiminen	V	30	10	0	10	4	6
Puistot ja leikkialueet	V	45	15	0	15	11	4
Tonttien puistokaistaleiden kunnossapito	V	30	10	0	10	2	8
Latupohjien perusparannus	V	30	10	0	10	10	0
<u>YMPÄRISTÖ-VESI- JA VIEMÄRILAITOS</u>							
Vanhojen jätevesipumppaamojen uusiminen	V	30	30	0	30	20	10
Mikonlammen vedenkäs.laitoksen pumput						2	-2
Talojohdot ja uudet linjat	V	34	17	0	17	14	3

KK/As viemäriverkosto, vuotovesien vähen	V	200	50	0	50	46	4
Mikonlam.vedenk.l alkaloitimassan vaiht	V	25	25	0	25	38	-13
YMPÄRISTÖ-MUUT KIIINTEÄT LAITTEET		30	10	0	10	0	10
Jätehuolto, jätepiestet ja asiat	E	30	10	0	10	0	10
KIIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET							
Tulot			0	0	0	0	0
Menot		2077	692	0	692	629	63
Nettomenot		2077	692	0	692	629	63
	valmiusaste	kokonais- kustannus- arvio	alkuperäinen TA 2015	ta- muutokset	ta- muutosten jälkeen	toteuma TP2015	poikkeama TA - TP
KONEET JA KALUSTO / IRTAIN OMAI- SUUS							
KUNNANHALLITUS		80	40	0	40	39	1
Virasotalon hal-neuvott.tilan kalustus	V	20	20	0	20	19	1
Verkon ja tietoturvan kehittäminen sekä	V	60	20	0	20	20	0
PERUSTURVALAUTAKUNTA, vanhuspalvelut		120	120	0	120	90	30
Kotihoidon optimointiohjelma	V	40	40	0	40	35	5
Metsätähden palvelutalon kalusteet	V	40	40	0	40	36	4
Päiväkeskuksen lisäkalusteet	V	20	20	0	20	14	6
Päivärannan palvelutalon lisäkalusteet	V	20	20	0	20	5	15
SIVISTYSLAUTAKUNTA		294	138	0	138	98	40
Koulutuspalvelut		120	70	0	70	49	21
Lukion ykkösille kannettavat tietokoneet	V	72	22	0	22	22	0
Kuuhankaveden koulun tietokoneet p ja k	V	10	10	0	10	10	0
Kuuhankaveden koulun pulpetit ja tuolit	V	8	8	0	8	8	0
Monitoimitalon sali,sähk.yo-tutkinnon va	E	20	20	0	20	0	20
Niemisj. koulun kann.tietokoneet, salkku	V	10	10	0	10	9	1
Kansalaisopisto		11	11	0	11	11	0
Kansalaisopiston tvl-laitteet ja kalust.	V	11	11	0	11	11	0
Liikuntapalvelut		91	33	0	33	18	15
Liikuntavälineitä kentille ja monit.talo	V	75	25	0	25	10	15
Suunnistuskartat	V	16	8	0	8	8	0

	valmiusaste	kokonais- kustannus- arvio	alkuperäinen TA 2015	ta- muutokset	ta- muutosten jälkeen	toteuma TP2015	poikkeama TA - TP
Nuorisopalvelut		48	16	0	16	12	4
Nuorisotilojen laite- ja kalustohankinta	V	24	8	0	8	4	4
Taitotuvan kaluston ja koneiden uusimine	V	24	8	0	8	8	0
Lasten päivähoitopalvelut		24	8	0	8	8	0
Monitoimitalon kalustus päivähoitoille	V	24	8	0	8	8	0
YMPÄRISTOLAUTAKUNTA		156	70	0	70	31	39
Kalustohankinnat vihertoimi	V	40	30	0	30	8	22
Konekeskuksen kalustohankinnat	V	24	8	0	8	4	4
Ruokapalvelun kalustohankinnat	V	92	32	0	32	19	13
KONEET JA KALUSTO / IRTAIN OMAISUUS							
Tulot			0	0	0	0	0
Menot		650	368	0	368	258	110
Nettomenot		650	368	0	368	258	110
PYSYVIEN VASTAAVIEN SIOITUKSET							
Osakkeet ja osuudet							
Asunto-osakkeet		-140	-70	0	-70	-92	22
Asunto-osakkeiden hankinta, tasearvo		0	0	0	0	0	0
Asunto-osakkeiden myynti yms., kauppahinta		-140	-70	0	-70	-92	-22
OSAKKEET JA OSUUDET							
Tulot		-140	-70	0	-70	-92	22
Menot		0	0	0	0	0	0
Nettomenot		-140	-70	0	-70	-92	22
INVESTOINNIT YHTEENSÄ							
Tulot		-350	-110	0	-110	-122	12
Menot		7033	5256	61	5317	3511	1806
Nettomenot		6683	5146	61	5207	3389	1818

2.3.4 Rahoitusosan toteutuminen

1000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta	1590		783	1892	1109
Vuosikate	1940	-807	1133	2120	987
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjaukset	-350		-350	-228	122
Investointien rahavirta	-5094		-5155	-3151	2004
Investointimenot	-5294	-61	-5355	-3518	1837
Rahoitusosuudet investointimenoihin	90		90	30	-60
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	110		110	337	227
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3504		-4372	-1259	3113
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	0		0	82	82
Antolainasaamisten lisäykset muille	-20		-20	0	20
Antolainasaamisten vähennykset muilta	20		20	82	62
Lainakannan muutokset	2538		2538	854	-1684
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5184		5184	0	-5184
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-646		-646	-649	-3
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-2000		-2000	1503	3503
Oman pääoman muutokset					
Vaikutus maksuvalmiuteen	-966		-1834	-323	1511

2.3.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

YHTENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIIEN MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

1000 euroa	Sito-	Määrärahat				
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio B = bruttomääräraha/-tuloarvio	vuus N B	Alkup. talous- arvio	TA muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA						
Keskusvaalilautakunta	N	20		20	14	-6
Tarkastuslautakunta	N	25		25	23	-2
Kunnanhallitus	N	5808	64	5872	5682	-190
Perusturvalautakunta	N	23361	750	24111	23657	-454
Sivistyslautakunta	N	10121		10121	10097	-24
Ympäristölautakunta, ilman vesihuoltolaitosta	N	5163		5163	5043	-120
Ympäristölautakunta, vesihuoltolaitos	N	416		416	437	21
TOIMINTAKATE	N	44915	814	45729	44925	-775
TULOSLASKELMAOSA						
Verotulot	B					
Valtionosuudet	B					
Korkotulot	B					
Muut rahoitustulot	B					
Korkomenot	B	150		150	104	-46
Muut rahoitusmenot	B	36		36	44	8
Satunnaiset erät	B					
YHTEENSÄ	N	45101	814	45915	45073	-841
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ	B	5286	61	5347	3490	-1857
RAHOITUSOSA						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	B	20		20		-20
Antolainasaamisten vähennykset	B					
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B				520	520
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	646		646	655	9
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N				1509	1509
Oman pääoman muutokset	B					
Vaikutus maksuvalmiuteen		966		966	323	-643
RAHOITUSOSA YHTEENSÄ	B	1632		1632	3007	1375
		52019	875	52894	51570	-1324

YHTENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIEEN MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIoidEN TOTEUTUMISESTA

1000 euroa	Sito-	Tuloarviot				
N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio B = bruttomääräraha/-tuloarvio	vuus N B	Alkup. talous- arvio	TA muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA						
Keskusvaalilautakunta	N	10		10	9	-1
Tarkastuslautakunta	N					
Kunnanhallitus	N	3841	-243	3598	3748	150
Perusturvalautakunta	N	2597		2597	2591	-6
Sivistyslautakunta	N	1133		1133	1110	-23
Ympäristölautakunta, ilman vesihuoltolaitosta	N	4623	250	4873	4992	118
Ympäristölautakunta, vesihuoltolaitos	N	701		701	735	34
TOIMINTAKATE	N	12905	7	12912	13183	272
TULOSLASKELMAOSA						
Verotulot	B	15600		15600	15329	-271
Valtionosuudet	B	18350		18350	18516	166
Korkotulot	B	3		3	1	-1
Muut rahoitustulot	B	184		184	191	7
Korkomenot	B					
Muut rahoitusmenot	B					
Satunnaiset erät	B					
YHTEENSÄ	N	47041	7	47048	47221	173
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ	B	110		110	140	30
RAHOITUSOSA						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	B					
Antolainasaamisten vähennykset	B	20		20	82	62
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B	5184		5184		-5184
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B					
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N					
Oman pääoman muutokset	B					
Vaikutus maksuvalmiuteen						
RAHOITUSOSA YHTEENSÄ	B	5204		5204	82	-5122
YHTEENSÄ		52355	7	52362	47443	-4919

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Kunnan tuloslaskelma

ulkoiset tuotot ja kulut, euroa	2015	2014	Muutos
Toimintatuotot	9 340 361,38	9 404 101,80	63 740,42
Myyntituotot	4 388 738,75	4 701 712,12	312 973,37
Maksutuotot	2 566 124,47	2 511 738,26	-54 386,21
Tuet ja avustukset	1 346 324,16	1 240 681,55	-105 642,61
Muut toimintatuotot	1 039 174,00	949 969,87	-89 204,13
Toimintakulut	-41 109 443,24	-42 136 589,13	-1 027 145,89
Henkilöstökulut	-18 509 260,15	-18 283 301,10	225 959,05
Palkat ja palkkiot	-13 929 689,55	-13 982 224,41	-52 534,86
Henkilösivukulut	-4 579 570,60	-4 301 076,69	278 493,91
Eläkekulut	-3 707 854,23	-3 675 515,36	32 338,87
Muut henkilösivukulut	-871 716,37	-625 561,33	246 155,04
Palvelujen ostot	-17 687 883,46	-18 666 274,00	-978 390,54
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 976 346,68	-2 163 358,55	-187 011,87
Avustukset	-2 497 166,97	-2 450 072,59	47 094,38
Muut toimintakulut	-438 785,98	-573 582,89	-134 796,91
Toimintakate	-31 769 081,86	-32 732 487,33	-963 405,47
Verotulot	15 329 196,51	15 092 849,72	-236 346,79
Valtionosuudet	18 516 081,00	17 886 365,00	-629 716,00
Rahoitustuotot ja -kulut	43 461,55	53 941,38	10 479,83
Korkotuotot	1 036,36	3 577,92	2 541,56
Muut rahoitustuotot	147 854,95	176 420,26	28 565,31
Korkokulut	-104 044,94	-125 633,92	-21 588,98
Muut rahoituskulut	-1 384,82	-422,88	961,94
Vuosikate	2 119 657,20	300 668,77	-1 818 988,43
Poistot ja arvonalentumiset	-1 634 365,30	-1 469 914,04	164 451,26
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 634 365,30	-1 469 914,04	164 451,26
Arvonalentumiset	0	0	0
Tilikauden tulos	485 291,90	-1 169 245,27	-1 654 537,17
Varausten ja rahastojen muutos			
Poistoeron lisäys (-) vähennys (+)	21 941,84	21 941,84	0
Tilikauden alijäämä	507 233,74	-1 147 303,43	-1 654 537,17

Rahoitustuotoista ja -kuluista on eliminoitu laskennallisesti eriytetyn vesihuoltolaitoksen korvaus jäännöspääomasta.

3.2 Kunnan rahoituslaskelma

euroa	2015	2014
Toiminnan rahavirta	1 892 081,64	135 212,94
Vuosikate	2 119 657,20	300 668,77
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjaukset	-227 575,56	-165 455,83
Myyntivoitot tuloslaskelma	-244 279,06	-175 448,61
Myyntitappiot tuloslaskelma	16 703,50	9 992,78
Investointien rahavirta	-3 150 864,97	-2 426 008,64
Investointimenot	-3 518 177,58	-3 322 689,64
Rahoitusosuudet investointimenoihin	29 890,00	656 341,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	337 422,61	240 340,00
Käyttöomaisuuden myynti inv.osa	109 847,05	74 884,17
Myyntivoitot tuloslaskelma	244 279,06	175 448,61
Myyntitappiot tuloslaskelma	-16 703,50	-9 992,78
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 258 783,33	-2 290 795,70
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	82 377,90	7 140,70
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	-20 226,30
Tili 165600 Hankelainat, debet	0,00	-20 226,30
Antolainasaamisten vähennykset	82 377,90	27 367,00
Tili 165600 Hankelainat, kredit	82 377,90	27 367,00
Lainakannan muutokset	854 080,00	1 959 312,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	0,00	1 219 312,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-648 880,00	-760 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 502 960,00	1 500 000,00
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	89 000,82	-14 165,60
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	588 404,71	102 638,34
Vaihto-omaisuuden muutos	3 415,57	-6 978,53
Saamisten muutos	-662 390,05	239 282,20
Korottomien velkojen muutos	159 570,59	-349 107,61
Rahoituksen rahavirta	1 025 458,72	1 952 287,10
Rahavarojen muutos	-233 324,61	-338 508,60
Rahavarojen muutos	-233 324,61	-338 508,60
Rahavarat 31.12.	556 457,93	789 782,54
Rahavarat 1.1.	-789 782,54	-1 128 291,14

3.3. Kunnan tase

VASTAAVAA euroa	2015	2014	Muutos
PYSYVÄT VASTAAVAT	28 740 826,50	26 996 751,27	1 744 075,23
Aineettomat hyödykkeet	369 492,65	157 201,10	212 291,55
Aineettomat oikeudet	369 492,65	157 201,10	212 291,55
Aineelliset hyödykkeet	25 244 957,11	23 621 624,53	1 623 332,58
Maa- ja vesialueet	1 797 762,76	1 816 060,91	-18 298,15
Rakennukset	17 610 700,61	17 589 563,81	21 136,80
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 401 236,80	3 232 015,00	169 221,80
Koneet ja kalusto	633 062,55	726 877,32	-93 814,77
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	1 802 194,39	257 107,49	1 545 086,90
Sijoitukset	3 126 376,74	3 217 925,64	-91 548,90
Osakkeet ja osuudet	3 126 376,74	3 217 925,64	-91 548,90
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	34 535,97	878 052,80	-843 516,83
Valtion toimeksiannot	16 831,88	39 977,72	-23 145,84
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	17 704,09	838 075,08	-820 370,99
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 524 235,24	3 180 963,27	343 271,97
Vaihto-omaisuus	38 281,15	41 696,72	-3 415,57
Muu vaihto-omaisuus	38 281,15	41 696,72	-3 415,57
Saamiset	2 929 496,16	2 349 484,01	580 012,15
Pitkäaikaiset saamiset	610 336,37	713 936,31	-103 599,94
Myyntisaamiset	37 138,79	58 360,83	-21 222,04
Lainasaamiset	573 197,58	655 575,48	-82 377,90
Lyhytaikaiset saamiset	2 319 159,79	1 635 547,70	683 612,09
Myyntisaamiset	735 165,31	738 214,62	-3 049,31
Muut saamiset	787 121,07	560 473,05	226 648,02
Siirtosaamiset	796 873,41	336 860,03	460 013,38
Rahoitusarvopaperit	258 836,98	244 327,81	14 509,17
Muut arvopaperit	258 836,98	244 327,81	14 509,17
Rahat ja pankkisaamiset	297 620,95	545 454,73	-247 833,78
VASTAAVAA YHTEENSÄ	32 299 597,71	31 055 767,34	1 243 830,37

VASTATTAVAA euroa	2015	2014	Muutos
OMA PÄÄOMA	16 222 013,87	15 714 780,13	507 233,74
Peruspääoma	18 668 837,74	18 668 837,74	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-2 954 057,61	-1 806 754,18	-1 147 303,43
Tilikauden yli-/alijäämä	507 233,74	-1 147 303,43	1 654 537,17
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	87 767,34	109 709,18	-21 941,84
Poistoero	87 767,34	109 709,18	-21 941,84
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	720 010,40	975 122,52	-255 112,12
Valtion toimeksiannot	0,00	18 815,19	-18 815,19
Lahjoitusrahastojen pääomat	711 489,90	944 275,63	-232 785,73
Muut toimeksiantojen pääomat	8 520,50	12 031,70	-3 511,20
VIERAS PÄÄOMA	15 269 806,10	14 256 155,51	1 013 650,59
Pitkäaikainen	3 850 419,13	4 594 127,11	-743 707,98
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok- silta	3 417 240,00	4 191 312,00	-774 072,00
Liittymismaksut ja muut velat	433 179,13	402 815,11	30 364,02
Lyhytaikainen	11 419 386,97	9 662 028,40	1 757 358,57
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok- silta	5 768 152,00	4 140 000,00	1 628 152,00
Ostovelat	2 418 443,96	2 455 195,44	-36 751,48
Muut velat	916 986,96	344 086,19	572 900,77
Siirtovelat	2 315 804,05	2 722 746,77	-406 942,72
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	32 299 597,71	31 055 767,34	1 243 830,37

3.4 Konsernin tuloslaskelma

KONSERNIN TULOSLASKELMA	2015	2014
ulkoiset tuotot ja kulut, 1000 euroa		
Toimintatuotot	18 510	18 566
Toimintakulut	-50 287	-51 732
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta	6	11
Toimintakate	-31 771	-33 155
Verotulot	15 267	15 039
Valtionosuudet	19 985	19 431
Rahoitustuotot ja -kulut	-36	-2
Korkotuotot	52	7
Muut rahoitustuotot	152	227
Korkokulut	-185	-226
Muut rahoituskulut	-55	-10
Vuosikate	3 445	1 312
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 490	-2 331
Satunnaiset erät	0	39
Tilikauden tulos	955	-980
Tilinpäätössiirrot	-12	-387
Tilikauden verot	0	
Laskennalliset verot	-70	
Vähemmistöosuudet	-10	
Tilikauden ali/ylijäämä	863	-1 366

Vuoden 2014 lukuja ei ole oikaistu niiden epäoleennaisuuden perusteella koko konserniin suhteutettuna.

Edellisten tilikausien yli- ja alijäämä ei jatku edellisestä vuodesta, sillä Jyväskylän koulutuskuntayhtymä on laatinut ensimmäisen kerran oman konsernitilinpäätöksensä ja sen luvut ovat siten muuttuneet. Poistoerojen ja vap.eht.varausten purku on tehty ed.tilikauden yli- ja alijäämään.

3.5 Konsernin rahoituslaskelma

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	2015	2014
1000 euroa		
Toiminnan rahavirta	3 194	1 147
Vuosikate	3 445	1 313
Satunnaiset erät	0	39
Tilikauden verot	0	
Tulorahoituksen korjauserät	-251	-205
Investointien rahavirta	-3 863	-3 059
Investointimenot	-4 274	-4 071
Rahoitusosuudet investointimenoihin	33	658
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>378</u>	<u>354</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-669	-1 912
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	82	9
Antolainasaamisten lisäykset	0	-20
Antolainasaamisten vähennykset	82	29
Lainakannan muutokset	351	1 667
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	1 502
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 311	-1 428
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 662	1 594
Oman pääoman muutokset	-36	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	75	66
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	587	104
Vaihto-omaisuuden muutos	13	-10
Saamisten muutos	-672	-396
Korottomien velkojen muutos	<u>147</u>	<u>367</u>
Rahoituksen rahavirta	473	1 810
Rahavarojen muutos	-195	-170
Rahavarojen muutos	-195	-170
Rahavarat 31.12.	1 611	1 810
Rahavarat 1.1.	1806	1 980

3.6 Konsernin tase

KONSERNITASE	2015	2014
1000 euroa		
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	36 298	34 621
Aineettomat hyödykkeet	640	452
Aineettomat oikeudet	639	451
Muut pitkävaikutteiset menot	1	1
Aineelliset hyödykkeet	34 688	33 101
Maa- ja vesialueet	2 174	2060
Rakennukset	25 576	25 997
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 428	3 260
Koneet ja kalusto	1 038	1 147
Muut aineelliset hyödykkeet	244	244
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 227	392
Sijoitukset	970	1 069
Osakkuusyhteisöosuudet	64	58
Muut osakkeet ja osuudet	906	1 011
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	56	967
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 367	5 592
Vaihto-omaisuus	134	149
Saamiset	3 622	3 633
Pitkäaikaiset saamiset	58	714
Lyhytaikaiset saamiset	3564	2 919
Rahoitusarvopaperit	277	255
Rahat ja pankkisaamiset	1 334	1 555
VASTAAVAA YHTEENSÄ	41 720	41 180
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	17 232	14 640
Peruspääoma	18 669	18 669
Arvonkorotusrahasto	2	2
Muut omat rahastot	955	888
Edellisten tilikausien alijäämä	-3 257	-3 553
Tilikauden alijäämä	863	-1 366
VÄHEMMISTÖOSUUDET	423	414
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0	1 959
Poistoero	0	464
Vapaaehtoiset varaukset	0	1 495
PAKOLLISET VARAUKSET	295	293
Muut pakolliset varaukset	295	293
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	757	1 081
VIERAS PÄÄOMA	23 013	22 792
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	7 886	9 886
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	508	480
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	6 889	5 121
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	7 730	7 304
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	41 720	41 180

4 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät:

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti.

Kunnanvaltuuston hyväksymällä poistosuunnitelman muutoksella on poistoajkoja tarkistettu 1.1.2013 alkaen siten, että ennen vuotta 2013 hankittuihin hyödykkeisiin sovelletaan aiempaa poistosuunnitelmaa (KV 16.12.1996 § 6) ja 1.1.2013 jälkeen hankittuihin hyödykkeisiin sovelletaan uutta poistosuunnitelmaa (KV 2.9.2013 § 56). Muutos on perustunut kirjanpito-ohjeistukseen ja hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperiaatteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitukset ja sijoitusluontoiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen varastotavaroiden hankinta-arvoon.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennykseksi.

Tuloslaskelman ja taseen esitystavat ovat Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaiset eikä esitystapaa ole muutettu edellisestä vuodesta.

Tilinpäätöksen yhteydessä on täsmennetty laskennallisesti eriytetyn vesihuoltolaitoksen vuoden 2014 tasetta, millä on ollut vaikutusta vuoden 2014 taseeseen ja tuloslaskelmaan sekä nyt vuodelle 2015. Esimerkiksi kaikki siirtolinjat ovat nyt vesilaitoksen omassa taseessa.

Taseen yksittäiset erät eivät sisällä useisiin tase-eriin kuuluvia olennaisia eriä.

Tilinpäätökseen ei sisälly ulkomaanrahan määräisiä saamia, velkoja tai muita sitoumuksia.

4.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja laajuus

Konsernitilinpäätöksessä on yhdistelty kaikki kunnan tytäryhteisöt, joissa kunnan määräysvalta 31.12.2015 on yli 50 %: Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka, Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma, Kiinteistö Oy Hankasal-

men Virastotalo, Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo, Kiinteistö Oy Vuokrahanka ja Hankasalmen Lämpö Oy.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä 31.12.2015: Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Keski-Suomen liitto, Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ja Itä-Suomen päihdehuollon kuntayhtymä.

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kiinteistöverot on eliminoitu.

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty pariarvomenetelmällä.

Kiinteistötytäryhteisöjen aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmilte tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli-/alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt on jätetty yhdistelemättä, koska niiden vaikutus konsernin tulokseen ja omaan pääomaan ei ole olennainen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Osakkuusyhteisöistä on liitetiedossa 11 ilmoitettu nimi, omistusosuus ja omistusosuutta vastaava määrä omasta ja vieraasta pääomasta sekä tilikauden voitosta tai tappiosta viimeksi laaditusta tilinpäätöksestä.

4.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

1) Toimintatuotot vastualueittain

Ulkoiset erät	Keskusvaali- lautakunta	Tarkastus- lautakunta	Kunnan- hallitus	Perusturva- lautakunta	Sivistys- lautakunta	Ympäristö- lautakunta	Yhteensä
Myyntituotot			2 921 931	51 458	401 893	1 013 457	4 388 739
Maksutuotot			421 681	1 786 092	326 979	31 373	2 566 124
Tuet ja avustukset	8 942		373 155	625 190	335 052	3 985	1 346 324
Muut toimintatuotot			5 312	126 917	23 070	883 875	1 039 174
Yhteensä	8 942	0	3 722 080	2 589 656	1 086 994	1 932 689	9 340 361

2) Verotulot

	2015	2014
Kunnan tulovero	13 209 013,58	13 232 686,15
Osuus yhteisöveron tuotosta	790 233,58	700 465,27
Kiinteistövero	1 329 949,35	1 159 698,30
Verotulot yhteensä	15 329 196,51	15 092 849,72

3) Valtionosuudet

	2015	2014
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	13 547 297,00	13 231 069,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	5 292 505,00	5 082 184,00
Järjestelmämuutoksen tasaus	0	161 212,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-323 721,00	-588 100,00
Valtionosuudet yhteensä	18 516 081,00	17 886 365,00

4) Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämisessä on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käytön mukaan. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden aktivointiraja on 8.000 euroa.

Poistoajat ja niiltä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

ENNEN 1.1.2013 HANKITUT HYÖDYKKEET		KV 16.12.1996 § 6	1.1.2013 JA SEN JÄLKEEN HANKITUT HYÖDYKKEET		KV 2.9.2013 § 56
Aineettomat hyödykkeet			Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikuttavat menot			Kehittämismenot	2 vuotta	tp
Atk-ohjelmistot	3 vuotta	tp	Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tp
			Liikearvo	2 vuotta	tp
			Muut pitkävaikuttavat menot		
			Atk-ohjelmat	2 vuotta	tp
			Muut	2 vuotta	tp
Aineelliset hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	ei poistoa		Maa- ja vesialueet	ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset			Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	tp
kivirakenteiset	40 vuotta	tp	Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tp
puurakenteiset	30 vuotta	tp	Talousrakennukset	10 vuotta	tp
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tp	Vapaa-ajan rakennukset	20 vuotta	tp
Muut rakennukset	20 vuotta	tp	Asuinrakennukset	30 vuotta	tp
Asuinrakennukset			Muut rakennukset ja rakennelmat	20 vuotta	tp
klivirakenteiset	40 vuotta	tp			
puurakenteiset	35 vuotta	tp			
Vedenottamot	20 vuotta	tp			
teräsrakenteiset	20 vuotta	tp			
betonirakenteiset	30 vuotta	tp			
Ylävesisäiliö	40 vuotta	tp			
Kiinteät rakenteet ja laitteet			Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Urheilukentät	15 %	mjp	Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tp
Jääkiekkokaukalot	25 %	mjp	Sillat, laiturit ja uimalat	10 vuotta	tp
Leikkikentät	20 %	mjp	Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	tp
Kuntorata-ladut	20 %	mjp	Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tp
Uimarannat	20 %	mjp	Viemäriverkko	30 vuotta	tp
Tenniskentät	20 %	mjp	Kaukolämpöverkko	20 vuotta	tp
Pallokentät	20 %	mjp	Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta	tp
Rakennuskaavatiet	15 %	mjp	Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	10 vuotta	tp
Puistot	15 %	mjp	Maakaasuverkko	20 vuotta	tp
Kaatoportit	15 %	mjp	Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta	tp
Venevalkamat	25 %	mjp	Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	tp
Ulkoilureitit	20 %	mjp	Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta	tp
Vesijohtoverkosto	8 %	mjp	Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta	tp
Viemäriverkko	8 %	mjp	Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10 vuotta	tp
Katuvalaistusverkko	15 %	mjp			
Viemäripumppaamot	20 %	mjp			
Tasaussäiliö ja palneenkorotuslaitos	20 %	mjp			
Linja-autolaitokset	25 %	mjp			
Sammutusveden ottopaikat	20 %	mjp			
Haja-asutusalueitten viiltoitus	20 %	mjp			
Kuntamainoskyltit ja opastetaulut	25 %	mjp			
Koneet ja kalusto			Koneet ja kalusto		
Ympäristöltk			Rautaiset alukset	15 vuotta	tp
ajoneuvot	15 vuotta	tp	Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	tp
muut investoinnit	3 vuotta	tp	Muut kuljetusvälineet	4 vuotta	tp
Sosiaal- ja terveysltk			Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	tp
ajoneuvot	5 vuotta	tp	Muut raskaat koneet	10 vuotta	tp
muut investoinnit	3 vuotta	tp	Muut kevyet koneet	5 vuotta	tp
Sivistysltk			Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 vuotta	tp
muut investoinnit	3 vuotta	tp	Atk-laitteet	3 vuotta	tp
Tekninen ltk			Muut laitteet ja kalusteet	3 vuotta	tp
auto	5 vuotta	tp			
traktori	8 vuotta	tp			
muut investoinnit	3 vuotta	tp			
Kunnanhallitus (mm. atk-laitteet)	3 vuotta	tp			
Osakkeet ja osuudet			Osakkeet ja osuudet		
Osakkeet (As Oy, Kilint Oy, ym.)	ei poistoa		Muut aineelliset hyödykkeet		
Osuudet (Kuntayhtymät ym.)	ei poistoa		Luonnonvarat	käytön muk. poistoa	
			Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa	
			Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	ei poistoa	
			Pysyvien vastaavien sijoitukset		
			Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	
mjp= menojaännöspolsto		tp = tasa poisto			

5) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastaavuudesta

Vuosina 2013-2017:	2015	2014
Keskimääräiset suunnitelman mukaiset poistot	1 506 832	1 369 951
Keskimääräinen poistonalaisten investointien omahankintameno	2 525 427	2 612 751
Ero (euroa)	-1 018 594	-1 242 800
Ero %	-40,33	-47,57

Olenaisena poikkeamana voidaan pitää 10 %:n tai sitä suurempaa erotusta.

Selvitys poikkeaman syistä

Investointi- ja poistotason poikkeama johtuu osin rakennusten hankintamenoa alentavista rahoitusosuuksista (esimerkiksi vanhustalohankkeet) ja osin siitä, että tarkastelujaksoon ajoittuu poikkeuksellisen suuria investointihankkeita, kuten palvelutalo, koulu- ja päiväkotihankkeet.

Poistosuunnitelman tarkistaminen

Kunnassa on noudatettu vuosina 1997-2012 valtuuston 16.12.1996 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Vuoden 2013 alusta on noudatettu valtuuston 2.9.2013 hyväksymää uutta poistosuunnitelmaa.

Poistoeron käsittely

Poistoeroa puretaan tasasuuruksina erinä vuodesta 2011 alkaen yhdeksän vuoden aikana 21.941,84 euroa vuodessa (Kh 6.2.2012 §20).

6) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot

	2015	2014
Myyntivoitot, muut toimintatuotot		
Maa- ja vesialueet	221 601,26	109 935,12
Asunto-osakkeet	22 677,80	65 513,49
Yhteensä	244 279,06	175 448,61
Myyntitappiot, muut toimintakulut		
Maa- ja vesialueet		9 992,78
Asunto-osakkeet	2 397,71	
Tytäryhtiöt, Hankasalmen Lämpö Oy	14 305,79	
Yhteensä	16 703,50	9 992,78

7) Muu rahoitustuotot

	2015	2014
Muihin rahoitustuottoihin sisältyvät osinkotuotot:		
Savon Energiaholding Oy, 2841 osaketta	48 195,00	75 286,50
Suur-Savon Sähkö Oy, 1071 osaketta	67 189,65	59 976,00
Muut	2 911,91	2 709,60
Yhteensä	118 296,56	137 972,10
Muihin rahoitustuottoihin sisältyvät peruspääoman korot:		
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	6 627,34	6 627,34
Yhteensä	6 627,34	6 627,34

4.4 Tasetta koskevat liitetiedot

4.4.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

8) Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet					Aineelliset hyödykkeet yhteensä	
	Muut aineettomat oikeudet	Tietokone- ohjelmistot	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Maa- ja vesialueet	Raken- nukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto		Enn.maksut ja keskenr. hankinnat
Poistamaton hankintameno 1.1.	81 100,80	76 100,30	157 201,10	1 816 060,91	17 589 563,81	3 232 015,00	726 877,32	257 107,49	23 621 624,55
Lisäykset tilikauden aikana	20 124,03	304 839,06	324 963,09		808 562,96	466 924,37	230 748,45	1 686 978,71	3 193 214,49
Rahoitusosuudet tilikaudella									
Vähennykset tilikauden aikana				-18 298,15				-29 890,00	-29 890,00
Siirrot erien välillä	-20 120,70	-41 981,87	-41 981,87		-39 744,75	-10 154,49		112 001,81	62 102,57
Tilikauden poisto	102 060,00	72 714,11	174 774,11		827 170,91	307 857,06	324 563,22		1 459 591,19
Arvonlennukset ja niiden palautukset									
Poistamaton hankintameno 31.12.	19 285,53	350 207,12	369 492,65	1 797 762,76	17 610 700,61	3 401 236,80	633 062,55	1 802 194,39	25 244 957,11
Arvonkorotukset									
Kirjanpitoarvo 31.12.	19 285,53	350 207,12	369 492,65	1 797 762,76	17 610 700,61	3 401 236,80	633 062,55	1 802 194,39	25 244 957,11

Sijoitukset

euroa	Osakkeet ja osuudet		Osakkuus- yhteisöosuudet	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Sijoitukset yhteensä
	Osakkeet	tytäryhtiöt				
Hankintameno 1.1.	1 024 911,89		523 922,59	1 243 748,29	425 342,87	3 217 925,64
Lisäykset						
Vähennykset	50 456,90		41 092,00			91 548,90
Siirto						
Hankintameno 31.12.	974 454,99		482 830,59	1 243 748,29	425 342,87	3 126 376,74
Arvonlennukset						
Arvonkorotukset						
Kirjanpitoarvo 31.12.	974 454,99		482 830,59	1 243 748,29	425 342,87	3 126 376,74

OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ 31.12.2015

9)

Tytäryhtiöt

	Kotipaikka	Kunnan		Konsernin		Kirjanpitoarvo		Kuntakonsernin osuus		Vieraasta		Tilikauden
		osuus	%	osuus	%	31.12.2015	euroa	Omasta	pääomas-	pääomas-	voitosta/tappiosta	
Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	Hankasalmi	100,00		100,00		68 452	68 452	68 452	3 831 944		0	
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	Hankasalmi	100,00		100,00		291 232	285 539	285 539	1 588		-2 290	
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	Hankasalmi	68,54		68,54		597 781	897 200	897 200	344 921		-6 883	
Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo	Hankasalmi	98,33		98,33		9 923	64 520	64 520	50 738		-9 531	
Kiinteistö Oy Vuokrahanka	Hankasalmi	58,20		58,20		7 066	4 716	4 716	2 481		0	
Yhteensä						974 455	1 320 428	1 320 428	4 231 672		-18 704	

10)

Kuntayhtymät

	Kotipaikka	Kunnan		Konsernin		Kirjanpitoarvo		Kuntakonsernin osuus		Vieraasta		Tilikauden
		osuus	%	osuus	%	31.12.2015	euroa	Omasta	pääomas-	pääomas-	voitosta/tappiosta	
Keski-Suomen liitto	Jyväskylä	1,62		1,62		24 144	36 148	36 148	22 852		-24	
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	1,60		1,60		221 255	1 287 324	1 287 324	446 853		8 806	
Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	Jyväskylä	2,06		2,06		987 880	928 954	928 954	3 126 042		227 175	
Itä-Suomen päihdehuollon kuntayhtymä	Tuustaipale	0,58		0,58		10 469	10 658	10 658	3 592		-345	
Yhteensä						1 243 748	2 263 084	2 263 084	3 599 338		235 612	

HANKASALMEN KUNTAKONSERNI 31.12.2015

Yhdistelemättömät yhteisöt

11)

Osakkuusyhteisöt

	Kotipaikka	Kunnan		Konsernin		Kirjanpitoarvo 31.12.2015 euroa	Kuntakonsernin osuus		Tilikauden voitosta/rappiosta euroa
		osuus %	osuus %	Omasta pääomasta euroa	Vieraasta pääomas- ta euroa				
As Oy Hankasalmen Hankamäki I	Hankasalmi	20,37	20,37	70 585	68 286	31	188		
As Oy Hankasalmen Koivulehto	Hankasalmi	28,06	28,06	95 914	124 827	35	-259		
As Oy Hankasalmen Petäjärinta	Hankasalmi	27,23	27,23	29 123	29 076	786	592		
As Oy Niemisjärven Päivätie II	Hankasalmi	16,71	16,71	35 560	35 735	146	2		
As Oy Satohanka	Hankasalmi	20,31	20,31	88 094	96 221	285	-177		
As Oy Säkinmäen Kuusirinne	Hankasalmi	47,75	47,75	57 184	62 185	3 078	-273		
As Oy Vuokonmaa	Hankasalmi	14,60	14,60	19 888	21 772	7 765	4		
Kiinteistö Oy Kuuhanavesi	Hankasalmi	40,83	40,83	86 482	31 473	970	1 142		
Yhteensä				482 831	469 576	13 097	1 219		

12) Saamiset yhteisöiltä, joissa kunta on jäsenenä

Saamisten erittely	2015 Pitkäaikainen	2015 Lyhytaikainen	2014 Pitkäaikainen	2014 Lyhytaikainen
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		43 549,27		36 449,45
Lainasaamiset	552 088,65		552 088,65	
Muut saamiset				3 475,83
Siirtosaamiset				
Yhteensä	552 088,65	43 549,27	552 088,65	39 925,28
Saamiset kuntayhtymiltä				
Myyntisaamiset		106,40		978,70
Lainasaamiset				
Muut saamiset		256 901,00		156 688,36
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0,00	257 007,40	0,00	157 667,06
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	37 138,79	4 260,15	58 360,83	2 783,67
Lainasaamiset	21 108,93		103 486,83	
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	58 247,72	4 260,15	161 847,66	2 783,67
Saamiset yhteensä	610 336,37	304 816,82	713 936,31	200 376,01

13) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2015	2014
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
ARA rakentamisavustuksen loppuerä 2014	-	93 763,00
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	75 549,04	76 098,34
JYTE 2014 maksuosuuden palautus	453 900,15	91 243,00
Tapaturmavakuutusmaksuvelka-tilin 256900 saatava saldo	223 475,22	46 233,86
Muut siirtosaamiset	42 799,00	27 651,60
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	795 723,41	334 989,80

4.4.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

14) Oma pääoma	2015	2014
Peruspääoma 1.1.	18 668 837,74	18 668 837,74
Peruspääoma 31.12.	18 668 837,74	18 668 837,74
Edellisten tilikausien alijäämä 1.1.	-2 954 057,61	-1 806 754,18
Tilikauden alijäämä (-) / ylijäämä (+)	507 233,74	-1 147 303,43
Alijäämä yhteensä 31.12.	-2 446 823,87	-2 954 057,61
Oma pääoma yhteensä	16 222 013,87	15 714 780,13

15) Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

	2015	2014
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 667 988,00	2 236 712,00
Yhteensä	1 667 988,00	2 236 712,00

16) Muut pitkäaikaiset velat

	2015	2014
Liittymismaksut	429 899,49	397 769,49
Muut velat	3 279,64	5045,62
Yhteensä	433 179,13	402 815,11

17) Siirtovelat

	2015	2014
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Tuloennakot		
Menojäämät		
Palkkojen ja sivukulujen jaksotukset	2 033 416,92	2 064 334,87
Korkojaksotukset	22 167,79	26 907,16
Valtionosuusennakot	0,00	0,00
Muut siirtovelat	260 219,34	631 504,74
Yhteensä	2 315 804,05	2 722 746,77

18) Taseen ulkopuoliset huollettavien varat

	2015	2014
Huollettavien varat 31.12.	70 706,56	71 150,24

4.5. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

19) Kunnan antamat vastuusitoumukset sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Takaukset	Alkuperäinen	31.12.2015	31.12.2014
<i>Nordea Pankki Suomi Oyj</i>	pääoma	pääoma	pääoma
Koy Hankasalmen Haka	1 602 481,00	454 034,85	560 867,05
Koy Hankasalmen Haka	780 500,00	324 456,25	363 731,25
Koy Hankasalmen Haka	527 500,00	217 593,75	243 968,75
Koy Hankasalmen Haka	632 000,00	260 700,00	292 300,00
Koy Hankasalmen Haka/Pohjola Pankki Oy	329 816,52	0,00	49 472,47
Koy Hankasalmen virastotalo/Nordea Pankki Oyj	800 000,00	492 307,55	533 333,21
Koy Hankasalmen Vuokratalo/Keski-Suomen Op	40 000,00	35 600,00	40 000,00
Yhteensä	4 712 297,52	1 784 692,40	2 083 672,73

20) Muut kunnan antamat vastuusitoumukset

Takaukset	Alkuperäinen pääoma	Pääoma 2015	Pääoma 2014
Hepohiekan vesiosuuskunta/Nordea	400 000,00	73 817,71	90 221,65
Korvenkylän vesiosuuskunta/K-S Op, Nj.	30 273,83	0,00	2 018,25
Kärkkäälän vesiosuuskunta/Nordea	47 564,00	11 320,58	14 978,95
Kärkkäälän vesiosuuskunta/Nordea	830 000,00	61 333,91	69 453,91
Nujulan vesiosuuskunta/K-S Op	127 000,00	28 294,00	37 669,00
Nälkämäen vesiosuuskunta/Pohjola	168 187,93	11 598,19	23 197,43
Nälkämäen vesiosuuskunta/Pohjola	35 000,00	9 033,00	11 291,00
Ristimäen vesiosuuskunta/Nordea	500 000,00	437 500,00	462 500,00
Sauvoniemen vesiosuuskunta/Nordea	300 000,00	59 070,68	70 890,68
Säkinmäen vesiosuuskunta/Pohjola	1 000 000,00	126 838,51	161 312,51
Venekosken vesiosuuskunta/Pohjola	450 000,00	23 398,71	28 989,82
Yhteensä	3 888 025,76	842 205,29	972 523,20

21) Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2015	2014
	25 308	24 660
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	548,31	215,69
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	18 035,02	17 049,37

22) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	2015	2014
Urakoitsijoiden vakuustalletukset	246 393,38	71 482,98
Maa-aineslupien vakuudet	76 040,05	75 710,05

4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

23) Henkilöstön lukumäärä vastualueittain 31.12.2015

Vastuualue	Vakinaiset	Sijaiset ja määräaikaiset	Työllistetyt	Yhteensä	Muutos ed. vuoteen
Kunnanhallitus	64	12	0	76	-14
Perusturvalautakunta	100	43	5	148	-6
Sivistyslautakunta	113	41	5	159	-10
Ympäristölautakunta	56	7	4	67	-5
Yhteensä	333	103	14	450	-35
Muutos edelliseen vuoteen	0	-22	-13	-35	-35

24) Tilikauden palkat, palkkiot, eläkekulut ja muut henkilösivukulut

Sisältää myös investointien henkilöstökulut	2015	2014	2014
		ilman oikaisua	sis. oikaisun *)
Palkat ja palkkiot	14 162 782,67	14 314 757,81	14 086 806,17
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	3 712 229,58	3 682 008,16	3 682 008,16
Muut henkilösivukulut	675 491,44	627 574,55	627 574,55
Henkilösivukulut yhteensä	4 387 721,02	4 309 582,71	4 309 582,71
Henkilöstökulut yhteensä	18 550 503,69	18 624 340,52	18 396 388,88

*) Vuoden 2014 palkat ja palkkiot sisältää taseen lomapalkkavelan määrän oikaisun vastaamaan lomapalkkavelan todellista määrää 31.12.2014. Oikaisun suuruus 227 951,64 euroa.

25) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitettyt luottamushenkilömaksut

	2015	2014
Suomen Keskusta	6 318,25	6 914,50
Kansallinen Kokoomus	287,00	359,75
Suomen Kristillisdemokraatit	300,50	454,25
Perussuomalaiset	1 175,00	1 368,75
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	3 481,16	3 855,78
Vasemmistoliitto	2 557,00	1 461,50
Vihreä liitto	-	35,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	14 118,91	14 449,53

26) Tilintarkastajan palkkiot	2015	2014
Tilintarkastusyhteisö BDO Auditor Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	15 125,75	7 505,10
Tilintarkastuslautakunta	6 868,71	5 951,25
Muut palkkiot	0,00	0
Yhteensä	21 994,46	13 456,35

5 ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

5.1 Laskennallisesti eriytetyn Vesihuoltolaitoksen tilinpäätös

TULOSLASKELMA	2015	2014
Liikevaihto	733 892,92	728 144,54
Liiketoiminnan muut tuotot	638,00	-
Materiaalit ja palvelut	-320 022,85	-311 544,10
Henkilöstökulut	-113 694,89	-132 473,42
Poistot ja arvonalentumiset	-286 956,12	-290 300,56 *
Liiketoiminnan muut kulut	-3 571,77	-3 607,97
Liikelylijäämä/alijäämä	10 285,29	-9 781,51 *
Korvaus jäännöspääomasta	-43 062,43	-93 624,02
Alijäämä ennen varauksia	-32 777,14	-103 405,53 *
Poistoeron vähennys	3 357,89	3 357,89
Tilikauden alijäämä	-29 419,25	-100 047,64 *
TASELASKELMA	2015	2014
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	5 257 290,71	5 425 763,27
Aineettomat hyödykkeet	-	-
Aineettomat oikeudet	-	-
Aineelliset hyödykkeet	5 257 290,71	5 425 763,27
Rakennukset	3 437 789,04	3 597 326,03 *
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 805 674,91	1 828 437,24 *
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	13 826,76	-
VAIHTUVAT VASTAAVAT	188 614,30	74 347,02
Saamiset	188 614,30	74 347,02
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	188 614,30	74 347,02
VASTAAVAA	5 445 905,01	5 500 110,29 *
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	3 025 934,84	2 770 781,00
Jäännöspääoma	3 055 354,09	2 870 828,64 *
Tilikauden alijäämä	-29 419,25	-100 047,64 *
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	38 919,05	42 276,94
Poistoero	38 919,05	42 276,94
VIERAS PÄÄOMA	2 381 051,12	2 687 052,35
Pitkäaikainen	2 004 899,49	2 322 769,49
Lainat kotimaisilta talletuspankeilta	1 575 000,00	1 925 000,00
Liittymismaksuvelat	429 899,49	397 769,49

<i>Lyhytaikainen</i>	376 151,63	364 282,86
<i>Lainat kotimaisilta talletuspankeilta</i>	350 000,00	350 000,00
<i>Ostovelat</i>	26 151,63	14 282,86
VASTATTAVAA	5 445 905,01	5 500 110,29 *

**Vuoden 2014 lukuja muutettu*

RAHOITUSLASKELMA	2015	2014
Toiminnan rahavirta		
Liikeliiketoiminta (-) ±	10 285,29	-9 781,51
Poistot ja arvonalentumiset +	286 956,12	290 300,56
Rahoitustuotot ja -kulut ±	-43 062,43	-93 624,02
Investointien rahavirta		
Investointimenot -	-118 490,04	-299 383,26
Toiminnan ja investointien rahavirta ±	135 688,94	-112 488,23
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta -	-350 000,00	-350 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta ±	-114 267,28	-14 323,90
Korottomien velkojen muutos kunnalta/kuntayhtymältä ±	284 580,00	478 337,00
Korottomien velkojen muutos muilta ± ±	43 998,77	-1 525,15
Rahoituksen rahavirta ±	-135 688,51	112 487,95
Rahavarojen muutos ±	0	0
Rahavarojen muutos	0	0

6 KONSERNIN TYTÄRYHTIÖIDEN TILINPÄÄTÖSTIEDOT

6.1 Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka

toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painospistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Toteutuminen
Energiätehokkuuden lisääntyminen	lämmitys ja sähkökulu- jen hallinta ja vähentä- minen	vertailut aiempien vuo- sien energian kulutus- lukuihin	lämmityskulut laski- vat noin 60 000 eu- roa ja sähkökulutkin laskivat vaikka säh- könkulutus lisääntyi
Vuokrien hintatason pitäminen kohtuullisel- la tasolla	energiasäästöillä ja toi- minnan tehokkuudella pyritään leikkaamaan vuokrien korotustarvetta	vertailu aiempien vuo- sien vuokratason , sekä vuokratason yleensäkin Suomessa ja lähiympäristössä	vuokria on korotettu viimeksi 2012 ja sil- loin 3,5 %.

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- energian hintojen nousu
- lainarahan korkojen nousu
- talouden huonontuminen lähialueilla, seurauksena voi olla vuokrasaatavien ehtyminen
- Hakatie 3:n vuokrausaste, joka edelleen on Koy Hankasalmen Hakan ylivoimaisesti huonoin ja sen vuokraamattoman asunnot ovat olleet 8...9 % Hakan vuokrausasteesta pois. Joten tavoite koko Koy Hankasalmen Hakan vuokra-asuntojen 92 % vuokrausasteesta vaatii Hakatie #:n ongelmien poistamista

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- vaihtoehtoisia energiamuotoja vertaillaan ja otetaan käyttöön
- jäljellä olevien lainojen uudelleen järjestely, kilpailutus
- mahdolliseen valtakunnalliseen talouden huononemiseen ei Koy Hankasalmen Haka voi vaikuttaa, mutta kaikilla mahdollisilla pienilläkin säästökeinoilla voidaan varautua
- Hakatie 3:n vanhan "huonon maineen" poistaminen. Hakatie 3 on mainettaan parempi vuokra-asuntokohde. Keinoina pohdittava maineen parantamista, tyhjiä asuntoja vaihtoehtoisista käyttö-tarkoitusta tai jopa yhden talon kokonaan poistamista vuokratuotannosta.

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Kaukolämpöön liitettiin alkuvuodesta kirkonkylässä Neuvolantie 4B. Aseman kiinteistöistä Metsätie 10-18 ja Sepäntie 11 muutettiin huhtikuussa hybridilämmitykseen. Lisäksi polttoöljyn hinnan lasku vaikutti lämmitysenergiakuluihin ja näin saavutettiin 60 000 euron kulujen lasku.

Asuinhuoneistojen käyttöaste nousi 4 % ja oli 91 %, mikä vaikutti vuokratulojen kasvuun 25 775 eurolla. Ongelmana on yhä Hakatie 3:n huono vuokrausaste. Sen kohteen kohdalla käydään pohdintaa vanhuspalvelujen kanssa kohteen käyttämisestä enenevästi perusturvan palveluihin.

Lainojen uudelleenjärjestelyistä tehtiin päätös jo vuonna 2015, mutta toteuttamaan ratkaisu päästiin vuoden 2016 puolella.

Taloudelliset tavoitteet

Vuoden 2015 tavoitteita oli edelleen lisätä vaihtoehtoisia energiavaihtoehtoja energiavaihtoehtoja öljyn ja sähkön rinnalle.

Vuonna 2015 tavoitteena oli liittää Kirkonkylällä ainakin Pajukuja 1-3 ja Pajukuja 4 kaukolämpöön. Asemalla suunnitteilla oli kahteen kohteeseen hybridilämmitys, jollaisesta on saatu Kirkonkylällä hyviä kokemuksia Kaupintie 5:ssä (pilottikohde). Hybridilämmitykset toteutetaan ns. Esko-rahoituksella. Laskennalliset takaisinmaksuajat ovat 4,3...5,3 vuotta.

Lisäksi Koy Hankasalmen Hakan kiinteistöt ovat, kuten kunnan muutkin kiinteistöt, tehneet meklarointisopimuksen sähköntoimittamisesta/kilpailuttamisesta.

tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2014	Ta 2015	Tp 2015
vuokrausaste	%	87 %	> 92 %	91 %

Taloudelliset tavoitteet toteutuivat vuoden 2015 kuluessa hyvin. Hybridilämmityskohteita lisättiin. Sähkön meklarointisopimus tuotti säästöjä. Vuokrausaste koheni huomattavasti. Pajukujan kohteet siirtyivät kaukolämpöön maaliskuussa 2016.

Merkittävimmät investoinnit 2015 – 2018

- kaukolämpöön liittyminen useimmissa kohteissa (tätä toteutettu vaiheittain myös v. 2015)
- hybridilämmityksen käyttöönotto niissä kiinteistöissä, joihin se soveltuu takaisinmaksuajan puitteissa (vuonna 2015 2 uutta kohdetta otettiin hybridilämmityksen piiriin)
- Aseman alueella kahden-kolmen vuokraohteen julkisivu- ja lv-korjaukset (Hakatiellä tehtiin julkisivukorjauksia)
- Kirkonkylän alueella kahden vuokraohteen julkisivu- ja lv-korjaukset
- Putkiremontit toteutetaan 2016 puolella ja niihin puretaan asuintalovarausta.

6.2 Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma

Somerinkulman liike- ja asuntokiinteistön kohdalla on viimeisten vuosien aikana syntynyt pientä alijäämää, joka huomioon ottaen pienen yhtiön liikevaihdon suuruus antaa aihetta toimenpiteisiin jatkossa (liikevaihto on alle 20 000 euroa ja alijäämä vuodelta 2015 hieman päälle 2000 euroa). Peruskorjaussuunnitelmia ei yhtiöllä ole vuosille 2015-2018.

6.3 Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Toteutuminen
liikuntaesteiden poistaminen	invahissa 1.krs/ 2krs.. Sisääntulo-aulaan inva-wc	Tavoite toteutettu vuoden 2015 kuluessa
talouden hallinta	lainat maksetaan ajoissa ja yhtiövastikkeen hallinta kohtuutasolle	Yhtiön talous on vakaa ja vuoden 2015 investoinnit on saatu toteutettua ilman lainarahaa. Vastikkeiden tasoa ei ole nostettu, päinvastoin pääomavastike pienenee

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi

- talousarvion 2015 laadintahetkellä ei suurempia riskejä ollut näköpiirissä
- lämmityspisteiden lisäämisen ja uudistuksen kohdalla, paloaseman laajennus vaikuttaa aikatauluun

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Kassatilanne mahdollistaa tällä hetkellä hissien ja inva-wc:n rakentamisen ilman lainanottoa
- paloaseman laajennuksen aiheuttama muutos vaikuttaa lämpöpisteiden aikatauluun – aikataulu sovitettava laajennusrakentamisen kanssa

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Lämpöpisteet saatiin rakennettua ja ilman lainanottoa toteutettiin investoinnit

Taloudelliset tavoitteet:

- Vastikkeiden pienentäminen toteutuu käytännössä, kun hoitovastiketta ei tarvitse nostaa ja lainoja maksetaan lyhennysohjelman mukaisesti

Merkittävimmät investoinnit 2015 – 2018

- invahissi

- inva wc
- pysäköintialueen lämmityspisteiden lisäys ja uudistus

Kaikki toteutettiin vuoden 2015 kuluessa ilman lainanottoa.

6.3 Kiinteistö Oy Vuokrahanka

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Toteutuminen
huoneistojen vuokraus	huoneistojen hyvä käyttöaste	käyttöaste	pysynyt hyvänä (Tp 2015 97 %)
kiinteistön myynti	asumisviihtyisyyden ylläpitäminen	myynti	ei toteutunut, tavoitteena yhä 2016

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle:

- Huoneistojen ylitarjonta kysyntään nähden
- ostajien mielenkiinnon vähäisyys

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Huoneistojen riittävä tasokkuus vastaamaan odotuksia
- Huoneistojen pintaremontointia tarvittaessa

Arvio riskien vaikutuksista tavoitteiden toteutumiseen ja toiminnan kehittymiseen

Kohteen käyttöaste on ollut hyvä, joten tavoitteet siltä osin toteutuneet hyvin. Kohteen myynnissä ei ole edistytty. Investointeja ei ole tarkoitus kohteeseen mittavasti tehdä, koska se pyritään myymään.

6.3 Hankasalmen Lämpö Oy

Yhtiön toiminta on päättynyt.

6.4. Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo

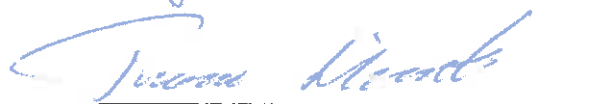
Vuokratalo Oy:n asuinkohteista yksi on ollut vuokraamatta ja se isolta osin selittää yhtiön 9700 euron alijäämäisen tuloksen. Yhtiölle ei ollut asetettu tavoitteita vuodelle 2015. Konsernin sisällä yhtiön liittämistä osaksi Koy Hankasalmen Hakaa pohditaan.

7 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

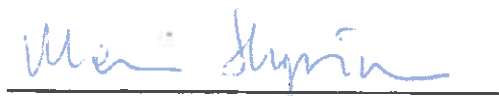
Hankasalmella 31. päivänä maaliskuuta 2016

Anja Kauppinen
kunnanhallituksen puheenjohtaja

Matti Mäkinen
kunnanjohtaja

Tuomo Silvast
kunnanhallituksen 1. varapuheenjohtaja

Markku Manninen
kunnanhallituksen 2. varapuheenjohtaja

Mervi Hyvönen
kunnanhallituksen jäsen

Kari Häkkinen
kunnanhallituksen jäsen

Minna Pynnönen
kunnanhallituksen jäsen

Esko Pöyhönen
kunnanhallituksen jäsen

Jaana Suhonen
kunnanhallituksen jäsen

Leena Jäntti
kunnanhallituksen varajäsen

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Hankasalmella 27.5.2016

BDO Auditor Oy
JHTT-yhteisö

Aki Rusanen
tilintarkastaja, JHTT, HTM

8 KUVAUS KIRJANPITOJÄRJESTelmäSTÄ JA KIRJANPIDOSSA KÄYTETYISTÄ KIRJOISTA

Vuodesta 2011 on ollut käytössä taloushallinnon SAP ECC-toiminnanohjausjärjestelmä.

Talousjärjestelmän ylläpidon ja pääkäyttäjätoiminnot hoitaa Jyväskylän kaupungin Talouskeskus liikelaitos. Hankasalmen kunta on omana yrityksenään Jyväskylän kaupungin Talouskeskus Liikelaitoksessa kaupungin palvelimilla.

Käytössä olevat SAP-sovellukset:

- kirjanpito
- myyntireskontra ja yleislaskutus
- ostoreskontra
- käyttöomaisuuskirjanpito
- BI-raportointi
- HR-henkilöstöraportointi

Historiatietojen osalta käytössä olevat Pegasos-sovellukset:

- kirjanpito
- palkkalaskenta
- myyntireskontra

Muut sovellukset:

- maksuliikenneohjelmisto BasWare
- Basware IP sähköinen ostolaskujen käsittely
- päivähoitolaskutus, Effica, Tieto Oyj
- vanhustenhuollon laskutus, Effica, Tieto Oyj
- sosiaalityö, Effica, Tieto Oyj
- terveystoimi, Effica-potilastietojärjestelmä
- jätehuollon valvontaohjelmisto, CGI Suomi
- rakennusvalvontaohjelmisto, CGI Suomi
- kansalais- ja työväenopistojen opetushallinto-ohjelmisto VerkkoHelleWi, Mäntsälän Atk-palvelu Oy
- vesi- ja jätevesilaskutus, CGI Suomi Oy
- konsernitilinpäätös, Aditro Cloud, Aditro Financials Oy
- lomitusnetti, Mela
- työvuorosuunnittelu- ja laskentajärjestelmä, MD-Titania, CGI Suomi
- väestörekisteri KuntaNet, CGI Suomi

Kirjanpidossa käytetyt kirjat:

- päiväkirja
- pääkirja
- palkkakortisto
- tilinpäätös liitetietoineen

Tositelajit:

Tos.laji	Nimi
AA	Pysyvien vastaavien kirjanpito
AF	Poistokirjaukset
AZ	Investointien purku
DL	Luottotappioutilitys
H1	Tiliote Nordea
H2	Tiliote Hannulan Osuuspankki
H3	Tiliote Keski-Suomen Osuuspankki
H4	Tiliote Keski-Suomen Osuuspankki
H5	Tiliote Danske Bank
DV	Myyntisuor. (autom.)
DZ	Myyntisuor. (man)
KR	Toim. – lasku Basware
KS	Sisäiset maksut
KZ	Toimittajat – maksu
PA	Palkkaliittymä
PE	Peruutustosite
RS	Sis.sopimuslask.
SA	Muistiotositteet
SL	Sopimusl. muistio